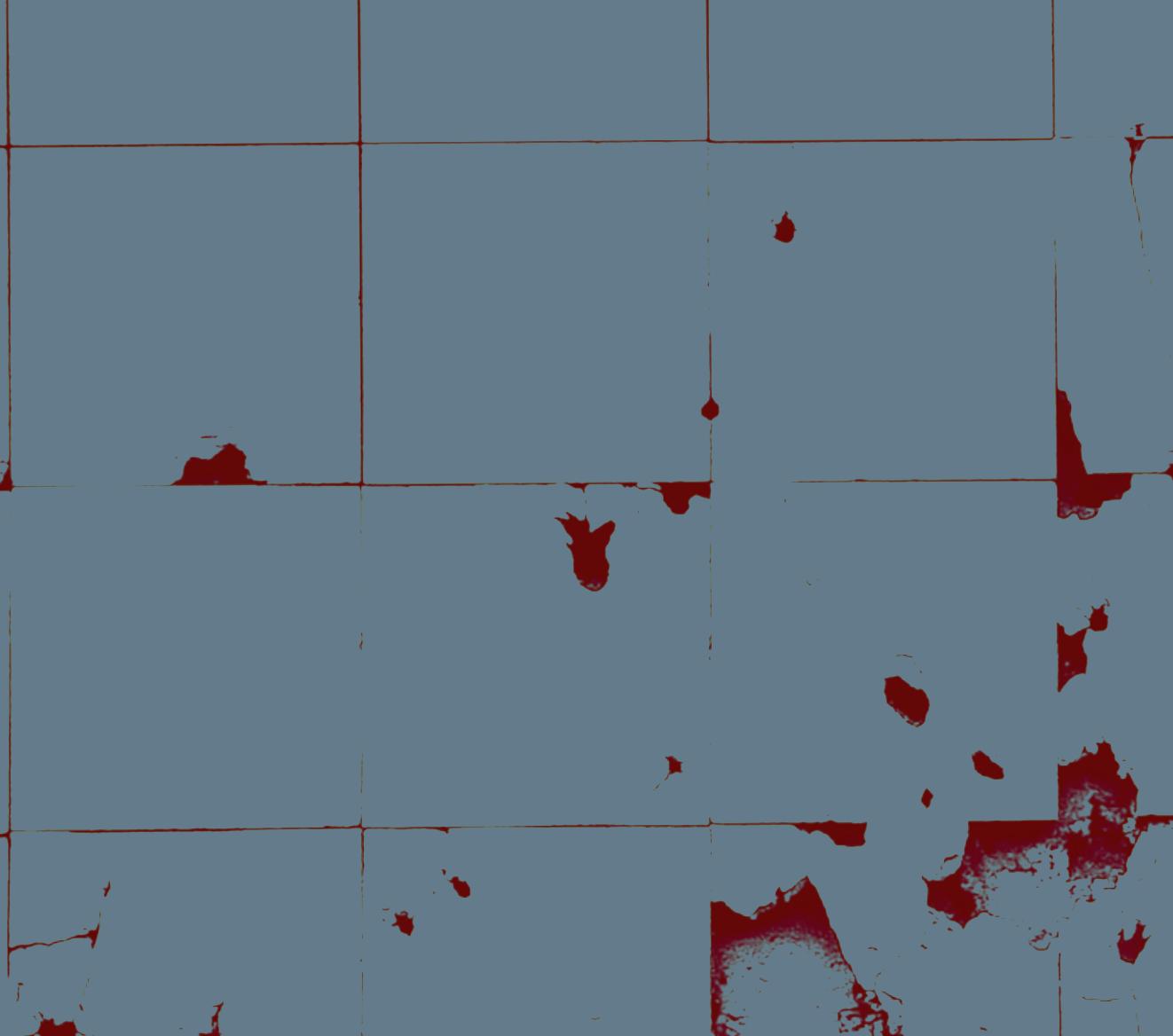

Fond za humanitarno pravo

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE U SRBIJI – 2020. GODINA

Fond za humanitarno pravo

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE PRED SUDOVIMA U SRBIJI – 2020. GODINA

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovoran Fond za humanitarno pravo i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije

Sadržaj

Uvod i metodologija	7
Opšti nalazi i društveno-politički kontekst.....	8
Neefikasan rad TRZ-a	8
Odugovlačenje postupaka za ratne zločine.....	9
Negativan uticaj epidemije virusa Covid-19 na suđenja za ratne zločine tokom 2020. godine	10
Slaba vidljivost i neobaveštenost građana o suđenjima za ratne zločine	11
Promovisanje osuđenih ratnih zločinaca u javnosti.....	13
POSTUPCI PRED PRVOSTEPENIM SUDOM.....	15
I. Predmet Čuška/Qyshk.....	15
II. Predmet Srebrenica.....	24
III. Predmet Bosanska Krupa II.....	35
IV. Predmet Zvornik–Standard	40
V. Predmet Sanski Most–Lušci Palanka	46
VI. Predmet Ključ–Rejzovići.....	51
VII. Predmet Brčko II	57
VIII. Predmet Bratunac-Suha	62
IX. Predmet Vlasenica.....	66
X. Predmet Kalinovik	69
XI. Predmet Teslić.....	74
XII. Predmet Štrpci.....	77
XIII. Predmet Brčko–Logor Rasadnik	88
PRVOSTEPENE PRESUDE DONETE PRED VIŠIM SUDOM U BEOGRADU	95
I. Predmet Bosanski Petrovac–Gaj	95
II. Predmet Doboј–Kožuhe	101

III. Predmet Ključ–Velagići	108
IV. Predmet Hrasnica	114
V. Predmet Bogdanovci.....	120
PRAVNOSNAŽNO OKONČANI POSTUPCI	125
I. Predmet Bratunac.....	125
II. Predmet Brčko	133
III. Predmet Lovas.....	138

Skraćenice

BiH	Bosna i Hercegovina
ESLJP	Evropski sud za ljudska prava
EU	Evropska unija
Evropska konvencija	Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda Saveta Evrope
FHP	Fond za humanitarno pravo
JNA	Jugoslovenska narodna armija
KZ SRJ	Krivični zakonik Savezne Republike Jugoslavije
MHP	Međunarodno humanitarno pravo
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKSJ	Medunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
OVK	Oslobodilačka vojska Kosova
PJP	Posebne jedinice policije
RJT	Republičko javno tužilaštvo
TO	Teritorijalna odbrana
TRZ	Tužilaštvo za ratne zločine
VJ	Vojska Jugoslavije
VRS	Vojska Republike Srpske
VS	Vojska Srbije
VTO	Vojno-teritorijalni odred
Zakon o procesuiranju ratnih zločina	Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku protiv učinilaca ratnih zločina
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku

Uvod i metodologija

Ovo je deveti izveštaj Fonda za humanitarno pravo (FHP) o suđenjima za ratne zločine u Srbiji.

FHP je tokom 2020. godine pratilo sva suđenja za ratne zločine vođena na teritoriji Srbije, odnosno ukupno 21 predmet pred odeljenjima za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu. U izveštaju su za sve predmete dati kratki pregledi postupka i osnovni nalazi FHP-a u vezi sa predmetom, a koji su od značaja za javnost. Veliki broj postupaka za ratne zločine obrađenih u ovom izveštaju traje više godina, te su za kompletan uvid u tok postupka i nalaze koji se tiču tih predmeta relevantni i prethodni godišnji izveštaji FHP-a o suđenjima.

Izveštaj ključnu pažnju poklanja radu Tužilaštva za ratne zločine (TRZ) i sudova u javnim delovima sudskog postupka, a pre svega analizira optužnice i presude u svakom pojedinačnom predmetu. Rad drugih organa uključenih u procesuiranje ratnih zločina – Službe za otkrivanje ratnih zločina Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije (MUP), Jedinice za zaštitu i dr – nije moguće analizirati na nivou pojedinačnih predmeta, jer o tome ne postoje javno dostupni podaci.

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu donelo je u izveštajnom periodu prvostepene presude u pet predmeta.¹ Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu donelo je tri presude i dva rešenja prilikom odlučivanja po žalbama izjavljenim na presude Višeg suda u Beogradu.² U izveštajnom periodu TRZ je podiglo sedam optužnica protiv sedam lica.³

Od početka rada 2003. godine pa do kraja 2020. godine, TRZ je podiglo optužnice u 83 predmeta ratnih zločina, u kojim je optuženo ukupno 205 lica i kojima su obuhvaćene najmanje 2491 smrtno stradale žrtve.⁴ Tri predmeta su spojena uz ranije pokrenute, tako da je od 80 predmeta pravноснаžno okončano 52, jedan je obustavljen zbog smrti optuženog, a u tri predmeta su odbačene optužnice zbog procesne nesposobnosti optuženih, dok je 24 predmeta u toku. U pravносnažno okončanim predmetima osuđeno je ukupno 78, a oslobođeno 54 optuženih. Takođe, od ukupno optuženih, u odnosu na 20 lica optužnice su odbačene zbog procesne nesposobnosti optuženih ili su, zbog smrti optuženih, postupci u odnosu na njih obustavljeni. U pravносnažno okončanim predmetima optužnicama je bilo obuhvaćeno ukupno 957 smrtno stradalih žrtava, dok su pravносnažnim presudama obuhvaćene 726 smrtno stradale žrtve. U postupcima za ratne zločine do kraja 2020. godine doneto je ukupno 57 prvostepenih presuda, od kojih su 22 ukinute.

Analizi predmeta u Izveštaju prethodi pregled opštih nalaza o suđenjima za ratne zločine tokom 2020. godine, kao i bitni društveno-politički događaji koji su od značaja za suđenja za ratne zločine.

1 Predmeti: *Bosanski Petrovac–Gaj, Doboј–Kožuhe, Ključ–Velagići, Hrasnica i Bogdanovci*.

2 Presude su donete u predmetima *Bratunac, Brčko i Lovas*, dok su rešenja doneta u predmetima *Ključ–Rejzovići* i *Bosanska Krupa II*.

3 Dopis TRZ Pl.br. 24/20 od 31.12.2020. godine.

4 U momentu pisanja izveštaja FHP nije raspolagao podacima o broju žrtava u pet optužnica koje su podignute tokom 2020. godine, jer iste još uvek nisu dostupne javnosti, obzirom da postupak nije u fazi glavnog pretresa.

Opšti nalazi i društveno-politički kontekst

Neefikasan rad TRZ-a

U izveštajnom periodu nastavljen je negativan trend podizanja malog broja optužnica, protiv malog broja osumnjičenih, gde su optužnice uglavnom rezultat ustupanja iz BiH, a ne vođenja sopstvenih istraga. Prema navodima TRZ-a, okom 2020. godine podignuto je sedam optužnica protiv sedam lica⁵, od kojih je pet optužnica iz ustupljenih predmeta.⁶ Imajući u vidu da TRZ ima tužioca i devet zamenika, podizanje samo dve optužnice tokom čitave godine koje su rezultat vlastite istrage, može se smatrati veoma neefikasnim radom. Naime, optužnice koje su proistekle iz ustupljenih predmeta su ustupi iz BiH, gde je tužilački rad na pripremi optužnice u potpunosti završen – sprovedena je istraga, podignuta je i pred nadležnim sudom potvrđena optužnica. Predmet je ustupljen Srbiji samo iz razloga jer se suđenje nije moglo odvijati pred nadležnim sudom BiH obzirom da im optuženi nisu dostupni, odnosno jer se nalaze na teritoriji Srbije.

Takođe, prema navodima TRZ, dve optužnice „obuhvataju složena krivična dela koja za predmet imaju događaje sa velikim brojem žrtava, a optuženi su u vreme izvršenja krivičnog dela bili visokorangirana vojna lica“.⁷ FHP smatra da jedan od prioriteta rada TRZ treba da bude procesuiranje visokorangiranih pripadnika vojske i policije, ali da na prvom mestu to treba da bude rezultat rada TRZ-a, a ne rezultat regionalne saradnje između Srbije i BiH. U dva navedena slučaja, gde TRZ navodi da se radi o optužnicama protiv visokorangiranih pojedinaca, radi se o predmetima koje mu je ustupilo pravosude BiH.

8

U prilog činjenici da TRZ ne želi da samostalno pokrene postupak protiv visokorangiranih pripadnika vojske govori i to da je FHP još u novembru 2016. godine podneo krivičnu prijavu zbog ratnog zločina izvršenog u selu Lovas protiv Dušana Lončara, bivšeg komandanta Druge proleterske gardijske motorizovane brigade Jugoslovenske narodne armije.⁸ FHP je u julu mesecu 2019. godine podneo još jednu krivičnu prijavu protiv Dušana Lončara zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva izvršenog u selu Bogdanovci u prvoj polovini meseca novembra 1991. godine, ali ni po njoj TRZ nije postupao. FHP je detaljno prikazao ove krivične prijave u *Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2019. godini*.⁹

5 Optužnice: KTO 1/20 protiv Osmana Osmanovića, KTO 2/20 protiv Nezira Mehmetaja, KTO 3/20 protiv Višnje Aćimović, KTO 4/20 protiv Novaka Stjepanovića, KTO 5/20 protiv Rajka Kušića, KTO 6/20 protiv Dragana Dopude i KTO 7/20 protiv Drage Samardžije.

6 Dopis TRZ PI.br. 24/20 od 31.12.2020. godine.

7 *Ibid.*

8 Videti saopštenje FHP-a od 3. novembra 2016. godine, „Krivična prijava zbog zločina u Lovasu 1991. godine“, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=32894>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

9 Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2019. godini* (Beograd, FHP 2020), str. 103-112, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2020/03/Izvestaj_o_sudjenjima_za_ratne_zlozine_u_2019._godini.pdf, pristupljeno 1. februara 2021. godine.

FHP je u martu 2018. godine podneo krivičnu prijavu protiv Svetozara Andrića, nekadašnjeg komandanta Birčanske brigade VRS¹⁰, za zločine koji su počinjenju zoni odgovornosti njegove brigade, ali ni po ovoj prijavi TRZ nije postupilo. U međuvremenu, Svetozar Andrić je postao narodni poslanik u Narodnoj skupštini Srbije i član Odbora za Kosovo i Metohiju ispred Srpskog patriotskog saveza – SPAS.¹¹

Odugovlačenje postupaka za ratne zločine

Neprimereno dugo trajanje sudskega postupaka u složenim predmetima, obeležje procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, nastavljeno je i u izveštajnom periodu.

Dugo trajanje postupaka najčešće je rezultatne pripremljenosti optužnica, lošeg planiranja vođenja glavnog pretresa i nekvalitetnih prvostepenih presuda, što je dovodilo do ukidanja istih i vraćanja na ponovni postupak¹², ali i do odlaganja zbog izostanka optuženih i svedoka. Tokom 2020. godine loša epidemiološka situacija izazvana virusom Covid-19 doveo je do odlaganja većeg broja zakazanih suđenja. Najistaknutiji primer nerazumno i neosnovano dugog trajanja postupka bio je predmet *Ovčara*, u kojem je postupak pravnosnažno okončan 14 godina od podizanja prve optužnice.¹³ Slična situacija je u predmetu *Lovas*, u kojem je optužnica podignuta 2007. godine¹⁴, a koji je pravnosnažno okončan tek u novembru 2020. godine, kao i u predmetu *Čuška*, u kojem je optužnica podignuta 2010. godine, a koji je sada u fazi glavnog pretresa u ponovljenom postupku i čije se pravnosnažno okončanje ni ne nazire.¹⁵

Posledice višegodišnjih trajanja postupaka su dalekosežne i ozbiljne. Iz godine u godinu optuženi umiru, a svedoci gube poverenje u pravosuđe Srbije i ne pristaju da svedoče u ponovljenim procesima. Tako je u predmetu *Lovas* tokom trajanja postupka preminulo pet optuženih a jedan postao procesno nesposoban, dok su svedoci odbijali da ponovno svedoče. Osim toga, dugo trajanje postupaka, odnosno njihovo ponavljanje, šalje negativnu i obeshrabrujuću poruku oštećenima – da će pred institucijama Srbije teško doći do pravde. Najzad, odugovlačenje postupaka demotiviše ionako nezainteresovanu javnost i onemogućava joj da prati suđenja, što je rezultiralo situacijom u kojoj medijske kuće praktično ni ne šalju izveštace da prate suđenja za ratne zločine.¹⁶

-
- 10 Saopštenje FHP-a od 2. marta 2018 godine, *Krivična prijava protiv Svetozara Andrića*, dostupno na <https://www.hlc-rdc.org/?p=34855>, pristupljeno 2. februara 2021. godine.
- 11 Spisak narodnih poslanika Narodne skupštine Republike Srbije, http://www.parlament.gov.rs/%D0%A1%D0%92%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%97%D0%90%D0%A0_%D0%90%D0%94%D0%A0%D0%98%D0%8B1141.245.html, pristupljeno 11. februara 2021. godine.
- 12 Prvostepene presude su ukidane i predmeti vraćani na ponovni postupak u predmetima *Škorpioni*, *Ovčara*, *Suva Reka*, *Grijilanska grupa*, *Skočić*, *Čuški Lovas*.
- 13 Saopštenje FHP-a od 24. januara 2018. godine, *Slučaj Ovčara: 14 godina čekanja pravde*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=34727>, pristupljeno 14. januara 2021. godine.
- 14 Optužnica TRZ u predmetu *Lovas*, KTRZ 7/07 od 28. novembra 2007. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2016-05/o_2007_11_28_lat.pdf, pristupljeno dana 22. januara 2019. godine.
- 15 Optužnica TRZ u predmetu *Čuška*, KTRZ 4/10 od 10. septembra 2010. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2016-05/o_2010_09_10_lat.pdf, pristupljeno dana 22. januara 2019. godine.
- 16 Sudjenja za ratne zločine ne prate medijske kuće sa nacionalnom frekvencijom; u sudnicama se uglavnom mogu videti samo novinari BIRN-a i dnevnih lista „Danas“.

Negativan uticaj epidemije virusa Covid-19 na suđenja za ratne zločine tokom 2020. godine

Zbog epidemije virusa Covid-19 u Republici Srbiji je 15. marta 2020. godine proglašeno vanredno stanje¹⁷, koje je ukinuto 6. maja 2020. godine.¹⁸ U tom periodu nisu održavana suđenja za ratne zločine, već su ista nastavljena tek 28. maja 2020. godine. Nakon ukidanja vanrednog stanja, suđenja su se odvijala uz posebne mere zaštite u skladu sa propisima o vanrednim merama i vanrednoj situaciji zbog epidemije virusa Covid-19. Međutim, i u tom periodu suđenja su više puta odlagana jer sudu nisu pristupali svedoci, posebno oni iz regionala, zbog problema izazvanih epidemijom (kao što su povećan rizik od posledica eventualnog zaražavanja zbog vlastitog lošeg zdravstvenog stanja ili stanja člana porodičnog domaćinstva, te zbog trenutnog zdravstvenog stanja sa simptomima sličnim Covid-19 infekciji) ili zbog potrebe primene mere izolacije nakon povratka iz Srbije. Takođe su suđenja odlagana i jer su se i pojedini optuženi i branioci pozivali na postojanje simptoma sličnih Covid-19 infekciji ili obavezi primene mera izolacije.

Ovakva epidemiološka situacija posebno se negativno odrazila i na dolaske članova porodica žrtava da prate suđenja za ratne zločine. Nakon ukidanja vanrednog stanja, broj prisutnih u publici je zbog bezbednosnih razloga ograničavan, mada sui tada mnogi članovi porodica žrtava, obzirom da među njima ima dosta starijih osoba sa narušenim zdravljem, odustajali od putovanja iz zdravstvenih razloga. Nakon pogoršanja epidemiološke situacije u novembru 2020. godine, suđenja za ratne zločine su se odvijala bez prisustva publike. Ista je bilo moguće pratiti samo uz posebnu dozvolu suda za prisustvo u sudnicu ili medijskoj sobi.

10

Nacionalna strategija za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela za period 2020-2025.

Vlada Republike Srbije usvojila je 30. jula 2020. godine Nacionalnu strategiju za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela za period 2020-2025. godine.¹⁹ Cilj strategije je unapređenje prava žrtava i svedoka u krivičnopravnom sistemu Republike Srbije, u skladu sa standardima EU sadržanim u Direktivi (2012)029.²⁰ Zajedno sa Strategijom, kao njenim sastavnim delom, usvojen je i Akcioni plan, kojim se uređuje način sprovođenja Strategije u periodu 2020-2025. godine.

Usvajanjem ove Strategije postavljen je strateški put za unapređenje prava žrtava svih krivičnih dela u Republici Srbiji u skladu sa najvišim evropskim standardima. Kroz realizaciju Akcionog plana, koji prati Strategiju, osnovaće se Nacionalna služba za pomoć i podršku žrtvama krivičnih dela u okviru

17 Odluka o proglašenju vanrednog stanja (*Službeni glasnik RSbr. 29/2020*)

18 Odluka Narodne skupštine Republike Srbije o ukidanju vanrednog stanja (*Službeni glasnik RSbr. 65/2020*)

19 Nacionalna Strategija za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2020-2025. godine, dostupno na <https://www.mpravde.gov.rs/sr/text/30567/nacionalna-strategija-za-ostvarivanje-prava-zrtava-i-svedoka-krivicnih-dela-u-republici-srbiji-za-period-2020-2025-godine-19082020.php>, pristupljeno 3. februara 2021. godine.

20 Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 25. oktobra 2012. godine kojom se uspostavljaju minimalni standardi u vezi sa pravima, podrškom i zaštitom za žrtve krivičnih dela i zamjenjuje Okvirna odluka Saveta 2001/220/PUP (SL L 315 od 14. novembra 2021.)

svih viših sudova u Srbiji. Pored toga, izmeniče se materijalno i procesno krivično zakonodavstvo, kako bi se omogućilo uskladivanje sa evropskim standardima u ovoj oblasti.

Takođe, Nacionalna mreža službi podrške će, kroz saradnju sa kontakt tačkama pri javnim tužilaštima i policiji, omogućiti da sve žrtve dobiju blagovremenu podršku na način i u trenutku kada im je to najpotrebnije. Novi strateški okvir će omogućiti da se šteta žrtvama nadoknađuje efikasnije, kroz odlučivanje o imovinskopravnom zahtevu već u krivičnom postupku. Dodatno, obukama nosilaca pravosudnih funkcija, policajaca i advokata koji rade sa žrtvama će se pristupiti na novi, sistematicniji način.

FHP smatra da je donošenjem Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela za period 2020-2025. godine učinjen korak napred u unapređenju položaja žrtava i svedoka u Srbiji, te da će žrtve ratnih zločina ubuduće dobijati sveobuhvatniju podršku i pomoć. Imajući u vidu da su tokom 2019. godine donete „Smernice za unapređenje sudske prakse u postupcima za naknadu štete žrtvama teških krivičnih dela u krivičnom postupku“²¹, može se očekivati da će žrtve ratnih zločina konačno uspeti da ostvare pravo na naknadu štete već u samom krivičnom postupku, što do sada nikada nije bio slučaj. Naime, do sada sudovi u Srbiji nikada nisu dosudili imovinskopravni zahtev žrtvi ratnih zločina tokom trajanja krivičnog postupka, već su ih upućivali da svoje pravo ostvare u parničnom postupku za naknadu štete. Sud je takve odluke donosio čak i slučaju žrtava seksualnog nasilja u ratu koje su u krivičnom postupku svedočile pod merama zaštite. To u praksi znači da će te žrtve morati da se odluče da li će zadržati mere zaštite svog identiteta koje su ostvarile tokom krivičnog postupka, ili će od tih mera morati da odustanu i da se u parničnom postupku pojave u ulozi tužilja. Time se žrtve stavljuju u poziciju da moraju da izaberu da li će zadržati meru zaštite identiteta ili će se odlučiti da ostvare naknadu štete u parničnom postupku.

Slaba vidljivost i neobaveštenost građana o suđenjima za ratne zločine

Informisanost javnosti o sudskim postupcima za ratne zločine i utvrđenim činjenicama o zločinima, jedan je od ključnih preduslova za objektivno sagledavanje prošlosti i stvaranje društvenog pamćenja o počinjenim zločinima. Ona ujedno predstavlja i obavezu države da osigura pravo javnosti da zna šta se dogodilo u nedavnoj prošlosti i ko su njeni ključni akteri. Principi UN za borbu protiv nekažnjivosti utvrđuju da „svi ljudi imaju neotuđivo pravo da znaju istinu o zločinima koji su počinjeni u prošlosti i okolnostima koje su do njih dovele [...]“²².

Poslednja istraživanja javnog mnjenja u Srbiji, koja je tokom septembra meseca 2020. godine za potebe FHP-a obavio tim Istraživačko-izdavačkog centra Demostat, predstavljaju stavove građana o suđenjima za ratne zločine pred domaćim sudovima, ali i o drugim pitanjima, kao što su ocena

21 „Smernice za unapređenje sudske prakse u postupcima za naknadu štete žrtvama teških krivičnih dela u krivičnom postupku“, dostupno na <https://www.podrskazrtvama.rs/lat/media/domaci/Smernice.pdf>, pristupljeno 5. februara 2021. godine.

22 Ažurirani skup principa za zaštitu i promociju ljudskih prava kroz borbu protiv nekažnjivosti (E/CN.4/2005/102/Add.1), 8. februar 2005. godine.

rada institucija Srbije u vođenju sudskih postupaka za ratne zločine, te prikazuju opštu obaveštenost građana o ratovima i zločinima iz 1990-ih godina.²³ Istraživanje je faktički nastavak istraživanja obavljenog u letu 2017. godine. Ovo istraživanje, kao i prethodno iz 2017. godine, realizovano je putem ličnog intervjua „licem u lice”, sa istim brojem ispitanika, odnosno 1.200. Zbog potreba komparacije sa nalazima istraživanja iz 2017. godine, najveći broj pitanja bio je isti kao u prethodnom istraživanju.

Ključni nalaz istraživanja je da nema bitnijih promena u viđenju onoga što se dešavalo u 1990-im godinama. Uočene su manje oscilacije kod pojedinih aspekata viđenja onoga što se onda dešavalo i što se ovako ili onako sankcionise tokom protekle dve-tri decenije, uključujući i sadašnje stanje stvari.

Rezultati istraživanja ponovno su pokazali visok stepen neobaveštenosti ispitanika o ratovima iz 1990-ih, zločinima i suđenjima optuženima za ratne zločine, sa tendencijom rasta. Naime, istraživanje iz 2020. godine pokazuje da je 63% ispitanika pretežno loše obavešteno. Poređenje istraživačkih nalaza iz 2020. godine i nalaza iz istraživanja obavljenog 2017. godine pokazuje blagi porast pretežne neobaveštenosti – sa 59% u 2017. na 63% u 2020. godini.

Uočeno je da je neobaveštenost znatno veća među mlađom populacijom. Gotovo da postoji pravilnost: neobaveštenost opada, a obaveštenost raste sa godinama života. Kod najmlađe generacije (18-24 godine), odnos pretežno neobaveštenih prema pretežno obaveštenim je 3:1, a kod generacije između 45 i 64 godina gotovo da je odnos 1:1(50% prema 45%). Ovi nalazi su indikativni za procenu potreba za edukacijom i za sistematskim informisanjem o onome što se dešavalo u devedesetim godinama 20. veka i o katastrofalnim posledicama tog dešavanja.

12

O suđenjima za ratne zločine redovno se informiše svega 4% ispitanika; povremeno se informiše 42%, dok se 54% ispitanika uopšte ne informiše. Pri tom, među onima koji se obaveštavaju, dominantni resurs informacija je televizija sa 31%, potom internet sa 10% i na kraju novine i radio sa 5%. Ovi nalazi su slični onima iz 2017. godine.

Poređenje odgovora iz 2017. i 2020. godine, na pitanje o potrebi za prikazivanjem suđenja za ratne zločine na televizijama sa nacionalnom frekvencijom, ukazuje na pojavu trenda smanjenja potrebe za prikazivanjem suđenja.

Veoma zabrinjavajući rezultat istraživanja je nalaz da samo 10% ispitanika zna za neki događaj za koji se sudi ili se sudilo pred domaćim sudom. Samo polovina ispitanika (52%) misli da treba nastaviti suđenja za ratne zločine pred domaćim sudom u Srbiji, a tri četvrtine ispitanika (74%) ne zna da navede neke domaće pravosudne organe nadležne za suđenja za ratne zločine.

Rad nadležnih institucija u vođenju sudskih postupaka za ratne zločine ocenjen je kao nezadovoljavajući, jer je 42% ispitanika taj rad ocenilo kao pretežno loš.

---

²³ Izveštaj o ispitivanju javnog mnjenja „Obaveštenost građana Srbije o ratovima '90-ih godina, ratnim zločinima i suđenjima za ratne zločine“, obavljeno u septembru 2020. godine.

Poverenje u pravosudne institucije Republike Srbije je prilično slabo – u rasponu od 1 (uopšte nema poverenja) do 5 (ima puno poverenje), prosečno poverenje iznosi 2,67.

Polovina ispitanika misli da je doprinos suđenja saznavanju istine o ratovima nikakav ili mali, dok druga polovina ispitanika ocenjuje taj doprinos kao polovičan ili priličan ili veliki.

Sa tvrdnjom „Srbija (treba) da naknadi štetu koju su pripadnici vojske i policije načinili civilnom stanovništvu tokom oružanih sukoba?“ složilo se samo 24% ispitanika, što predstavlja pravi pokazatelj recepcije, ocene i etičkog razumevanja onoga što se u 1990-im godinama dešavalo na teritoriji bivše SFRJ.

Poređenje odgovora iz 2017. i 2020. godine, na pitanje o potrebi za prikazivanjem suđenja za ratne zločine na televizijama sa nacionalnom frekvencijom, ukazuje na pojavu trenda smanjenja potrebe za prikazivanjem suđenja. Ipak, mogućnost da se građani Srbije informišu o suđenjima za ratne zločine putem televizije je veoma mala. Uprkos zakonskom okviru koji to omogućava²⁴, od početka procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, javnost nije imala priliku da na televiziji vidi ni jedno svedočenje žrtava, počinilaca i svedoka ratnih zločina koji učestvuju u ovim predmetima, niti izricanje neke presude. S druge strane, video-snimci suđenja za ratne zločine u državama regiona se redovno pojavljuju u medijskim prilozima.²⁵

Promovisanje osuđenih ratnih zločinaca u javnosti

13

Tokom 2020. godine nastavljen je trend promovisanja osuđenih ratnih zločinaca u javnosti.

Promocija trotomne knjige Vojislava Šešelja pod naslovom „U Srebrenici nije bilo genocida“ održana je 5. februara 2020. godine u svečanoj sali beogradske opštine Stari Grad.

Na promociju knjige došli su aktivisti nevladinih organizacija FHP, Forum ZDF i Inicijative mladih, koje su uz vredanje i psovke, fizički napali članovi i simpatizeri Srpske radikalne stranke, oborili ih na pod i grubo izbacili iz sale.²⁶

Nakon što je pravnosnažno osuđen pred Haškim tribunalom 2018. godine na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina, Vojislavu Šešelu nijeuskraćen poslanički mandat iako je Zakonom o izboru narodnih poslanika jasno određeno da „poslaniku prestaje mandat ukoliko je, između ostalog, osuđen na kaznu zatvora dužu od šest meseci“.

24 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupcima za ratne zločine (*Sl. glasnik RS* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015), član 16a.

25 Videti npr. izricanja presude Veselinu Vlahoviću; video prilog u dnevniku „TV1“ o izricanju presude Aleksandru Cvetkoviću; video prilog u dnevniku „TV1“ o izjašnjenju o krivici u predmetu *Naser Orić*; video prilog „Al Jazeera Balkans“, izricanje presude Tomislavu Merčepu pred Županijskim sudom u Zagrebu; pristupljeno dana 2. februar 2021. godine.

26 „Kandić: za 30 godina aktivizma nisam ovako obrana na pod“, vest, portal N1, 5. februar 2020. godine, dostupno na <https://rs.n1info.com/vesti/a566952-kandic-za-30-godina-aktivizma-nisam-ovako-obrana-na-pod/>, pristupljeno 2. febrara 2021. godine.

Odluku o prestanku mandata Vojislavu Šešelju trebalo je da donese Administrativni odbor Skupštine Srbije, ali se to nije dogodilo.

Prilikom obeležavanja Dana 63. padobranske brigade, Dana vojnih padobranaca i krsne slave 63. padobranske brigade, na vojnem aerodromu „Narednik-pilot Mihajlo Petrović“ u Nišu 14. oktobra 2020. godine, ministar odbrane Aleksandar Vulin je pored ostalog naveo da se Vojska Srbije nikada više „neće stideti ni Lazarevića ni Pavkovića ni svih onih koji su ovu zemlju branili“.²⁷

FHP podseća da je Nebojša Pavković, penzionisani general Vojske Jugoslavije (VJ), zajedno sa Nikolom Šainovićem, nekadašnjim potpredsednikom Vlade SRJ, Sretenom Lukićem, načelnikom štaba MUP-a na Kosovu i Vladimirom Lazarevićem, takođe penzionisanim generalom VJ, pravnosnažno osuđen po svih pet tačaka optužnice MKSJ-a – za prisilno premeštanje, deportacije, ubistva i progon albanskog stanovništva sa Kosova.²⁸

---

27 „Ministar Vulin: 63 padobraska, uvek brigada, nikada bataljon“, portal Ministarstva odbra RS, 14. oktobar 2020. godine, dostupno na <http://www.mod.gov.rs/lat/16614/ministar-vulin-63-padobraska-uvek-brigada-nikada-bataljon-16614>, pristupljeno 2. februara 2021. godine.

28 Videti predmet: *Šainović i drugi* (IT-05-87), na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ-a: <http://www.icty.org/bcs/case/milutinovic/4>, pristupljeno: 2. februar 2021. godine.

POSTUPCI PRED PRVOSTEPENIM SUDOM

I. Predmet Ćuška/Qyshk²⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)	
Datum podizanja optužnice: 10. septembar 2010. godine	
Datum početka suđenja: 20. decembar 2010. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Toplica Miladinović, Abdulah Sokić, Srećko Popović, Siniša Mišić, Slaviša Kastratović, Boban Bogićević, Veljko Korićanin, Vladan Krstović, Lazar Pavlović, Milan Ivanović i Predrag Vuković	
Krivično delo: Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veče	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vinka Beraha-Nikićević (članica veća) sudija Vera Vukotić (članica veća)
Broj optuženih: 11	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 0
Rang optuženih: niže i srednje rangirani	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj žrtava: 141	
Broj ispitanih svedoka: 116	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres u ponovljenom prvostepenom postupku	

15

²⁹ Predmet Ćuška, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/cuska.html>, pristupljeno 30. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Prvu optužnicu za zločin u Čuški/Qyshk TRZ je podiglo 10. septembra 2010. godine protiv devetorice okriviljenih – Toplice Miladinovića, Srećka Popovića, Slaviše Kastratovića, Bobana Bogićevića, Zvonimira Cvetkovića, Radoslava Brnovića, Vidoja Korićanina, Veljka Korićanina i Abdulaha Sokića.³⁰

Okriviljenima se stavljalno na teret da su, kao pripadnici 177. vojno-teritorijalnog odreda Peć (177. VTO), TO Peć i aktivnog i rezervnog sastava policije, zajedno sa sada pokojnim Nebojšom Minićem, njihovim komandirom, dana 14. maja 1999. godine izvršili napad na civilno stanovništvo u selu Čuška/Qyshk (opština Peć/Pejë, Kosovo), kojom prilikom su ubili 44 albanska civila, zapalili najmanje 40 porodičnih kuća i više od 40 drugih objekata, tri kamiona i pet putničkih vozila, oduzeli zlatni nakit i druge dragocenosti u tačno neutvrđenoj vrednosti, oduzeli novac u iznosu od ukupno 125.000 DM, više putničkih automobila i dva kamiona i proterali iz sela više od 400 civila, i to žena, dece i staraca.³¹

Za isti zločin TRZ je 1. aprila 2011. godine podiglo optužnicu protiv Zorana Obradovića³², 27. aprila 2011. godine protiv Milojka Nikolića³³, 31. maja 2011. godine protiv Ranka Momića³⁴, 7. novembra 2011. godine protiv Siniše Mišića³⁵ i 26. septembra 2012. godine protiv Dejana Bulatovića³⁶.

16

Optužnica je proširena dana 27. septembra 2012. godine na način da su optuženi terećeni i za zločine koje su izvršili u selima Ljubenić/Lubeniq, Pavljan/Pavlane i Zahać/Zahaq. Oni su dana 1. aprila 1999. godine u selu Ljubenić/Lubeniq ubili najmanje 43 i ranili 12 albanskih civila, zapalili 11 kuća i otimali novac od civilnog stanovništva, a isto stanovništvo proterivali za Albaniju. Nakon napada na selo Čuška/Qyshk, optuženi su istog dana, odnosno 14. aprila 1999. godine u selu Pavljan/Pavlane ubili 10 civila, zapalili najmanje sedam porodičnih kuća, a od civilnog stanovništva oduzimali novac i dragocenosti. Istog dana u selu Zahać/Zahaq ubili su najmanje 22 civila albanske nacionalnosti, oduzeli oko 28.000 DM i oko 30 motornih vozila, najmanje pet kuća zapalili, a civilno stanovništvo proterivali.³⁷

TRZ je odustalo od krivičnog gonjenja u odnosu na optuženog Zvonimira Cvetkovića i 17. decembra 2012. godine podnelo izmenjenu jedinstvenu optužnicu kojom je bilo obuhvaćeno 13 optuženih:

30 Optužnica TRZ broj KTRZ 4/10 od 10. septembra 2010. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2016-05/o_2010_09_10_lat.pdf, pristupljeno 30. decembra 2020. godine.

31 *Ibid.*

32 Optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 1. aprila 2011. godine.

33 Optužnica TRZ, KTRZ 07/11 od 27. aprila 2011. godine.

34 Optužnica TRZ, KTRZ 9/11 od 31. maja 2011. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2016-05/o_2011_05_31_lat.pdf, pristupljeno 30. decembra 2020. godine.

35 Optužnica TRZ, KTRZ 19/11 od 7. novembra 2011. godine.

36 Optužnica TRZ, KTO br. 5/2012 od 26. septembra 2018. godine.

37 Optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 27. septembra 2012. godine

Toplica Miladinović, Srećko Popović, Slaviša Kastratović, Boban Bogićević, Radoslav Brnović, Vidoje Korićanin, Veljko Korićanin, Abdulah Sokić, Zoran Obradović, Milojko Nikolić, Ranko Momić, Siniša Mišić i Dejan Bulatović.³⁸

Tokom postupka TRZ je 2. jula 2013. godine odustalo od krivičnog gonjenja u odnosu na optuženog Vidoja Korićanina. Takođe je 28. decembra 2012. sa jednim optuženim zaključilo sporazum o svedočenju, koji je u kasnijem toku postupka ispitivan pod pseudonimom „A1”. Istim sporazumom je određeno da će, nakon svedočenja optuženog, TRZ odustati od njegovog krivičnog gonjenja, što je TRZ i učinilo svojim podneskom od 19.06.2013. godine. Do kraja prвostepenog postupka TRZ je još u tri navrata (2. oktobra³⁹, 16. oktobra⁴⁰ i 5. decembra 2013. godine⁴¹) proširivalo i uređivalo optužnicu, tako da je optužnicom konačnobilo obuhvaćeno i silovanje trinaestogodišnje G.N. u selu Pavljan/Pavlane.

Prвostepena presuda

Viši sud u Beogradu⁴² doneo je 11. februara 2014. godine presudu kojom su devetorica optuženih oglašeni krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osuđeni na kazne zatvora u rasponu od dve do dvadeset godina, dok su dvojica optuženih – Radoslav Brnović i Veljko Korićanin – oslobođeni optužbe zbog nedostatka dokaza.⁴³

Sud je oglasio krivim optuženog Toplicu Miladinovića, komandanta 177. VTO Peć, za izdavanje naredbe pokojnom Nebojši Miniću, komandiru Interventnog voda 177. VTO Peć, da izvrši napad na civilno stanovništvo albanske nacionalnosti i preduzme raseljavanje ovog stanovništva, iako je znao da će pripadnici jedinice uništavati i pljačkati civilnu imovinu i ubijati civile, što su oni i činili. O svemu ovome imao jeneposredna saznanja, jer se za vreme napada na selo Ljubenić/Lubeniq nalazio na samom ulazu u selo, a za vreme napada na sela Ćuška/Qyshk, Pavljane/Pavlane i Zahać/Zahaq bio u stalnom kontaktu sa pripadnicima svoje jedinice putem radio-veze sa pokojnjim Nebojšom Minićem. Tako su optuženi, pod komandom pokojnog Nebojše Minića, u Ljubeniću/Lubeniq 1. aprila 1999. godine ubili najmanje 42 civila i naneli teške telesne povrede u vidu prostrelnih rana jedanaestorici oštećenih; u selu Ćuška/Qyshk 14. maja 1999. godine ubili su najmanje 41 civila, a u selu Pavljane/Pavlane 14. maja 1999. godine ubili su 10 civila, nakon čega su kuće i posmrtni ostaci ubijenih civila zapaljeni. U ovom napadu je trinaestogodišnja G.N. silovana. Takođe, sudska veća je utvrdilo da je u napadu na selo Zahać/Zahaq 14. maja 1999. godine lišeno života 20 civila. U napadima na sva ova sela uništena je i opljačkana imovina velikih razmara.

17

38 Izmenjena jedinstvena optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 17. decembra 2012. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2016-05/o_2012_12_17_lat.pdf, pristupljeno 30. decembra 2020. godine.

39 Izmenjena optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 2. oktobra 2013. godine.

40 Transkript sa glavnog pretresa od 16.10.2018. godine.

41 Izmenjena optužnica TRZ KTRZ 4/10 od 5.12.2013. godine.

42 Sastav veća: Snežana Nikolić-Garotić, predsednica veća, sudske Vinka Beraha-Nikićević i Rastko Popović, članovi veća.

43 Presuda Višeg suda u Beogradu K Po2 br. 48/2012 od 11. februara 2014. godine.

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu⁴⁴ doneo je 26. februara 2015. godine rešenje kojim je uvažio žalbe svih branilaca, ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom суду na ponovni postupak. Apelacioni sud je našao da je prvostepena presuda zahvaćena bitnim povredama odredbi krivičnog postupka, jer je „izreka presude nerazumljiva i protivrečna samoj sebi”, a takođe i zato što nisu dati razlozi o odlučujućim činjenicama, a oni koji su dati su nejasni i u znatnoj meri protivrečni. Sud je takođe našao da ni činjenično stanje nije potpuno utvrđeno.⁴⁵

Ponovljeni postupak

Ponovljeni postupak je počeo pred novim većem⁴⁶ 8. juna 2015. godine. Krivični postupak je razdvojen u odnosu na okrivljenog Ranka Momića, jer je u bekstvu i nije dostupan državnim organima. Takođe, sud je doneo rešenje da se sa ovim postupkom spoji postupak koji se vodio protiv okrivljenih bivših pripadnika policije Vladana Krstovića, Lazara Pavlovića i Milana Ivanovića u predmetu *Ljubenić/Lubeniq*, koji su optužnicom TRZ terećeni da su sa ostalim okrivljenima, dana 1. aprila 1999. godine, učestvovali u zločinima u selu Ljubenić/Lubeniq.⁴⁷

Krivični postupak protiv optuženog Radoslava Brnovića obustavljen je 29. septembra 2015. godine, jer je isti u međuvremenu preminuo.

Svedočio je ranije zaštićeni svedok Zoran Rašković, koji je naveo da su optuženi Krstović i Ivanović kritičnog dana bili u selu Ljubenić/Lubeniq, dok za optuženog Pavlovića nije siguran. Svedok Zoran Rašković ostao je u potpunosti kod svih iskaza koje je prethodno dao tokom ovog postupka. On je opisao napad na selo Ljubenić/Lubeniq i naveo da je tom prilikom streljano između 60 i 100 muškaraca – civila albanske nacionalnosti. Istakao je da je komandant jedinice „Šakali” izdao naredbu da se iz grupe okupljenih meštana sela Ljubenić/Lubeniq izdvoje svi muškarci stariji od 12 godina, koji su potom streljani.⁴⁸

18

TRZ je 22. decembra 2015. godine podiglo jedinstvenu optužnicu protiv 12 optuženih – Toplice Miladinovića, Srećka Popovića, Milojka Nikolića, Siniše Mišića, Slaviše Kastratovića, Bobana Bogićevića, Dejana Bulatovića, Abdulaha Sokića, Vladana Krstovića, Lazara Pavlovića, Milana Ivanovića i Veljka Korićanina.⁴⁹

---

⁴⁴ Sastav veća: sudija Sonja Manojlović, predsednica veća, sudije Nada Hadži-Perić, Vučko Mirčić, Bojana Paunović i Jasmina Vasović, članovi veća.

⁴⁵ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu broj KŽ1 Kpo2 6/14 od 26. februara 2015. godine, dostupno na <http://www.bg.ap.sud.rs/cr/articles/sudska-praksa/pregled-sudske-prakse-apelacionog-suda-u-beogradu/krivicno-odeljenje/ratni-zlocinci/kz1-po2-6-14.html>, pristupljeno 30. decembra 2020. godine.

⁴⁶ Sastav veća: sudija Vladimir Duruz, predsednik veća, sudije Vinka Beraha-Nikićević i Vera Vukotić, članice veća.

⁴⁷ Optužnica TRZ broj KTO 8/13 od 7. aprila 2014. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2016-05/o_2014_04_07_lat.pdf, pristupljeno dana 30. decembra 2020 godine.

⁴⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 23. novembra 2015. godine.

⁴⁹ Optužnica TRZ KTRZ br. 4/10 od 22. decembra 2015. godine.

Krivični postupak razdvojen je 25. januara 2016. godine u odnosu na okrivljenog Dejana Bulatovića, jer iz zdravstvenih razloga nije u mogućnosti da prati tok postupka.⁵⁰

Tokom dokaznog postupka ispitivana su dva svedoka odbrane okrivljenih Vladana Krstovića i Lazara Pavlovića, koji su naveli da su okrivljeni u kritičnom periodu bili u njihovom društvu u ugostiteljskim objektima.⁵¹ Takođe su ispitani i svedoci koji su već ranije svedočili.⁵²

Postupak je 2017. godine obustavljen u odnosu na optuženog Milojka Nikolića, koji je u međuvremenu preminuo.

Nova optužnica

TRZ je tokom jula meseca 2019. godine podiglo optužnicu i protiv Predraga Vukovića⁵³, nekadašnjeg pripadnika 177 VTO Peć, zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva izvršenog u selima Ljubenić/Lubeniq i Čuška/Qyshk.⁵⁴

On se tereti da je u selu Ljubenić/Lubeniq izvršio napad na civilno stanovništvo tako što je pretresao kuće Albanaca preteći im oružjem i isterivao ih iz kuća, a takođe je pucao u pravcu civila i njihovih kuća iz automatskog oružja, kojom prilikom je ubijeno četvoro civila. Optuženi pripadnici VTO su, nakon što su okupili meštane u centru sela, izdvojili grupu od 60 muškaraca, te izvršili raseljavanje većeg dela civilnog stanovništva terajući ih da idu prema Albaniji. Vuković se takođe tereti da je uništavao imovinu albanskih civila u velikim razmerama tako što je palio porodične kuće i druge objekte, a zatim da je učestvovao u ubistvu i telesnom povređivanju civila muškaraca, tako što je sa ostalim pripadnicima VTO pucao u izdvojenu grupu muškaraca, kojom prilikom je ubijeno 42 a ranjeno 11 muškaraca.

Istom optužnicom Vuković se tereti da je 14. maja 1999. godine, zajedno sa ostalim optuženim te NN pripadnicima VTO, učestvovao u napadu na civilno stanovništvo sela Čuška/Qyshk u kojem je smrtno stradalo 17 civila, izvršio raseljavanje civilnog stanovništva, uništavao njihovu imovinu u velikim razmerama, te vršio ubistva civila tako što je zajedno sa pokojnim Milojkom Nikolićem i Rankom Momićem prinudio grupu od 12 civila da uđu u kuću Azema Gašija. U te civile su zatim pucali iz automatskog oružja, kojom prilikom je ubijeno 11 a ranjen jedan civil, nakon čega je kuća u kojoj su bila tela ubijenih zapaljena. Takođe je, zajedno sa Dejanom Bulatovićem, iz grupe civila koji su bili okupljeni u dvorištu kuće Brahma Gašija, izdvojio trojicu civila, odveo ih u dvorište kuće Rasima Rame i tamo ubio, pucajući u njih iz svog naoružanja.

50 Transkript sa glavnog pretresa od 25. januara 2016. godine.

51 *Ibid.*

52 Transkript sa glavnog pretresa od 15. marta 2019. godine; Transkript sa glavnog pretresa od 17. maja 2019. godine; Transkript sa glavnog pretresa od 27. juna 2019. godine.

53 Zahtevom za provođenje istrage KTRZ 4/2010 od 13. marta 2010. godine kao osumnjičeni bio je obuhvaćen i Predrag Vuković, ali se nalazio u bekstvu. Uhapšen je 2018. godine u Čnoj Gori i izručen Srbiji.

54 Optužnica TRZ, KTO 3/19 od 3. jula 2019. godine.

Na glavnom pretresu održanom 22. novembra 2019. godine veće je donelo Rešenje kojim je sa tekućim postupkom spojilo postupak koji se vodi protiv optuženog Predraga Vukovića.⁵⁵

Izjašnjavajući se povodom optužnice, optuženi je izjavio da je optužnicu razumeo, da se ne oseća krivim i da će se do daljnog braniti čutanjem.⁵⁶

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine nije održan ni jedan dan suđenja. Suđenja su pet puta odlagana jer pozvani svedoci, koji žive u inostranstvu, nisu bili u mogućnosti da pristupe sudu zbog pandemije Covid-19 virusa.

Nalazi FHP-a

Dugo trajanje postupka

Suđenje u ovom predmetu traje preko devet godina i neizvesno je kada će se postupak pravnosnažno okončati. U ponovljenom postupku je na godišnjem nivou održavan mali broj glavnih pretresa, tako da je 2016. godine održano pet sudećih dana, 2017. godine šest, 2018. godine tri, a 2019. godine takođe tri sudeća dana, dok 2020. godine nije održan ni jedan sudeći dan. Suđenja nisu održavana uglavnom zbog nedolaska svedoka sa Kosova. Od poslednjeg preciziranja optužnice 2015. godine, optuženi Milojko Nikolić je preminuo, a u odnosu na optuženog Dejana Bulatovića optužnica je odbačena. Obzirom da je sa ovim postupkom spojen i postupak koji se vodio protiv naknadno optuženog Predraga Vukovića, očigledno je da će TRZ morati još jednom da precizira optužnicu, tako da jedinstvenom optužnicom obuhvati sve optužene.

20

Nepripremljena optužnica

Tokom trajanja glavnog pretresa TRZ je učestalo podizalo optužnice protiv novih počinilaca, odustajalo od krivičnog gonjenja protiv pojedinih optuženih i više puta optužnice menjalo i uređivalo. Tako je tek dve godine od podizanja prve optužnice za zločin u selu Ćuška/Qyshk, TRZ proširilo optužnicu i na zločine koji su istog dana izvršeni u susednim selima Pavljan/Pavlane i Zahać/Zahaq. Sve ovo ukazuje da se procesuiraju zločina koji su počinjeni u ovim selima pristupilo vrlo površno, te da su pitanja, koja je trebalo rešiti još tokom istrage, ostavljana da se rešavaju tokom glavnog pretresa, čime se postupak odugovlači a žrtve izlažu dodatnoj traumatizaciji jer ne znaju kada će se postupak pravnosnažno okončati i da li će i nakon toliko vremena dočekati pravdu.

---

⁵⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 22. novembra 2019. godine.

⁵⁶ *Ibid.*

Nepotpuna optužnica TRZ-a

1. Neprocesuiranje visokorangiranih pripadnika vojske

Brojni dokazi izvedeni od početka suđenja u ovom predmetu upućuju i na odgovornost određenih lica koja nisu obuhvaćena optužnicom, a nalazila su se na hijerarhijski višim pozicijama u VJ u kritičnom periodu.

O tome je, u februaru 2014. godine, prilikom objave prve prvostepene presude, govorila i predsednica veća, koja je naglasila: „Pravila vojne hijerarhije nalažu da se zaključi da je još neko tu bio osim Toplice Miladinovića, međutim, bavili smo se onim što je stavljen na teret ovde optuženima.“ To je potvrdio i sâm tužilac u završnoj reči: „[N]a kom nivou je to sve organizovano nije utvrđeno i nije predmet ovog postupka...“⁵⁷

Činilo se da je pomak u smeru utvrđivanja odgovornosti i drugih lica koji su se nalazila u vojnoj hijerarhiji u vezi sa zločinima obuhvaćenim optužnicom u predmetu Ćuška/Qyshk predstavljala i odluka TRZ iz avgusta 2014. godine da pokrene istragu protiv komandanta 125. motorizovane brigade VJ Dragana Živanovića, u čijoj su se zoni odgovornosti nalazila ova sela. Međutim, TRZ je 1. marta 2017. godine donelo naredbu o obustavi istrage, jer je utvrdilo da nema dovoljno dokaza za optuženje. Utemeljenost ovakve odluke TRZ-a može se ozbiljno dovesti u pitanje, jer je ostalo nerazjašnjeno kako je postupajući zamenik tužioca doneo zaključak da nema dovoljno dokaza za optuženje, kada nije ispitao ni sve svedoke koje je sâm odredio, niti sve svedoke koje su predložili punomoćnik oštećenih i odbrana.⁵⁸

21

2. Nerasvetljena uloga MUP-a

Tokom ovog postupka ostala je nerasvetljena i uloga pripadnika MUP-a u organizovanju, izvršenju i prikrivanju zločina. O ulozi policijskih snaga govorilo je više svedoka, kao i pojedini okriviljeni u svojim odbranama.⁵⁹ Isto tako, u dokaznom postupku izvršen je uvid u ratni dnevnik Vojnog odseka Peć, u kojem je bilo upisa koji se odnose na 177. VTO. U jednom od ovih upisa navodi se da su 177. VTO bile pridodate dve čete MUP-a. Pored toga, više oštećenih, ali i optuženi, u svojim svedočenjima istakli su da je prilikom izvršenja zločina, pored vojnika, u njihovom selu bio prisutan i veći broj policajaca. To je prilikom objavlјivanja prve prvostepene presude naglasila i predsednica veća, ističući: „Sud je siguran i ubeđen da oštećeni prave razliku između plave i zelene uniforme, a oni kažu da je тамо bilo još nekog drugog...“⁶⁰ Međutim, uprkos svim ovim dokazima, TRZ nije istražilo navode o učešcu pripadnika MUP-a u ovim zločinima, čime je prekršilo zakonsku obavezu da sproveđe efikasnu i delotvornu istragu kako bi adekvatno istražilo sve navode o počinjenim zločinima.

57 Transkript sa objavlјivanja presude od 11. februara 2014. godine.

58 Videti opširnije u: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji 9* (Beograd, FHP, 2019), str. 23-25.

59 Svedoci M.J. M.V. i Z.R, kao i optuženi Toplica Miladinović, Srećko Popović i Radoslav Brnović.

60 Transkript sa objavlјivanja presude od 11. februara 2014. godine.

Zaštita svedoka

Iskaz svedoka Zorana Raškovića predstavlja jedno od najupečatljivijih svedočenja u svim do sada sprovedenim postupcima za ratne zločine. Pored velikog doprinosa utvrđivanju činjeničnog stanja, njegovo svedočenje je posebno značajno zbog ukazivanja na jedan od glavnih problema svih suđenja za ratne zločine u Srbiji, a to je neefikasna zaštita svedoka-insajdera, tj. bivših ili aktivnih pripadnika snaga bezbednosti. Svedok Zoran Rašković (koji je tokom istrage imao status zaštićenog svedoka, a na glavnom pretresu svedočio, na lični zahtev, pod punim imenom i prezimenom) više puta tokom prvog suđenja otvoreno je ukazivao na nedostatke programa zaštite svedokai na pretnje kojima je izložen, uključujući i one od policajaca zaduženih za njegovu bezbednost.⁶¹ Tokom svedočenja u ponovljenom postupku istakao je da se ti problemi nastavljaju, navodeći da ne može da izvadi ličnu kartu i da mu to onemogućava normalan život.⁶² Detaljnu analizu ovog problema FHP je dao u *Izveštaju o suđenjima za 2011. godinu*⁶³ i *Analizi procesuiranja ratnih zločina u Srbiji*.⁶⁴

Apelacioni sud tendencioznim tumačenjem izvedenih dokaza dovodi u pitanje ulogu VJ u zločinu

Apelacioni sud je u svom rešenju usvojio žalbu branioca okriviljenog Toplice Miladinovića, kojom je osporeno činjenično stanje na osnovu kog je utvrđeno da je Miladinović izdao naređenje za napad na civilno stanovništvo. Prema nalazu Apelacionog suda, zaključak da je Miladinović izdao predmetno naređenje zasniva se na iskazima svedoka koji su imali samo posredna saznanja, kao i na ratnom dnevniku 177. VTO Peć, čiju je autentičnost Apelacioni sud ocenio kao spornu.

22

Apelacioni sud međutim nije osporio da je navodnu Miladinovićevu naredbu pokojni Nebojša Minić preneo na sledeći način: „Momci, spremite se, za 10 minuta krećemo, radi se o selu Ćuška, treba da idemo da čeramo Nemce, pale se kuće, cepaju se dokumenta i sve ostalo što je potrebno“. Takođe, Apelacioni sud nije izneo alternativni zaključak da je npr. Nebojša Minić, dok je izlazio sa sastanka sa Miladinovićem, sâm smislio naredbu kakvu je preneo. Uprkos tome, Apelacioni sud je doveo u pitanje sadržinu navodnog naređenja koje je na ovaj način preneto, navodeći: „Nejasno je kako je prвostepeni sud sa dovoljnim stepenom uverenja utvrdio da su se te naredbe odnosile na izvršenje napada na civilno stanovništvo albanske nacionalnosti i njegovo raseljavanje u označenim selima, isključivši mogućnost da su se naredbe odnosile na legitimnu vojnu akciju usmerenu prema pripadnicima suprotne strane u oružanom sukobu, odnosno radi eventualnog otkrivanja pripadnika OVK i oduzimanja naoružanja.“⁶⁵

Apelacioni sud se međutim nije osvrnuo na nalaz prвostepenog suda da u navedenim selima nije bila prisutna OVK, čime je tumačenje Apelacionog suda o mogućem značenju pomenute naredbe ostalo potpuno neutemeljeno. Najzad, sugestija suda da se paljenje kuća i cepanje dokumenata mogu

61 Transkript sa glavnog pretresa od 25. januara 2012. godine.

62 Transkript sa glavnog pretresa od 23. novembra 2015. godine.

63 Videti detaljnije: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o sudenjima za ratne zločine u Srbiji u 2011. godini*, (Beograd: FHP, 2012), str 99-101.

64 *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*.

65 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Kpo2 6/14 od 26. februara 2015. godine.

interpretirati i kao poziv na legitimnu vojnu akciju, predstavlja tendencioznu interpretaciju utvrđenih činjenica, posebno imajući u vidu da postoji niz sudske presude koje su utvrdile da je upravo ovo bio *modus operandi* srpskih snaga tokom rata na Kosovu.

Apelacioni sud je takođe osporio nalaz prvostepenog suda da je Toplica Miladinović imao neposredna saznanja o zločinu, jer se za vreme napada na selo Ljubenić/Lubeniq nalazio na samom ulazu u selo. Ovakav zaključak Apelacioni sud je zasnovao na dva nalaza. Prvo, da iskaz svedoka koji govori o Miladinovićevom prisustvu nije potkrepljen drugim dokazima. Drugo, „da prisustvo okrivljenog Toplice Miladinovića na ulazu u selo Ljubenić/Lubeniq nije primetio ni neko od oštećenih žena, dece i staraca saslušanih u ovom postupku, koji su bili primorani da napuste selo i stoga prođu kroz ulaz u selo, niti su primetili da je u napadu na selo učestvovao neko sa višim činom od pokojnog Nebojše Minića...”⁶⁶ FHP smatra da davanje odlučujućeg značaja sposobnosti žrtava da primete detalje poput njima nepoznate osobe na ulasku u selo i njenog čina, u trenucima kada pokušavaju da spasu svoje živote, predstavlja svojevrsno prebacivanje tereta dokazivanja na žrtve i dodatnu traumu za njih, ali i još jedan dokaz tendencioznog zaključivanja Apelacionog suda.

Apelacioni sud je ukazao i da prvostepeni sud nije „sa nesumnjivom sigurnošću utvrdio formacijsku strukturu 177. VTO Peć“⁶⁷, te da stoga ostaje nejasno da li je Interventni vod 177. VTO uopšte postojao, da li je Miladinović njime komandovao i da li je uopšte bio ovlašćen da izdaje naređenja za vojne akcije.⁶⁸ „Nejasnoće“ na koje Apelacioni sud ukazuje problematične suiz više razloga. Naime, za utvrđivanje Miladinovićeve krivične odgovornosti nije ni od kakvog značaja da li je naredenje izdao Interventnom vodu 177. VTO ili naoružanoj grupi drugog imena. Međutim, sugerisanjem da postojanje Interventnog voda nije utvrđeno navodi se na zaključak da su zločine u Ljubeniću/Lubeniq, Čuški/Qyshk, Pavljani/Pavlane i Zahaću/Zahaq počinile neformalne naoružane jedinice, odnosno da ih nisu počinile zvanične snage, iako je njihova pripadnost VJ nesumnjivo utvrđena u prvostepenom postupku. Osporavanje Miladinovićevog komandnog položaja i ovlašćenja za izdavanje naređenja takođe nije od značaja za utvrđivanje njegove krivične odgovornosti, jer naređenje kao oblik krivične odgovornosti za ratni zločin ne zahteva i zvanični kapacitet za takvo delovanje.

---

66 Ibid.

67 Ibid.

68 Ibid.

II. Predmet Srebrenica⁶⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 21. januar 2016. godine	
Datum početka suđenja: 12. decembar 2016. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Nedeljko Milidragović, Milivoje Batinica, Aleksandar Dačević, Boro Miletić, Jovan Petrović, Dragomir Parović, Alekса Golijanin i Vidosav Vasić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Dejan Terzić
Broj optuženih: 8 Rang optuženih: nižerangirani Broj žrtava: 1.313 Broj ispitanih svedoka: 25	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 4 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 3 Broj ispitanih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

24

⁶⁹ Predmet *Srebrenica-Kravica*, izveštaji sa suđenja i dokumenti dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/srebrenica.html>, pristupljeno dana 20. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi se terete da su, kao pripadnici Centra za obuku Jahorina Specijalne brigade policije MUP-a Republike Srpske, 14. jula 1995. godine, unutar i u neposrednoj okolini hangara zemljoradničke zadruge u selu Kravica (opština Bratunac, BiH), izvršili ubistvo najmanje 1.313 bošnjačkih civila.⁷⁰

Optuženi su Nedeljko Milidragović (komandir 2. voda 1. čete), Milivoje Batinica, Aleksandar Dačević, Boro Miletić, Jovan Petrović i Dragomir Parović (pripadnici 2. voda), kao i Alekса Goljanin i Vidosav Vasić (pripadnici 1. voda 1. čete).

Nedeljko Milidragović je u ranim jutarnjim časovima 14. jula 1995. godine izdao naređenje Goljaninu, Batinici, Dačeviću, Miletiću, Paroviću i Vasiću, kao i drugim pripadnicima svoje čete, da ubiju oko stotinu civila koji su bili zatočeni u hangaru u Kravici. U skladu sa naređenjem, oni su formirali strelnički vod, izvodili civile iz hangara, primoravali ih da pevaju četničke pesme, a zatim ih zajedno sa Milidragovićem ubijali pucajući u njih iz automatskog oružja. Potom su Milidragović, Batinica, Petrović i Goljanin pojedinačnim pucnjima ubijali civile koji su davali znake života.

Istog dana, kada su civili dovoženi autobusima i kamionima do hangara u Kravici, Milidragović je u više navrata naredio Goljaninu, Batinici, Dačeviću, Miletiću, Petroviću i Paroviću da ih ubiju. Zajedno sa Milidragovićem, optuženi su ispred i oko hangara ubili više stotina civila.

25

Na ovaj način lišeno je života najmanje 1.313 civila čiji je identitet do sada utvrđen, a njihovi posmrtni ostaci pronađeni su u masovnim grobnicama na više lokaliteta u BiH: Glogova, Ravnice, Hangar Kravica, Blječeva, Zeleni Jadar, Zalazje i Pusmulići.

Odbrana optuženih

Optuženi Nedeljko Milidragović, Alekса Goljanin, Vidosav Vasić i Aleksandar Dačević nisu iznosili svoju odbranu, odnosno nastavili su da se brane čutanjem.⁷¹ Optuženi Bora Miletić, Dragomir Parović i Jovan Petrović nisu žeeli da iznose svoju odbranu na glavnom pretresu, već su ostali pri svojim iskazima koje su dali pred TRZ, pa su izvršena emitovanja tonskih snimaka njihovih ispitivanja pred TRZ. U iskazu koji je dao pred TRZ, optuženi Boro Miletić naveo je da je, kao izbeglo lice iz Hrvatske, 29. juna 1995. godine uhapšen u Beogradu i prebačen na Jahorinu, gde su mu rekli da je postao pripadnik Policije Republike Srpske. Na Jahorini je bilo mnogo ljudi koji su, kao i on, na silu dovedeni. Komandir njegovog voda bio je okrivljeni Nedо Milidragović. Sa Jahorine su 11. jula krenuli na teren u neko selo kraj Drine, čijeg se imena ne seća. Sutradan su autobusima otišli do nekog puta, a autobus u

70 Optužnica TRZ KTO br. 2/2015 od 21. januara 2016. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2016-10/kto_2_15_dopuna_optuznice_od_21_01_2016_1.pdf, pristupljeno 20. decembra 2020. godine.

71 *Ibid.*

kojem se nalazio zaustavio se kraj vojnika UNPROFOR-a, koji su se predali. Izašli su iz kamiona i otišli sve do baze UNPROFOR-a, oko koje je video žene i decu. Optuženi Milidragović im je naredio da idu u pretres terena, da provere da li u kućama koje su u okolini videli ili u šumi ima Muslimana. Pronašli su jednog dečaka kojeg je komandir Nedо predao jednoj grupi vojnika. Pretraživali su teren čitav dan.⁷² Trećeg dana, odnosno 14. jula, ponovo su išli da obezbeđuju asfaltni put, to jest da ga čuvaju ako se neko preda, ali se нико nije predao. Za dva dana koje je proveo na obezbeđenju puta, video je desetak autobusa sa zarobljenim Muslimanima. Četvrtog dana su ponovo krenuli na teren i došli su do nekog naselja, gde su se zaustavili kod nekog platoa i žicom ogradene zgrade, koji su mu ličili na firmu. Unutar te žice bilo je dosta žena i dece, možda oko hiljadu, a među njima nije bilo muškaraca. Imali su zadatku da ih čuvaju, da kroz rupe na žici žene i deca ne izadu iz kruga. Po njih je došlo dosta autobusa i kamiona koji su ih odvozili, i njihovo odvoženje trajalo je sve do mraka. Petog dana njegova jedinica vratila se na Jahorinu.⁷³

U iskazu koji je dao pred TRZ, optuženi Dragomir Parović naveo je da ga je 19. ili 20. juna 1995. godine u Beogradu uhapsila policija i prebacila na Jahorinu, gde mu je rečeno da je postao pripadnik specijalne policije. Ne seća se tačnog dana kada je sa Jahorine u Bratunac prevezeno oko 100 pripadnika policije. Sutradan su se odvezli do baze UNPROFOR-a, i tom prilikom im je rečeno da im je zadatku da razoružaju pripadnike UNPROFOR-a. Potom mu je optuženi Milidragović naredio da sa još jednim momkom iz voda idu i pretresu kuće koje su bile u blizini baze. Pretres kuća završen je do dva ili tri sata, a potom je naređen pokret i oni su upućeni peške do jedne fabrike u kojoj su bili smešteni civili. Bilo je par hiljada civila, uglavnom žena i dece, i mali broj muškaraca. Oni su te večeri autobusima i kamionima nekuda odvezeni. Narednog jutra, optuženi Milidragović ih je postrojio i rekao im da idu na zadatku. Trebalo je da nadgledaju deo nekog puta, za slučaj da se neko preda. Nedо je doveo jednog dečaka, uzrasta od oko 12-13 godina, i naredio mu da doziva svoje rođake da se predaju. Nakon pola sata neki civili, Muslimani, predali su se. Civili koji su se predali odvoženi su kamionima u grupama od po 20 do 30 ljudi, a optuženi misli da su se tog dana predale dve grupe ljudi. U daljem iskazu optuženi je ispričao da je dečak, kojeg je Nedо doveo, bio sa njima i sutradan, kada su išli u pretres terena, i da ga je u jednom trenutku Nedо odveo u šiblje pokraj puta, a zatim se čuo i pucanj iz pištolja. Naredni dan su proveli na istom položaju. Tog dana je došao i transporter UNPROFOR-a, iz koga su preko megafona, na srpskom jeziku, pozivani ljudi da se predaju. Predalo se dosta muškaraca i svi su bili civili. Oni su nekuda odvoženi kamionima. Optuženi Milidragović i Goljanin su naredili da se jedna grupa od oko 20 do 30 lica koja su se predala obezbeđuju, a od njih su tražili da predaju novac koji su imali kod sebe. Nakon toga su sprovedeni do kuće pored puta, gde im je naređeno da legnu na stomak, jedan do drugog. Milidragović je pokazao u njegovom pravcu i na još jednog momka, čijeg imena nije mogao da se seti, i rekao im da streljaju. Prema rečima optuženog, prvo je počeo da puca momak do njega, koji je ispalio čitav rafal. Među streljanima je bilo preživelih. Optuženi navodi da nije mogao da puca i da je pola okvira ispalio u zemlju, tvrdeći da su svi koji su bili do njega preživeli. Tokom noći čuli su se jauci ranjenih ljudi, a ostali pripadnici jedinice su im podrugljivim tonom prebacivali zbog toga. Ujutru su Milidragović i Goljanin otišli do tih ljudi, nakon čega su se čuli rafali, i jauci su utihnuli.

72 Transkript sa glavnog pretresa od 7. februara 2017. godine.

73 Transkript sa glavnog pretresa od 13. aprila 2017. godine.

To je bio poslednji dan na tom terenu. Provlačili su se kroz šumu gde su zatekli utaban put, jer su se prethodnih dana tu predavali Muslimani. Na putu su ih pokupili autobusi koji su ih odvezli do škole u kojoj su bili smešteni prethodnih dana, a potom iz škole na Jahorinu. U vezi sa događajem u hangaru u Kravici tvrdi da on i njegov vod nisu bili umešani u to.⁷⁴

U iskazu koji je dao pred TRZ, optuženi Jovan Petrović naveo je da je u maju ili junu 1995. godine iz opštine Pećinci nasilno odveden na Jahorinu. Bio je primoran da potpiše ugovor da dobrovoljno pristupa u jedinicu policije. Nakon dolaska na Jahorinu raspoređen je u treći vod, čiji je komandant bio optuženi Milidragović. Prvi teren na koji su otišli je bio 14. ili 15. jula 1995. godine, i to je bila Srebrenica. Autobusom su došli u Bjelovac i prespavali su u školi. Dalje navodi da se čekao Zvornički korpus i general Mladić. Zadatak je bio da se osvoji Srebrenica. Autobusom su stigli do Bratunca, a odatle peške u Potočare, gde nije bilo nikoga. Drugog dana su bili u reonu sela Sandići, gde su obezbedivali put kako bi sprečili prebacivanje Muslimana sa jedne na drugu njegovu stranu. Navodi da je čuo Mladića kako preko megafona govori: „Komšije, predajte se, neće vam biti ništa”, a nakon toga je video da se neki predaju. U vezi sa događajima u hangaru u Kravici ne zna ništa, čuo je „neke priče” i rafalnu pucnjavu, a on sâm je tih dana bio bliže Konjević Polju, na oko 14 kilometara od hangara. Čuo je da je ispred hangara streljano 10 do 15 Muslimana i da su 2 ili 3 žene silovane.

Kada su se povlačili kroz šumu, naišli su na dva leša. Za prvi navodi da se čovek sâm obesio, što zaključuje na osnovu toga što su mu u džepu pronašli oproštajno pismo. Za drugog navodi da je ubijen od strane svojih sunarodnika, što objašnjava time da su jedni hteli da se predaju, dok drugi nisu, pa su se posvadali. Oko 100 ljudi iz čete je kroz šumu došlo do Konjević Polja, i tamo su zatekli 30 zarobljenih ljudi. Ne zna ko je zarobio te ljude, niti šta je bilo sa njima posle. Autobusima su odvezeni na Jahorinu.⁷⁵

Optuženi Milivoje Batinica, iznoseći svoju odbranu, negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je 1992. godine izbegao iz Sarajeva u Zrenjanin, gde su ga pripadnici policije krajem juna 1995. godine na ulici uhapsili i odakle je odveden na Jahorinu, u Centar za obuku Specijalne brigade policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, u kojem je postao pripadnik te brigade, i to 3. voda prve čete. Njegov neposredni nadređeni bio je komandir čete Tomislav Krstović. Od optuženih je na Jahorini video Nedeljka Milidragovića i Aleksu Goljanina, dok ostale optužene u tom periodu nije poznavao. Najveći broj pripadnika njegove jedinice činili su ljudi koji su, kao i on, prisilno dovedeni. Tretirali su ih kao izdajnike i desertere. Dana 11. ili 12. jula 1995. godine na Jahorinu su došli autobusi, pa su svi otišli u selo Bjelovac i smestili se u školu, gde su prenoćili. Sutradan su otišli u Potočare. Bili su blizu baze UNPROFOR-a, ali u nju nisu ulazili. Oko baze je bilo nekoliko hiljada ljudi. To su bili civilni – žene, deca, stariji ljudi i samo desetina muškaraca srednjih godina. Ljudi su bili uplašeni, ali ih niko nije sprečavao da se kreću. Zadatak njegove jedinice je bio da čuva red, odnosno da okupljene ljude niko ne dira. Uočio je u Potočarima i pripadnike VRS. Dok se nalazio u Potočarima, došli su autobusi, za koje misli da su došli po civile. Oko 13 ili 14 časova njegova

⁷⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 31. maja 2017. godine.

⁷⁵ Ibid.

jedinica je dobila naređenje da se vrati u Bjelovac, tako da mu nije poznato šta se kasnije dešavalo sa civilima. Te ili sledeće večeri, krenuli su iz Bjelovca sa zadatkom da obezbeđuju put Bratunac–Konjević Polje. Rečeno im je da treba da obezbede da autobusi sa ženama i decom, koji će krenuti iz Bratunca, nesmetano prođu prema Konjević Polju i dalje prema Tuzli. Na deonici puta gde se nalazio, ispred je bila šuma, put je bio krivudav i tokom noći se pucalo sa svih strana. Pred zoru je došlo do smirivanja, a tog dana počeli su da se predaju pripadnici Armije BiH, pa ih se ukupno predalo oko 20 do 30. Neki od njih su imali uniforme, a neki su bili u civilu, nisu imali oružje. Ljudi koji su se predali skupljao je kamion u kojem su bili pripadnici VRS. Iz kamiona su, preko megafona, Muslimani pozivani da se predaju. Pripadnici njegove jedinice su samo čuvali ljudе koji su se predali. U ranim poslepodnevnim satima vratili su se u Bjelovac, a sutradan su išli u pretres terena kroz šumu prema Konjević Polju – tražili su pripadnike Armije BiH koji se nisu predali. Nikada nije bio u Kravicom, i ranije nije ni čuo za hangar.⁷⁶

Odbacivanje optužnice

Apelacioni sud u Beogradu doneo je 5. jula 2017. godine rešenje kojim je odbacio optužnicu TRZ-a u ovom predmetu. Po nalaženju suda, nesporno je da u vreme podizanja optužnice, odnosno 21. januara 2016. godine, nije bilo tužioca za ratne zločine, niti vršioca te funkcije.⁷⁷ Naime, ranijem tužiocu prestala je funkcija 1. januara 2016. godine, a novi tužilac stupio je na funkciju tek 31. maja 2017. godine. U tom periodu nije bio postavljen vršilac funkcije tužioca, što je, shodno Zakonu o javnom tužilaštvu, bilo neophodno uraditi kako bi TRZ moglo nesmetano da funkcioniše.⁷⁸ Stoga zamenici javnog tužioca u tom periodu nisu mogli da postupaju, a samim tim nisu mogli ni da podižu optužnice.

28

Nastavak postupka

Nakon odbacivanja optužnice, TRZ je podnelo predlog da se postupak nastavi po već postojećoj optužnici, obzirom da je predlog za nastavak postupka podneo ovlašćeni, odnosno novi tužilac. Viši sud je svojim rešenjem odbio ovaj predlog, navodeći da se postupak može nastaviti jedino podnošenjem novog optužnog akta od strane TRZ.

Apelacioni sud je, odlučujući o žalbi TRZ na odluku o odbacivanju optužnice, 19. septembra 2017. godine doneo rešenje⁷⁹ kojim je odlučio da se postupak može nastaviti po ranije podignutoj optužnici, i u tom pravcu preinačio rešenje Višeg suda. Ovakav stav Apelacioni sud je zasnovao na tumačenju odredbe ZKP-a kojom je određeno da se, kada prestanu razlozi koji su doveli do odbačaja optužnice, na zahtev ovlašćenog tužioca, krivični postupak može nastaviti.⁸⁰ Razlog za odbačaj optužnice bila je činjenica da optužnica nije podignuta od strane ovlašćenog tužioca. Međutim, kada je zahtev za nastavak krivičnog postupka podnet od strane ovlašćenog tužioca, Apelacioni sud je našao da su se

76 Transkript sa glavnog pretresa od 7. februara 2017. godine.

77 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kč2 Po2 7/17 od 5. jula 2017. godine.

78 Zakon o javnom tužilaštvu, član 36.

79 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu od 19. septembra 2017. godine.

80 ZKP, član 417, stav 1, tačka 1.

ispunili zakonski uslovi za nastavak postupka, jer je smetnja, u vidu odsustva ovlašćenog tužioca, sada otklonjena.

Krivični postupak je nastavljen tako što je ponovo započeo glavni pretres, čitanjem optužnice o kojoj su se izjasnili svi optuženi, navodeći da nisu krivi. Tokom uvodnih izlaganja, postupajući zamenik i branioci optuženih ostali su kod navoda i predloga iznesenih tokom pripremnog ročišta. Sud je našao da se, iako je pripremno ročište održano u vreme kada nije bilo ovlašćenog tužioca, zapisnici sa istog mogu koristiti, jer se njihovim čitanjem ne vrši bitna povreda odredbi postupka, obzirom da nisu u pitanju zapisnici sa glavnog pretresa.

Svedoci u postupku

Naznačajnija su bila svedočenja dvojice zaštićenih svedoka, koji su svedočili pod pseudonimima „302“ i „303“, uz upozorenje suda prisutnima da sve što saznavaju na ovom pretresu moraju čuvati kao tajnu.

Svedok/oštećena Saliha Osmanović opisala je kako je u julu 1995. godine napustila Srebrenicu sa suprugom i sinom, te kako su se rastali na mestu zvanom Kazani. Ona je otisla u Potočare, dok su suprug i sin krenuli kroz šumu prema Tuzli. Tada ih je poslednji put videla.⁸¹

Dvojica ispitanih svedoka, Krsto Simić i Ostoja Stanojević, bili su vozači koji su, nakon ubistva civila, upućeni u Kravicu da izvrše prevoz leševa. Oni su detaljno opisali kako je vršen prevoz leševa do primarne, a kasnije i do sekundarne masovne grobnice, međutim nisu imali saznanja o tome ko je izvršio ubistva u Kravici.⁸²

29

Svedok Zoran Erić naveo je kako je 11. jula 1995. godine upućen iz Bratunca u zemljoradničku zadrugu u Kravici, da nahraniti stoku koja je bila smeštena u štali iza hangara. Iz štale nije mogao da vidi šta se dešava ispred hangara. Dana 13. jula 1995. godine, u poslepodnevnim satima, dok se nalazio u štali, čuo je povik „Alahu ekber“, a zatim „Hajde da podavimo četnike rukama!“ Kasnije je čuo da su četvorica zatočenika iz hangara uhvatili stražara, odvukli ga u hangar i ubili ga. Nakon toga je počelo „žešće pucanje“, a čuo je i detonacije bombi. Pucnjava je počela tokom dana, ali je trajala i svu noć. Ocenio je da je pucano iz više oružja, kratkim rafalima. Hangar je bio pun ljudi. Pucnjava je prestala 14. jula 1995. godine u prepodnevним satima, a nakon dva do tri sata neko je preko megafona pozivao preživele da izadu iz hangara. Pozivali su ljudi da izadu, sa pričom da je došla cisterna sa vodom, sanitet i autobusi da ih voze. Nakon poziva čuo je u razmacima tri puta naredbu „Pali!“ i pucnjavu sa puta. Ljudi koji su izašli su pobijeni. Dok je trajala pucnjava, nije smeо da izlazi iz štale. Kada je izašao iz štale, video je da ima dosta mrtvih. Misli da je ispred hangara bilo 200–300 tela. Video je i jednu desetinu zaklanih ljudi, čija su tela bila uz samu liniju asfalta. Nije mu poznato koliko je bilo ubijenih u hangaru, jer u njega nije ulazio.⁸³

81 Transkript sa glavnog pretresa od 25. septembra 2018. godine.

82 Transkript sa glavnog pretresa od 26. septembra 2018. godine.

83 *Ibid.*

Ispitani svedoci optužbe, pripadnici Centra za obuku Jahorina Specijalne brigade policije MUP-a Republike Srpske, opisali su svoj boravak na Jahorini i odlazak na teren u julu 1995. godine na područje Srebrenice, ali o događajima u Kravici nisu imali neposrednih saznanja, već su znatno kasnije čuli „da je nešto bilo”.⁸⁴

Svedok optužbe Radenko Đurković opisao je kako ga je, kao rukovaoca građevinskih mašina, u julu mesecu 1995. godine pozvao direktor komunalnog preduzeća iz Bratunca, Dragan Mirković, i naredio mu da u Glogovi iskopa grobnicu. Lokaciju na kojoj je trebao da kopa pokazali su mu Mirković i oficir VRS Momir Nikolić. Grobnica koju je iskopao bila je dugačka između 30 i 50 metara. Nakon kopanja grobnice Mirković ga je poslao u Kravicu do hangara, gde je utovarao leševe u kamione. Procenio je da je tada u hangaru bilo oko 200 leševa. Sutradan je, opet po Mirkovićem nalogu, iskopao drugu, veću grobnicu koja se nalazila preko puta prve. Ponovo je istog dana otišao u Kravicu i utovarao leševe. U Glogovi su zakopavana tela ubijenih u Kravici, ali su kamioni dovozili i tela onih koji su ubijeni na drugim lokacijama, odnosno sa linije proboja. Naime, u šumama prema Crnom Vrhу vodile su se borbe sa Armijom BiH, koja je tu vršila proboj. Kada je sve bilo gotovo, zatrpano je grobnice u Glogovi. Nakon dva ili tri meseca, Momir Nikolić je istu ekipu ponovno angažovao, ovoga puta na iskopu tela i njihovom prebacivanju na druge lokacije. Radili su 15 dana, isključivo noću, navodno da ih niko ne bi video. Tela su odvožena prema Bratuncu, na njemu nepoznatu lokaciju.⁸⁵

Svedoci odbrane, saborci optuženih, Jugoslav Stanišić, Stojan Savić, Ljubiša Janjić i Nikola Rudan, nisu imali nikakvih saznanja o dešavanjima u hangaru u Kravici⁸⁶, dok svedok Ljubisav Simić, koji je u kritičnom periodu bio predsednik skupštine opštine Bratunac, o kritičnom događaju nije imao neposrednih saznanja, već je od direktora zadruge u Kravici i drugih boraca čuo da su kod hangara videli ubijene.⁸⁷

30

Svedok odbrane Boško Budimir je objasnio da je, zajedno sa bratom Veljkom Budimirom, odveden u Centar za obuku pripadnika policije na Jahorini, i da im je komandir bio optuženi Milidragović. Obzirom da su obojica automehaničari i vozači, popravljali su vozila koja su bila u Centru. Odlaskom na teren u Bjelovac, po naređenju Duška Jevića, komandanta Centra Jahorina, popravljali su i odvozili transportere UNPROFOR-a. Tako su vozili jedan transporter u Zvornik, a pratio ih je optuženi Milidragović, zajedno sa svojim kumom, u putničkom vozilu. Nakon što su transporter parkirali iza policijske stanice u Zvorniku, Milidragović ih je odveo svojoj kući, gde su i prespavali. Sutradan, to je bio 12. juli, Petrovdan, vratili su se u Bjelovac. Tada su svedok i brat dobili naređenje da idu i pogledaju još neke transportere koji su se nalazili tu u blizini, prema Potočarima, te da i njih dovezu u Bjelovac. Jedan transporter su uspeli da ospesobe za vožnju i dovezli su ga u Bjelovac, a Jević im je naredio da ga odvezu u Janju. U Janju su krenuli 14. jula 1995. godine oko 10 časova, i opet ih je na putu do Janje

84 Transkript sa glavnog pretresa od 13. novembra 2018. godine.

85 Transkript sa glavnog pretresa od 19. marta 2019. godine.

86 Transkript sa glavnog pretresa od 26. februara 2019. godine.

87 Transkript sa glavnog pretresa od 12. decembra 2019. godine.

pratio optuženi Milidragović, kojeg je i ranije tog jutra video u Bjelovcu. Iz Janje su otišli u Zvornik i prespavali kod Milidragovića, a ujutru, 15. jula 1995. godine, vratili su se u Bjelovac.⁸⁸

Svedok Veljko Budimir, opisujući kretanje optuženog Milidragovića u kritičnom periodu, naveo je da je 12. jula 1995. godine vozio zajedno sa bratom transporter UNPROFOR-a u Zvornik, i da ih je optuženi Milidragović pratio, zajedno sa svojim kumom, u putničkom vozilu. U Zvorniku su kod Milidragovića i prespavali, pa su se ujutru, 13. jula 1995. godine vratili u Bjelovac. Tada su svedok i brat dobili naređenje od Duška Jevića da idu i pogledaju još jedan transporter i da ga odvezu u Janju. Krenuli su u Janju i opet ih je pratilo optuženi Milidragović, da bi se 14. jula 1995. godine, oko podne, vratili u Bjelovac.⁸⁹

Svedok odbrane Duško Jević⁹⁰ se u vreme kritičnog događaja nalazio na dužnosti pomoćnika komandanta Specijalne brigade policije MUP-a RS i komandanta Centra za obuku Jahorina Specijalne brigade policije. Naveo je da je u Centru bila organizovana i obuka lica koja su početkom leta 1995. godine na Jahorinu prisilno dovedena iz Srbije, tzv. dezterera. Dana 11. jula 1995. godine dobili su naredbu od Ljubiše Borovčanina (tada zamenika komandanta Specijalne brigade policije RS) da se upute na područje Srebrenice. Krenuo je sa prvom četom i došli su u mesto Bjelovac, gde su bili smešteni u prostorije osnovne škole. Iste večeri dobili su zadatak da sutradan odu na područje Potočara i obezbeđuju civile. Ujutru, 12. jula 1995. godine, išli su zajedno sa pripadnicima SJB Zvornik. Dobili su zadatak da obezbeđuju civile do momenta njihove evakuacije, a drugi deo zadatka je bilo obezbeđenje putne komunikacije Bratunac–Konjević Polje. Na obezbeđenje putne komunikacije došla je i druga četa sa Jahorine. Tog dana je počela evakuacija civila iz Potočara i trajala je do popodnevnih sati 13. jula 1995. godine. Civile u Potočarima su obezbeđivali da ih niko ne bi dirao. Na putnoj komunikaciji su se nalazili i pripadnici vojske RS. U večernjim časovima 13. jula 1995. godine otišao je u Bijeljinu i vratio se 14. jula. Javio se Borovčaninu, koji ga je tada obavestio da se desio incident. Oko podneva je obišao putnu komunikaciju i pred hangarom u Kravici je, krećući se vozilom, primetio hrpu sena, jedan kamion i jedan utovarivač. Tom prilikom u blizini hangara nije primetio pripadnike svoje jedinice – njih je video na putnoj komunikaciji zajedno sa pripadnicima PJP iz Zvornika. Niko od njegovih komandira vodova nije ga obavestio da se dogodio incident, niti mu je poznato da je neko od njih narediо ubistva zarobljenika. O kritičnom događaju čuo je kasnije. Dok su bili na terenu, naišli su na dva pokvarena transportera UNPROFOR-a, pa je optuženom Milidragoviću izdao naređenje da te transportere sa svojim ljudima popravi i prebaci u bazu Policije RS u Janji. Milidragović je bio specijalist za oklopna vozila, pa mu je iz tog razloga i poverio ovaj zadatak. Vreme prebacivanja transportera mu nije poznato.⁹¹

Svedok odbrane Tomislav Kovač je u vreme kritičnog događaja bio zamenik ministra unutrašnjih poslova Republike Srpske, i najviši po činu (general). Naveo je da poznaje optužene Nedeljka

88 Transkript sa glavnog pretresa od 9. aprila 2019. godine.

89 Transkript sa glavnog pretresa od 16. maja 2019. godine.

90 Duško Jević je pravnosnažno osuđen presudom Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina zbog krivičnog dela genocida (pomaganje).

91 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2019. godine.

Milidragovića i Alekstu Golijanina iz ranijeg perioda. Sa optuženim Milidragovićem je saradivao i pre rata – isti je bio stručnjak za oklopne transportere u Specijalnoj jedinici policije, pa je kao takav bio instruktor u Centru za obuku policije na Jahorini. Svedok se 14. jula 1995. godine kretao iz pravca Zvornika prema Srebrenici, sa zadatkom da dođe u Srebrenicu i tamo formira stanicu milicije. Tokom kretanja, na delu puta između Bratunca i Konjević Polja, zapazio je jedinicu optuženih koji su bili raspoređeni duž putne komunikacije. Dolaskom do hangara u Kravici, negde oko 13 časova, na udaljenosti od nekih 300 do 500 metara od hangara primetio je optuženog Milidragovića, ali mu nije poznato kada je isti došao na tu lokaciju, niti kakvo je bilo njegovo kretanje. Ispred hangara nije primetio tela streljanih zarobljenika. Smatra da je Kravica, u odnosu na dešavanja u vezi sa Srebrenicom, bila jedan odvojen događaj, te da se tamo „desio incident“. Nije imao nikakvih saznanja da je u ovom događaju učestvovao neko od pripadnika jedinice sa Jahorine. Ljubiša Beara, tadašnji načelnik Uprave bezbednosti Glavnog štaba VRS⁹², bio je glavni nalogodavac „da se ide u ubijanja zarobljenika“. Takvu naredbu je izdao svim svojim bezbednjacima, a njegov zamenik Popović⁹³ je bio glavni operativac. Prema saznanjima do kojih je došao zaključno sa mesecom septembrom 1995. godine, u Kravici je bilo 320 žrtava.⁹⁴

Kao svedok odbrane optuženog Alekse Golijanina, pred sudom je trebalo da svedoči i Neđo Jovičić, koji je svedočio u više postupaka pred MKTJ, kao i pred sudom BiH, u kojim postupcima je, prilikom svedočenja o događajima koji se odnose na dešavanja u mestu Kravice tokom 13. jula 1995. godine, imao mere zaštite. Zbog toga je sudska veće naložilo braniocu optuženog Alekse Golijanina da sudu podnese molbu ili zahtev za ovlašćenje, odnosno autorizaciju, te da se u pismenoj formi obrati predsedniku Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove, u cilju pribavljanja podataka o konkretnoj odluci i vrstama zaštitnih mera MKTJ koje postoje u odnosu na svedoka Neđu Jovičića, te da zatraži da se zaštitne mere identifikuju ili potvrde, ili da se od Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove eventualno zatraži ukidanje ili izmena zaštitnih mera.⁹⁵

32

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine održana su četiri dana suđenja tokom kojih su ispitana tri svedoka. Suđenja su tri puta odlagana zbog izostanka pojedinih optuženih, a jednom je suđenje otkazano zbog vanrednog stanja uvedenog radi sprečavanja širenja Covid-19 virusa. Tokom njegovog trajanja suđenja nisu zakazivana.

Svedokinja Kristina Nikolić je tokom rata imala radnu obavezu, odnosno bila je zadužena za mužu krava koje su bile u štali zadruge u selu Kravica, ali se u vreme kritičnog događaja nalazila u Bratuncu.⁹⁶

92 Ljubiša Beara je 30. januara 2015. godine pravноснаžno osuđen pred MKTJ na doživotnu kaznu zatvora za genocid, udruživanje radi vršenje genocida, zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja u potupku „Srebrenica“ (IT-05-88).

93 Vujadin Popović je 30. januara 2015. godine pravноснаžno osuden pred MKTJ na doživotnu kaznu zatvora za genocid, udruživanje radi vršenje genocida, zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja u potupku „Srebrenica“ (IT-05-88).

94 Transkript sa glavnog pretresa od 11. juna 2019. godine.

95 Transkript sa glavnog pretresa od 26. septembra 2019. godine.

96 Transkript sa glavnog pretresa od 31. januara 2020. godine.

Svedokinja odbrane Dobrila Stojanović, dalja rođaka optuženog Nedeljka Milidragovića, navela je da je u kritičnom periodu živela u Zvorniku i da se družila sa suprugom optuženog. O događajima u mestu Kravice nema nikakvih saznanja. Optuženog Milidragovića videla je 12. jula 1995. godine u Zvorniku, kada je sa belim transporterom UMPROFOR-a došao u grad i zaustavio se ispred radnje u kojoj je svedokinja radila zajedno sa njegovom suprugom. Optuženi je ušao u radnju i popričao sa njima. Istog dana ga je ponovo videla kada je došao kući sa još dva vojnika, jer je u to vreme bila kod njegove supruge na kafi.⁹⁷

U dokaznom postupku vršen je uvid u brojne pismene dokaze koji se nalaze u spisima predmeta.⁹⁸

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Tužilaštvo BiH je podiglo optužnicu za genocid protiv Milidragovića i Golijanina, koju je Sud BiH potvrdio još tokom jula meseca 2012. godine. Međutim, njima se nije moglo suditi u BiH, jer žive u Srbiji od završetka rata u BiH 1995. godine. Na osnovu Protokola o saradnji u progonu osumnjičenih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i zločin genocida, koji su 2013. godine potpisali TRZ i Tužilaštvo BiH, u ovom predmetu dva tužilaštva su ostvarila veoma dobru razmenu informacija i dokaza, koja je rezultirala i pokretanjem postupka za zločin u Srebrenici pred domaćim pravosudjem.

33

Selektivna optužnica

U skladu sa svojom ustaljenom praksom, TRZ je u ovom predmetu optužilo isključivo niskorangirane osobe. Naime, prvooptuženi i najviše rangirana osoba u ovom predmetu je u vreme izvršenja dela bio komandir voda. FHP je još 2010. godine podneo TRZ-u krivičnu prijavu protiv nekoliko visokorangiranih pripadnika VRS zbog krivičnog dela genocid u Srebrenici, a koji žive u Srbiji, pojavljuju se u javnosti i u medijima⁹⁹ i dostupni su državnim organima.¹⁰⁰ Prijavom su, pored ostalih, obuhvaćeni Petar Salapura, ondašnji pukovnik VRS i načelnik Uprave za obaveštajne poslove Glavnog štaba, Milorad Pelemiš, komandant 10. diverzantskog odreda Glavnog štaba VRS, za kojim je raspisana međunarodna poternica, kao i Dragomir Pečanac, major VRS i zamenik komandira Vojne policije Bratunačke lake brigade iz sastava Drinskog korpusa VRS. Ove osobe, međutim, do danas nisu optužene.

---

97 *Ibid.*

98 Transkripti sa glavnih pretresa od 28. maja i 7. septembra 2020. godine.

99 Videti npr. gostovanje Milorada Pelemiša u emisiji „Goli život“ 2014. godine, dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=BPQUIH78yhI>, pristupljeno dana 2. februara 2020. godine.

100 FHP, saopštenje, „Krivična prijava za genocid u Srebrenici“, 16. avgust 2010. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=13072>, pristupljeno dana 20. decembra 2020. godine.

Dugo trajanje postupka

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je 12. decembra 2016. godine, i nakon četiri godine nalazi se u fazi dokaznog postupka – ispitivanja svedoka odbrane. Glavni pretresi su u više navrata odlagani zbog odsustva nekog od optuženih i traženja izuzeća sudskega veća, ali se suđenja nisu mogla održavati ni u periodu od jula 2017. godine do 1. marta 2018. godine, jer je optužnica bila odbačena, kao i iz razloga jer Apelacioni sud dva puta nije blagovremeno vratio spise predmetakoji mu je bio prosleđen radi odlučivanja o žalbama na odluke postupajućeg sudskega veća. Tokom 2020. godine suđenja se zbog epidemiološke situacije izazvane Covid-19 virusom nisu održavala tokom vanrednog stanja. Protokolom o saradnji između TRZ i Tužilaštva BiH predviđeno je da se dokazi i informacije u određenom predmetu ne prosleđuju tužilaštvu druge države, ukoliko žrtve to ne žele. U ovom predmetu, predstavnici porodica žrtava dali su saglasnost, odnosno ukazali su poverenje pravosuđu Republike Srbije za vođenje ovog predmeta, i redovno su, sve do pandemije Covid-19 virusa, dolazile da prate suđenje. Nakon pune četiri godine trajanja postupka, koji je daleko od pravносnažnog okončanja, kod porodica žrtava stvara se utisak da Srbija ne želi da osudi ratne zločince i da u njoj pravni sistem ne funkcioniše.

III. Predmet Bosanska Krupa II¹⁰¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 26. decembar 2017. godine	
Datum početka suđenja: 7. juni 2018. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Joja Plavanjac i Zdravko Narančić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Dejan Terzić
Broj optuženih: 2	
Rang optuženih: nižerangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 11	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 25	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres u ponovljenom postupku	

35

¹⁰¹ Predmet *Bosanska Krupa II*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanska_krupa_II.html, pristupljeno dana 15. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Joja Plavanjac se tereti za ubistvo, a optuženi Zdravko Narančić za pomaganje u ubistvu 11 bošnjačkih civila u prvoj polovini avgusta 1992. godine u Osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi (BiH). Optuženi Zdravko Narančić, kao pripadnik Vojne policije 11. krupske lake pešadijske brigade VRS, za vreme dok je obavljao dužnost stražara u zatvoru u prostorijama škole, omogućio je da u prostorije zatvora uđe, naoružan automatskom puškom, optuženi Joja Plavanjac, pripadnik VRS. Optuženi je prvo u zatvoru tražio pritvorenenog Predraga Praštala, koji je prethodnih dana lišio života njegovu majku. Iako je Praštalo već bio odveden u pritvor u Banja Luku, optuženi Narančić je prvo otključao i otvorio vrata prostorije u kojoj su držani zatvoreni Bošnjaci, pripadnici grupe „Joks“, na koje je optuženi Plavanjac odmah po otvaranju prostorije pucao iz automatske puške i ubio: Kaltak Rasima, Kaltak Nezira, Kaltak Enesa, Kaltak Emsuda, Kaltak Ferida, Alijagić Fadila, Alijagić Edina, Omić Mirsada, Nasić Rasima i Čehajić Ismeta. Potom je optuženi Narančić otključao i otvorio vrata druge prostorije i glasno zatražio da iz iste izade lice po imenu Tofik Sedić, pa kada je ovo lice izašlo okrivljeni Plavanjac ga je odveo u fiskulturnu salu škole, pitajući ga najpre zašto je zaustavljao njegovog strica Miću Plavanjca, a zatim ga je pucanjem iz automatske puške ubio.¹⁰²

36

Obrane optuženih

Iznoseći svoju odbranu, optuženi su negirali izvršenje dela za koje se terete. Optuženi Joja Plavanjac tvrdio je da je predmetna ubistva izvršio njegov sada pokojni otac Lazo Plavanjac. Naime, vojnik RS Predrag Praštalo ubio mu je majku 31. jula 1992. godine, a njegov otac Lazo došao je kod njega 3. avgusta 1992. godine i insistirao da ga odveze do Krupe, do Osnovne škole „Petar Kočić“, jer je čuo da je Praštalotamo zatvoren. Obojica su bili naoružani. Vrata im je otključao stražar, optuženi Narančić, kojem je bio nadređeni. Narančić im je objasnio da je Praštalo prebačen za Banja Luku, ali je otac insistirao da se otključaju vrata od prostorija u kojima su bili zatvoreni Bošnjaci, da se i sâm u to uveri. Kada je Narančić otvorio jednu prostoriju, otac je među zatvorenim ljudima prepoznao Tofika Sedića i sa njim je nešto razgovarao. Za to vreme, optuženi je sa Narančićem otišao do kancelarije kako bi izvršio uvid u knjigu dežurstva i utvrdio da li je Praštalo zaista prebačen za Banja Luku. U jednom trenutku su čuli pucanj, i kada su izašli iz kancelarije videli su da Tofik Sedić leži mrtav na podu, pa su se vratili ponovo u kancelariju da pogledaju dokumentaciju. Ukrzo su ponovo začuli pucnjavu, nakon čega su potrčali do oca i videli da je pucao u zatvorenike. Nije mu poznato kako je njegov otac otvorio vrata prostorije u kojoj su bili zatvorenici. Narančić je uhvatio njegovog oca da više ne bi pucao i izgurao ga iz škole, nakon čega su njih dvojica otišli.¹⁰³

102 Optužnica TRZ KTO 4/17 od 26. decembra 2017. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2018-03/kto_4_17_latinica~3.pdf, pistupljeno dana 8. januara 2020. godine.

103 Transkript sa glavnog pretresa od 7. juna 2018. godine.

Optuženi Zdravko Narančić je u svojoj odbrani naveo da je optuženog Plavanjca pustio u prostorije škole jer mu je isti bio nadređen, zbog čega je morao da ga sluša, i ujedno je potvrdio navode odbrane optuženog Joje Plavanjca koji se odnose na kritični dogadaj.¹⁰⁴

Svedoci u postupku

Svedoci/oštećeni Asim Nasić, Mirela Rekić, Osman Alijagić, Fatima Kaltak i Safija Kaltak ispitani su putem video-konferencijske veze sa Kantonalnim sudom u Bihaću. Oni nisu imali nikakvih neposrednih saznanja o kritičnom događaju ali se, zbog lošeg kvaliteta zvuka, njihovo ispitivanje nije moglo pratiti.¹⁰⁵

Svedoci Duško Jakšić i Zdravko Marčeta, obojica pripadnici Vojske RS, takođe nisu imali neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Naveli su da su čuli da je u ubistvima zatvorenih lica u prostorijama OŠ „Petar Kočić“ učestovao i pok. Lazo Plavanjac, otac optuženog Joje Plavanjca, premda oca optuženog Plavanjca uopšte nisu pominjali prilikom svedočenja pred nadležnim organima u BiH.¹⁰⁶

Svedoci Mehmed Gerzić, Šefkija Kozlica, Sabit Alijagić, Miralem Selimović i Kasim Haluzović su bili zatvoreni u prostorijama Osnovne škole „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi. U vreme kritičnog događaja niko od njih nije video pok. Lazu Plavanjac, oca optuženog Joje Plavanjca. Svedok Šefkija Kozlica je u svom iskazu naveo da je video optuženog Joju Plavanjca kako dolazi u školu, zatim je čuo da Plavanjac razgovara sa optuženim Narančićem koji je tada bio stražar u školi, a nakon toga je čuo prvo deset, a onda jedan pucanj.¹⁰⁷

37

Svedok Sabit Alijagić, inače komšija optuženog Plavanjca, naveo je da mu je poznato da je par dana pre kritičnog događaja ubijena majka optuženog Plavanjca, i misli da je to uzrok kritičnog događaja. Naime, Plavanjčevu majku je ubio komšija koji je doveden u prostorije škole, ali je ubrzo negde odveden. Sutradan je u školu došao optuženi Plavanjac, koji je bio pijan i tražio ubicu svoje majke. Ušao je u prostoriju u kojoj je bio zatvoren i svedok i izveo Tofika Sedića. Odveo je Tofika u fiskulturnu salu i tamo ga ubio, nakon čega je ušao u prostoriju u kojoj su bili zatvoreni momci koje su zvali „Joksovci“ i pucao u njih.¹⁰⁸ Svedok Kasim Kaluzović je naveo da je video optuženog Plavanjca kako dolazi u školu, da su se otvorila vrata od prostorije u kojoj je bio zatvoren, i da je tada video stražara Narančića i Plavanjca. Plavanjac je pokazao na Tofika Sedića koji je bio zatvoren u istoj prostoriji, i izveo ga do fiskulturne sale. Čuo je kako Plavanjac pita Tofika gde mu je brat Zijad, kao i zašto je kao rezervni policajac zaustavio Plavanjčevog strica, i ko je on da to sme da uradi. Zatim se iz tog pravca čuo pojedinačni pucanj. Potom su se iz prostorije u kojoj su bili zatvoreni „Joksovci“, njih 10, takođe čula pojedinačna pucnjava.¹⁰⁹

---

104 *Ibid.*

105 Transkript sa glavnog pretresa od 3. oktobra 2018. godine.

106 Transkript sa glavnog pretresa od 25. decembra 2018. godine.

107 Transkript sa glavnog pretresa od 5. marta 2019. godine.

108 *Ibid.*

109 Transkript sa glavnog pretresa od 8. aprila 2019. godine.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je dana 15. novembra 2019. godine presudu kojom je optužene Joju Plavanjca i Zdravka Narančića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ih – Joju Plavanjca na kaznu zatvora u trajanju od 15, a Zdravka Narančića na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina.¹¹⁰

Sudsko veće je izmenilo izreku presude u odnosu na dispozitiv optužnice od 26. decembra 2017. godine u skladu sa iskazima svedoka koji su ispitani, na način da je izmenjen redosled stradanja žrtava. Naime, tokom trajanja postupka sud je, na osnovu saglasnih izjava svedoka, utvrdio da je „optuženi Zdravko Narančić, kao pripadnik Vojne policije 11. krupske lake pešadijske brigade, za vreme dok je obavljaо dužnost stražara u zatvoru u prostorijama škole, omogućio [...] da u prostorije zatvora uđe, naoružan automatskom puškom, optuženi Joja Plavanjac, pripadnik Vojske Republike Srbije, koji je prvo u zatvoru tražio pritvorenog Predraga Praštala, koji je prethodnih dana lišio života njegovu majku. Iako je Praštalo već bio odveden u pritvor u Banja Luku, optuženi Narančić je prvo otključao i otvorio vrata prostorije u kojoj je bilo lice po imenu Tofik Sedić, pozvao je istog da izade, pa kada je ovo lice izašlo okrivljeni Plavanjac ga je odveo u fiskulturnu salu škole, pitajući ga najpre zašto je zaustavljaо njegovog strica Miću Plavanjca, a zatim ga pucanjem iz automatske puške ubio. Nakon toga, optuženi Narančić otključao je i otvorio vrata druge prostorije u kojoj su držani zatvoreni Bošnjaci, pripadnici grupe 'Joks', na koje je optuženi Plavanjac odmah po otvaranju prostorije pucao iz automatske puške i ubio: Kaltak Rasima, Kaltak Nezira, Kaltak Enesa, Kaltak Emsuda, Kaltak Ferida, Alijagić Fadila, Alijagić Edina, Omić Mirsada, Nasić Rasima i Čehajić Ismetu“.

38

Sud je ocenio da navodi Joje Plavanjca, kako je predmetno krivično delo izvršio njegov pokojni otac Lazo Plavanjac, nisu dokazani iz razloga što odbrana nije pružila adekvatne dokaze za iste, te sud smatra da je to navedeno samo radi izbegavanja krivične odgovornosti. U prilog ovom zaključku suda ide i tvrdnja svedoka koji su bili zatvoreni u prostorijama škole u vreme izvršenja krivičnog dela, a koji su naveli da tada niko nije video Lazu Plavanjca. Isto tako, sud nije prihvatio navode odbrane Zdravka Narančića da je pustio Joju Plavanjca u prostorije škole u kojoj je bio stražar iz straha što je Plavanjac bio komandant i što je morao da ga sluša. Naime, sud je utvrdio da je Narančić bio stražar, čija je dužnost bila da čuva zatvorenike i da spreči treća lica da im pristupe. Iz iskaza svedoka tokom postupka utvrđeno je da ni u jednom momentu Narančić nije pokušao da spreči Plavanjca u izvršenju krivičnog dela, te ne samo da mu je s umišljajem omogućio da izvrši krivično delo, već mu je i omogućio da po izvršenju krivičnog dela nesmetano izade iz škole.

Prilikom odmeravanja visine kazne okrivljenom Joji Plavanjcu, sud je kao otežavajuće okolnosti cenio smrt 11 lica bošnjačke nacionalnosti, a kao olakšavajuće okolnosti njegove porodične prilike, neosudivanost i protok vremena od izvršenja dela. I u odnosu na optuženog Zdravka Narančića, sud je kao olakšavajuće okolnosti cenio njegovu neosudivanost i protok vremena od izvršenja dela.¹¹¹

110 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 11/17 od 15. novembra 2019. godine.

111 *Ibid.*

Tok postupka u 2020. godini

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu¹¹² doneo je 22. septembra 2020. godine rešenje kojim je zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom суду na ponovno odlučivanje.¹¹³ Odluku Apelacionog suda FHP nije bio u mogućnosti da analizira jer do trenutka pisanja ovog izveštaja ista nije bila dostupna.

Glavni pretres u ponovljenom postupku koji je bio zakazan u decembru 2020. godine nije održan zbog pogoršanja epidemiološke situacije u Srbiji.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je ustupio Sud Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji su državlјani Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nisu bili dostupni organima BiH.

39

Visina kazne i olakšavajuće okolnosti

Izrečene kazne zatvora optuženima – Joji Plavanjcu u trajanju od petnaest, a Zdravku Narančiću u trajanju od sedam godina – pravične su i primerene težini izvršenog krivičnog dela. Međutim, FHP smatra da se protok vremena kao olakšavajuća okolnost ne treba ceniti pri odmeravanju kazni za ovu vrstu krivičnih dela. Da protok vremena nije okolnost koja se može uzimati u obzir prilikom odmeravanja kazni, posredno ukazuje i univerzalna odredba o nezastarevanju ove vrste krivičnih dela. Ovakav stav suda suprotan je ustaljenoj praksi MKSJ – da se dužina perioda između kažnjivog ponašanja i presude ne može uzimati u obzir kao olakšavajuća okolnost¹¹⁴ – kao i savremenoj sudskoj praksi.¹¹⁵

¹¹² Sastav veća: sudija Rastko Popović, predsednik veća, sudije dr Miodrag Majić, Aleksandar Vujičić, Nada Hadži-Perić i Omer Hadžiomerović, članovi veća.

¹¹³ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 3/20 od 22. septembra 2020. godine.

¹¹⁴ MKSJ presuda *Dragan Nikolić* – t.273

¹¹⁵ BGH,2 StR 538/01, Presuda od 21.02.2002. godine – Savezni vrhovni sud Nemačke je, u jednom slučaju ubistva, spomenuo da je dužina vremena od kažnjivog ponašanja do presude mogući olakšavajući faktor, ali je naglasio da se, obzirom na težinu dela koje je 1943-44. tokom Drugog svetskog rata počinio optuženi, danas 90 godina star, te okolnosti ne mogu uzeti u obzir.

IV. Predmet Zvornik–Standard¹¹⁶

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 10.05.2019.	
Datum početka suđenja: 27.09.2019.	
Postupajući tužilac: Ognjen Đukić	
Optuženi: Dalibor Maksimović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vera Vukotić sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudečih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 4	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4
Broj ispitanih svedoka: 8	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

40

¹¹⁶ Predmet Zvornik–Standard, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/zvornik.html> pristupljeno dana 20. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Dalibor Maksimović¹¹⁷ se tereti da je kao pripadnik vojne jedinice TO Milići, dana 18. aprila 1992. godine, u popodnevnim satima, u objektu „Standard“ u Karakaju (Opština Zvornik, BiH) – u kom objektu je na spratu bila stacionirana srpska SJB Zvornik, a u prizemlju objekta pripadnici vojnih formacija, između ostalih i njegova jedinica – nakon saznanja da je tog dana u Zvorniku poginuo njegov saborac, a kada su sa sprata iz prostorija policijske stanice sprovedena privredna civilna lica bošnjačke nacionalnosti sa lisicama na rukama, i to braća Iljaz, Nijaz i Nedžad Karaosmanović, Fadil Čirak i jedno NN lice, istim pucao rafalnim hicima u leđa, ubivši pri tom na licu mesta Fadila Čiraka, te Iljaza i Nijaza Karaosmanovića, dok je NN lice uspeло побеći. Zatim je optuženi zajedno sa još jednim NN vojnikom prišao Nedžadu Karaosmanoviću, koji je u tim trenucima davao znake života, te su istog do smrti udarali nogama po telu.¹¹⁸

Odbrana optuženog

Optuženi se u ovoj fazi postupka branio čutanjem.¹¹⁹

Svedoci u postupku

41

Svedoci/oštećene Fehrija Čirak, kojoj je stradao suprug Fadil, Alija Handžić, kojoj su stradala braća Iljaz, Nijaz i Nedžad Karaosmanović, Zilha Karaosmanović, kojoj je stradao suprug Iljaz Karaosmanović i Mila Karaosmanović, kojoj je stradao suprug Nedžad Karaosmanović, nisu imale neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Svedokinja Fehrija Čirak navela je da je 7. aprila 1992. godine, kada su počela ratna dejstva u Zvorniku, sa suprugom Fadilom i decom otišla u Beograd kod prijateljice. U TV programu su videli da je novoformirana srpska vlast u Zvorniku uputila javni poziv stanovnicima Zvornika da se vrate u grad i da prijave svoju imovinu, pa je njen suprug Fadil odlučio da se vrati. Prilikom prvog pokušaja da uđe u Zvornik nije uspeo, ali je nakon dva dana otišao ponovo, nakon čega mu se izgubio svaki trag. Dobila je informaciju da je njen suprug bio zatvoren u „Alhosu“ radi ispitivanja, da je jedan od pripadnika srpske vojske stradao u Zvorniku, te da je, u znak odmazde, neko ubio njenog supruga Fadila i trojicu braće Karaosmanović.¹²⁰

¹¹⁷ Optuženi je osuđen pravnosnažnom presudom Višeg suda u Beogradu K.Po2 8/2017, od 23. septembra 2019. godine, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 4/20 od 17. septembra 2020. godine, na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, izvršenog 9. maja 1992. godine na području opština Bratunac i Milići.

¹¹⁸ Optužnica TRZ KTO br. 1/2019 od 10. maja 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2019-09/kto_1_19_lat.pdf, pristupljeno 20. decembra 2020. godine.

¹¹⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 27. septembra 2019. godine.

¹²⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 7. novembra 2019. godine.

Svedokinja Alija Handžić navela je da je na početku rata cela njena porodica izbegla iz Zvornika i otišla u Šabac kod ujaka njene snaje Ljilje, Nijazove supruge. Nijaz je prijavio Crvenom krstu u Šapcu da su izbegli. Nakon par dana videli su na TV-u kako Branko Grujić, tadašnji predsednik opštine Zvornik, poziva stanovništvo da se vrati i prijavi svoju imovinu. Zbog toga su njene dve snaje odlučile da odu u Zvornik, pa ih je Nijaz odvezao na autobusku stanicu. U međuvremenu su, u kuću gde su bili smešteni, došla dva muškarca u civilu i tražila Nijaza, rekavši da se javi u SUP u Šapcu. Čim se Nijaz vratio, otišao je da se javi u SUP, i dok je bio тамо, доšla su ponovo ista dvojica muškaraca i pozvala ostalu braću, odnosno Ilijaza i Nedžada da krenu u SUP. Tada ih je poslednji put videla. Prvi put je došla do saznanja o sudbini svoje braće tokom 1999. godine, kada ju je jedan taksista iz Memića prepoznao i rekao joj da je čuo za njihovu tragediju i da joj je braću ubio neko iz Milića. Svedokinjina prijateljica Edina, koja je udata za Mimu Perića, obućara iz Milića, ispričala je njihovoj majci da joj je sinove ubio „Dača iz Milića“, koji se time hvalio njenom mužu. O sudbini svoje braće čula je i od Zorana Crnogače iz Zvornika, koji je došao kod nje tokom 2007. godine, i ispričao da je bio priveden i vezan za radijator u objektu u kojem je neki vojnik iz Milića ubio njenu braću. Takođe je rekao da je sa njenom braćom ubijen i Fadil Čirak.¹²¹

Svedok Božo Drmonjić, saborac optuženog, naveo je da je u Zvorniku, u prizemlju objekta u kojem su bili smešteni, kritičnog dana čuo neku pucnjavu, te da je kasnije saznao da je ubijen neki čovek. Nije mu poznato gde se nalazio optuženi u vreme pucnjave. Istakao je da je 17. decembra 2009. godine Državnoj agenciji za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine (SIPA) dao iskaz pod pritiskom, i da mu je prilikom davanja istog prečeno. Pretili su mu pripadnici SIP-e, pa čak i njegovoj čerki koja je u Francuskoj. Ucenjivali su ga da će „dobiti 20 godina ako ne potpiše“, pa stoga nisu tačni navodi iz tog iskaza da je bio očevidec kritičnog događaja i da je upravo on oteo pušku optuženom nakon što je ovaj pucao u civile.¹²²

42

Svedok Pero Milanović, takođe saborac optuženog, objasnio je da je nekoliko dana pre kritičnog događaja njihova jedinica došla iz Milića u Zvornik, sa zadatkom da čuva vitalne objekte u gradu. Po dolasku u Zvornik bili su smešteni u prostorije u prizemlju objekta koji je pripadao preduzeću „Standard“. Kritičnog dana nalazio se u „Standardu“, u prizemlju, u prostoriji u kojoj je spavao, kada je putem radio-veze saznao da je u gradu poginuo pripadnik njihove jedinice Miladin Vujadinović, zvani „Luta“. U jednom trenutku na hodniku se čula rafalna paljba, pa je izašao da vidi o čemu se radi. Video je optuženog sa oružjem u ruci i ljude koji su ga držali i pokušavali da mu uzmu oružje. Na podu hodnika primetio je nepomično telo muškarca u civilnoj odeći, oko kojeg se širila krv. Optuženog su odveli negde na sprat istog objekta i tamo ga zadržali tokom noći. Sutradan se cela jedinica vratila za Miliće, ali nije siguran da se i optuženi vratio zajedno sa jedinicom. Naveo je da je, pred nadležnim organima u BiH, u ranijem periodu davao iskaz u vezi sa ovim događajem, te da na njega niko nikada nije vršio pritisak u vezi sa tim.¹²³

---

121 *Ibid.*

122 *Ibid.*

123 Transkript sa glavnog pretresa od 18. decembra 2019. godine.

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine održana su tri sudeća dana, tokom kojih su ispitana četiri svedoka. Suđenja nisu održavana za vreme trajanja vanrednog stanja, a kasnije su dva puta odlagana jer svedoci, koji su iz BiH, zbog pandemije Covid-19 virusa nisu želeli da pristupe sudu.

Svedokinje/oštećene Zilha Karaosmanović i Mila Karaosmanović o kritičnom događaju nisu imale neposrednih saznanja. Svedokinja/oštećena Zilha Karaosmanović, supruga ubijenog Ilijaza Karaosmanovića, objasnila je da je pre početka ratnih dešavanja u BiH sa svojom porodicom, suprugom Ilijazom i dvojicom sinova, živela u Zvorniku u sopstvenoj kući. U Zvorniku su, u porodičnoj zajednici, živeli njeni svekar i svekrva, never Nedžad sa suprugom Milom i decom, te zaova Alija sa suprugom i decom. Suprugov brat Nijaz takođe je živeo u Zvorniku sa suprugom Ljiljom i decom, u svom stanu. Na početku rata cela porodica je izbegla iz Zvornika i otišla u Šabac, kod ujaka njene jetvre Ljilje. Ljiljin suprug Nijaz je prijavio Crvenom krstu u Šapcu da su izbegli. Nakon par dana videla je na TV-u kako tadašnji predsednik opštine Zvornik poziva stanovništvo da se vrati i prijavi svoju imovinu. Zbog toga je odlučila da zajedno sa jetrvom Milom ode u Zvornik, pa ih je njen never Nijaz odvezao na autobusku stanicu. Prvo su otišle u Mali Zvornik, kod svedokinjine porodice, kako bi videle kakva je situacija u Zvorniku. Po dolasku u Mali Zvornik, Alija ih je telefonom obavestila da je nakon njihovog odlaska policija odvela svu trojicu braće Karaosmanovića, odnosno Ilijazu, Nijaza i Nedžada. Kada je to saznala, otišla je u Zvornik u stanicu policije, sa namerom da sazna o sudbini svog supruga i njegove braće. Komandir stanice policije joj je rekao da su njenog supruga i njegovu braću odveli u prostorije „Standarda“, gde navodno treba da ih ispitaju. Zajedno sa Milom je otišla do „Standarda“, ali nisu mogle da uđu u objekat, jer su videle da se u krugu nalazi mnogo vojnika. Vojnici su im svašta dobacivali, pa im je jedan od njih posavetovao i da odu, a da će njihovi muževi biti ispitani i pušteni. Ostale su u Zvorniku još sedam-osam dana, ali o sudbini svojih muževa nisu uspele ništa da saznaju. Napustile su Zvornik i vratile se u Mali Zvornik kod roditelja. Dana 23. aprila 1992. godine, izvesni Ostoja iz Zvornika rekao je kolegi njenog komšije da je bio prisutan kada su u „Standardu“ ubijena sva tri brata Karaosmanovića. Tu informaciju joj je prenela osoba koja želi da ostane anonimna. Posmrtni ostaci njenog supruga pronađeni su nakon rata na lokalitetu Kazan Bašča u Zvorniku – identifikovani su i predati porodici.¹²⁴

Identičan iskaz dala je i svedokinja/oštećena Mila Karaosmanović.¹²⁵

Svedok optužbe Petar Golić naveo je da je tokom rata bio pripadnik Milićkog bataljona, čija je Rudnička četa početkom aprila 1992. godine otišla u Zvornik sa zadatkom da čuva fabriku „Glinica“. Po dolasku u Zvornik bili su smešteni u zgradu današnjeg Tehnološkog fakulteta, tada firme „Standard“, ali su dobili zadatak da stražare po punktovima u gradu. Kritičnog dana u gradu je poginuo pripadnik njihove jedinice Milutin Vučadinović zvani Luta, pa je otišao sa dvojicom vojnika da dovezu njegovo telo u prostorije „Standarda“. U međuvremenu se dogodio „taj nered“ u „Standardu“. Kada je došao sa Lutinim telom, zatekao je u „Standardu“ metež i video na hodniku kraj stepenica koje vode na sprat na

124 Transkript sa glavnog pretresa od 21. februara 2020. godine.

125 Ibid.

podu jedno telo. Misli da je taj čovek bio u civilnoj odeći. Na zidu je video tragove od metaka. Pričalo se da je jedna osoba iskočila kroz prozor i pobegla. Optuženog tada nije video.¹²⁶

Svedok optužbe Goran Kaldesić objasnio je da je početkom aprila meseca 1992. godine bio pripadnik TO Milići, te da je njegova jedinica upućena u Zvornik sa zadatkom čuvanja vitalnih privrednih objekata. Po dolasku u Zvornik smešteni su u prostorije koje su se nalazile u prizemlju objekta „Standard”, dok je na spratu objekta bila smeštena policija. Svedok je dežurao na punktu u gradu kada je preko radio-uredaja obavešten o pogibiji saborca zvanog Luta. Tada su krenuli prema „Standardu”, a po dolasku u objekat saznao je da se jedan vojnik ranio. Video je ljude u hodniku objekta, a od nekih boraca je čuo da su osoba zvana Žuć i njegovi ljudi ubili nekog zarobljenika, pri čemu je jedan pobegao.¹²⁷

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH. Radi se o drugoj ustupljenoj optužnici protiv istog optuženog.¹²⁸

44

Prekomerna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice“¹²⁹, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.¹³⁰ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okriviljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.¹³¹ Umesto objavljivanja optužnice

---

126 Transkript sa glavnog pretresa od 25. juna 2020. godine.

127 Transkript sa glavnog pretresa od 7. decembra 2020. godine.

128 Po prvoj ustupljenoj optužnici Tužilaštva BiH, postupak se protiv optuženog vodio u predmetu *Bratunac*, K.Po2 8/2017, u kojem je doneta pravnosnažna presuda 17. septembra 2020. godine.

129 Optužnica TRZ KTO br. 1/2019 od 10. maja 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2019-09/kto_1_19_lat.pdf, pristupljeno 20. decembra 2020. godine.

130 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2019-05/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%8B%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf, pristupljeno 20. decembra 2020. godine.

131 *Ibid*, član 1, stav 2.

u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva istu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“¹³², ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“¹³³. Kako je anonimizovano ime optuženog, ali i žrtava, ocigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koja se terete za izvršenje ratnih zločina čije izvršenje izaziva veliku društvenu opasnost, ali i njihovih žrtava, čije pominjanje u javnosti predstavlja vid satisfakcije za žrtve i njihove porodice i preduslov za priznavanje patnji koje su pretrpele, pre svega na osnovu svog identiteta.

---

132 *Ibid*, član 5, stav 1.

133 *Ibid*, član 5, stav 2.

V. Predmet Sanski Most–Lušci Palanka¹³⁴

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 3. april 2017. godine	
Datum početka suđenja: 12. juli 2017. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Milorad Jovanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veče	sudija Vinka Beraha-Nikićević (predsednica veća) sudija Vladimir Duruz sudija Vera Vukotić
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Broj žrtava: 15	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
Broj ispitanih svedoka: 21	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

¹³⁴ Predmet *Sanski Most – Lušci Palanka*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Sanski_Most_Lusci_Palanka.html, pristupljeno dana 11. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Milorad Jovanović tereti se da je, kao pripadnik rezervnog sastava milicije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, SJB Sanski Most, Odeljenja stanice milicije Lušci Palanka, zajedno sa komandirom Slavkom Vukovićem¹³⁵ i drugim NN pripadnicima, tokom juna i jula meseca 1992. godine prinudno odvodio i zatvarao civile nesrpske nacionalnosti iz sela sa šireg područja Sanskog Mosta (BiH). Iste je zatvarao u prostorije Spomen-doma „Simo Miljuš“ u Lušci Palanci, gde ih je, sa ciljem da iznudi informacije o posedovanju oružja ili radi dobijanja podataka o navodnom organizovanju otpora prema srpskoj vojsci, udarao rukama, nogama, puškom i raznim predmetima, vezivao za stolicu ili plafonsku gredu i tako vezane premlaćivao, usled čega je jedan civil preminuo. Takođe, civile je terao da se krste, puze po podu i ljube mu čizme.¹³⁶

Odbрана optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje dela za koje se tereti. Naveo je da je u kritičnom periodu bio pripadnik rezervnog sastava milicije SJB Sanski Most i da je bio raspoređen u stanici milicije u mestu Lušci Palanka. Privodio je civile bošnjačke nacionalnosti po naređenju svog neposrednog starešine. Priznao je da je nekoliko puta udario jednu privedenu osobu, ali da to nisu bili udarci koji bi joj naneli bilo kakvu patnju.¹³⁷

47

Odbacivanje optužnice

Sudsko veće donelo je 27. oktobra 2017. godine rešenje kojim je odbacio optužnicu, s obzirom da je istu podigao neovlašćeni tužilac.¹³⁸ Naime, ranijem tužiocu prestala je funkcija 1. januara 2016. godine, a novi tužilac je stupio na funkciju tek 31. maja 2017. godine. U međuvremenu nije bio postavljen ni vršilac funkcije tužioca, zbog čega u navedenom periodu TRZ nije imalo ovlašćenog tužioca. Kako je optužnica u ovom predmetu podignuta upravo u tom periodu, odnosno 3. aprila 2017. godine, smatra se da je optužnicu podigao neovlašćeni tužilac.

Nastavak postupka

Nakon odbacivanja optužnice, po zahtevu novoizabranog tužioca za ratne zločine, krivični postupak je nastavljen u martu 2018. godine. Postupak je nastavljen u fazi u kojoj je bio i prekinut – nastavkom dokaznog postupka.¹³⁹

---

135 Slavko Vuković je u međuvremenu preminuo.

136 Optužnica TRZ KTO 1/17 od 3. aprila 2017. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2018-03/kto_1_17_latinica~0.pdf, pristupljeno dana 11. decembra 2020. godine.

137 Transkript sa glavnog pretresa od 12. jula 2017. godine.

138 Transkript sa glavnog pretresa od 27. oktobra 2017. godine.

139 Transkript sa glavnog pretresa od 28. marta 2018. godine.

Svedoci u postupku

Svedoci Vahida Kugić i Sulejman Kaltak, članovi porodica oštećenih, kao i svedokinja Munira Ramić, nisu imali neposrednih saznanja da je optuženi tukao bošnjačke civile koji su bili zatvoreni u prostorijama Spomen-doma „Simo Miljuš“ u Lušci Palanci.¹⁴⁰ Svedok Ejup Beširević, koji je u vreme događaja živeo u selu Modra, opština Sanski Most, opisao je kako je sa grupom meštana odveden u prostorije Spomen-doma „Simo Miljuš“ u Lušci Palanci. Među milicionerima koji su ih odveli bio je i optuženi, koji ga je kasnije, dok je bio zatočen, tukao, kao i još jednog zatočenika.¹⁴¹ Svedok Mesud Avdić takođe je naveo da ga je, dok je bio zatočen, tukao optuženi¹⁴², kao što su naveli i svedoci Sadmir Alibegović i Hajro Beširević. Optuženi je priznao da je tri puta udario svedoka Hajru Beširevića i izvinio mu se, navodeći da je to uradio po naređenju svog komandira, jer bi u protivnom bio upućen na ratište.¹⁴³

Svedoci/oštećeni Fuad Cerić i Vehid Handanagić, koji su bili zatvoreni u prostorijama Spomen-doma „Simo Miljuš“ u Lušci Palanci, teretili su optuženog navodeći da je isti dolazio u prostorije u kojima su bili zatvoreni i tukao ih.¹⁴⁴

Svedok Ramiz Ramić, koji je takođe bio zatočen, naveo je da je optuženi tukao Sadmira Alibegovića.¹⁴⁵

Svedoci Drago Predojević¹⁴⁶, Duško Grujić¹⁴⁷, Željko Marković¹⁴⁸, Marko Praštalo, Duško Vranješ i Milan Dekić¹⁴⁹, koji su u vreme kritičnog događaja bili pripadnici rezervnog sastava policije kao i optuženi, nisu imali saznanja da je optuženi bilo koje lice zatvoreno u prostorijama Spomen-doma „Simo Miljuš“ tukao, ili na bilo koji drugi način zlostavlja.

48

Svedok Vid Bilbija, koji je u vreme kritičnog događaja bio aktivni policajac u mestu Lušci Palanka, naveo je da poznaje optuženog, ali da mu takođe nije poznato da li je tukao zatvorenike. Imao je priliku da vidi neke od zatvorenih, pa je tako primetio da je Hilmija Majdaković pretučen, a poznato mu je i da je Džafer Kugić podlegao povredama koje je zadobio dok je bio zatvoren, ali mu okolnosti njihovih povređivanja nisu poznate.¹⁵⁰

140 *Ibid*; Transkript sa glavnog pretresa od 9. maja 2018. godine.

141 Transkript sa glavnog pretresa od 28. marta 2018. godine.

142 Transkript sa glavnog pretresa od 20. septembra 2018. godine.

143 Transkript sa glavnog pretresa od 8. novembra 2018. godine.

144 Transkript sa glavnog pretresa od 18. marta 2019. godine.

145 Transkript sa glavnog pretresa od 22. maja 2019. godine.

146 Transkript sa glavnog pretresa od 28. juna 2019. godine.

147 *Ibid*.

148 Transkript sa glavnog pretresa od 4. novembra 2019. godine.

149 Transkript sa glavnog pretresa od 13. decembra 2019. godine.

150 Transkript sa glavnog pretresa od 17. septembra 2019. godine.

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine održano je 5 dana suđenja, tokom kojih su ispitana dva svedoka. Suđenja se nisu održavala tokom pandemije Covid-19 virusa, a tri puta su odlagana jer optuženi iz zdravstvenih razloga nije mogao da pristupi sudu.

Svedok Amor Mašović, predsedavajući Kolegijuma direktora Instituta za nestale osobe BiH, objasnio je, u odnosu na žrtvu Dedu Derviševića, postojanje razlike u datumima smrti u dokumentaciji. Naveo je da Institut vodi lične podatke o nestaloj osobi, te da se vreme nestanka, kao podatak, pribavlja od članova porodice. Često se od njih dobijaju različiti podaci, odnosno članovi porodice kao datum nestanka prijavljuju onaj datum kada su oni poslednji put videli nestalog. U isto vreme, sudovi u vanparničnom postupku, koji se vodi za proglašenje nestale osobe za umrлу, ne upuštaju seu precizno utvrđivanje datuma smrti. Kao primer naveo je da se u mnogim Rešenjima o proglašenju nestale osobe umrlom kao datum smrti navodi 16. decembar 1996. godine. Ovo iz razloga jer je zakonom određeno da će se nestala osoba proglašiti za umrлу, ako je nestala tokom ratnih događaja, i ako o njenom životu nije bilo nikakvih vesti godinu dana od dana prestanka neprijateljstava, a neprijateljstva su prestala 15. decembra 1995. godine. Zbog toga se u matičnoj knjizi umrlih za Dedu Derviševića kao datum smrti navodi 9. jun 1992. godine, jer je to navedeno kao datum nestanka, mada stvarni datum smrti može biti drugačiji. U odnosu na Derviševića, pribavljena je i službena beleška da je isti podlegao povredama krajem juna meseca 1992. godine u prostorijama objekta „Brano Miljuš“ u mestu Lušci Palanka. Iz tog dokumenta nije vidljivo ko je bio izvor informacije o vremenu smrti.¹⁵¹

Svedok Boško Petrović je tokom juna i jula meseca 1992. godine bio vođa patrolnog sektora u SM u Lušci Palanci. Priveo je, zajedno sa patrolom, oštećenog Džafera Kugića, a po naređenju komandira SM Slavka Vukovića. Privodenja su uvek vršena po njegovom naređenju, i uvek je navođeno da se ljudi privode na informativni razgovor. Kugić je doveden i uredno predat komandiru, nakon čega je svedok otisao na druge zadatke. Dok se spremao da krene, u stanicu su došla dva vojna policajca koja su uletela u komandirovku kancelariju u kojoj se nalazio Kugić, i tada je nastala galama. Tek kada se vratio sa terena dežurni mu je ispričao da je Džafer Kugić pretučen u kancelariji komandira i da je nakon toga preminuo. Nije video optuženog kada je Kugić doveden. Svedok je pitao komandira ko je to dozvolio, na šta mu je ovaj prebacio – „šta se u to petlja kada je on komandir.“ Oštećeni Dedo Dervišević je doveden u stanicu nakon par dana. Svedok je otisao na teren, a sutradan je u stanicu čuo priču u kojoj su spominjali Dedu. Tom prilikom bio je prisutan i optuženi Jovanović, koji je rekao da je Dedo otisao. Kada ga je pitao da li je Dedo otisao kući, optuženi mu je odgovorio da je „otisao u gepeku“, tj. da ga je zaklao. Pitao je komandira u vezi sa Dedom Derviševićem, a komandir Vuković mu je rekao da je optuženi pretukao Dedu i da je ovaj preminuo. Poznato mu je da je bio priveden i Sado Kaltak, jer ga je video prilikom dolaska u stanicu. Sado je tada na sebi imao bele pantalone i košulju. Njega je doveo Drago Predojević. Nije mu bilo poznato šta se kasnije sa njim dogodilo. Optuženog je opisao kao dobrog druga i poslušnog, korektnog dok je bio sa njim u patroli. Za sve što

151 Transkript sa glavnog pretresa od 2. jula 2020. godine.

se događalo u SM kao najodgovornijeg smatra komandira Vukovića, jer je dozvolio da se privedeni ljudi premlaćuju, a i sâm je na to terao policajce.¹⁵²

Tužilaštvo je 2. jula 2020. godine preciziralo optužnicu, na način da je u delu optužnice gde je navedeno da je optuženi „nekima od njih [zatvorenim civilima] vezao noge ili ruke štrikom za stolicu i plafonsku gredu“, preciziralo da se radi o oštećenima Refiku Handanagiću i Šefiku Handanagiću.¹⁵³

Iznošenje završnih reči stranaka zakazano je za januar 2021. godine.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je TRZ-u ustupilo Kantonalno tužilaštvo Unsko-sanskog kantona Bihać, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH. Ovo je u isto vreme i prva optužница koju je TRZ podiglo tokom 2017. godine.

Nemogućnost praćenja toka postupka

50

Glavni pretresi i u ovom postupku održavani su u sudnici u kojoj ne postoje tehnički uslovi da publika koristi slušalice. Stoga je za publiku praćenje iskaza svedoka koji se ispituju putem video-konferencijske veze veoma otežano, obzirom da je kvalitet zvuka veoma loš. Tonsko praćenje iskaza pomoću slušalica omogućeno je samo sudskom veću i učesnicima u postupku.

FHP smatra da je sud u obavezi da i osobama koje se nalaze u publici kako bi posmatrale suđenja omogući korišćenje slušalica, kako bi na adekvatan način mogle da prate svedočenja putem video-konferencijske veze.

---

152 Transkript sa glavnog pretresa od 1. septembra 2020. godine.

153 Transkript sa glavnog pretresa od 2. jula 2020. godine.

VI. Predmet Ključ–Rejzovići¹⁵⁴

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 1. februar 2018.	
Datum početka suđenja: 19. april 2018.	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Optuženi: Željko Budimir	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ, u saizvršilaštvu u vezi sa članom 22 KJ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Vinka Beraha-Nikićević (predsednica veća) sudija Vladimir Duruz sudija Vera Vukotić
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 2	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
Broj ispitanih svedoka: 9	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres u ponovljenom postupku	

51

¹⁵⁴ Predmet *Ključ–Rejzovići*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kljuc-rejzovici.html>, pristupljeno dana 18. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Željko Budimir se tereti da je dana 21. novembra 1992. godine, oko 23:00 časova u naselju Rejzovići (opština Ključ, BiH), zajedno sa Predragom Bajićem i Mladenkom Vrtunićem¹⁵⁵, dok su bili naoružani automatskim puškama, puškom zvanom „pumparica“, pištoljem i nožem, razbijanjem staklene pregrade na ulaznim vratima ušli u kuću oštećenog Ale Štrkonjića, u kojoj se ovaj nalazio zajedno sa suprugom Fatimom Štrkonjić i taštom Fatom Koljić. Oštećenog Alu Štrkonjića su, tražeći mu novac, tukli, ubadali i sekli nožem, usled čega je zadobio povrede u vidu posekotina po glavi, levoj podlaktici i levoj potkoljenici. Kada su dobili 800 DM, nezadovoljni iznosom, tražili su još, nakon čega je oštećeni rekao da ima i novac zakopan u bašti. Optuženi Budimir i Bajić izveli su oštećenog u baštu, gde je iskopao i predao im još 5.500 DM, te iskoristio priliku i pobegao, dok su ovi brojali novac. Potom je jedan od izvršilaca ubio Fatimu Štrkonjić tako što joj je ispalio hitac u glavu, a zatim ubio i Fatu Koljić tako što joj je nožem presekao grkljan, jednjak i velike krvne sudove.¹⁵⁶

Odbojna optuženog

Iznoseći svoju odbojnu, optuženi je negirao izvršenje dela za koje se tereti. Naveo je da porodicu oštećenog ne poznaje i da je u vreme kritičnog događaja bio na drugoj lokaciji.

52

Svedoci u postupku

Tokom ovog postupka ispitano je devet svedoka.

Svedok/oštećeni Ale Štrkonjić kategorički jetvrdio da je optuženi kritičnog dana bio u njegovoj kući i da ga je psovao, vredao i tukao. Nije mogao prepoznati optuženog na fotografijama koje su mu prilikom svedočenja predočene, mada je to učinio prilikom predočavanja istih u Kantonalnom sudu u Bihaću, gde je tokom 2010. dao svoj iskaz.¹⁵⁷

Svedok Mladen Vrtunić, koji je pravnosnažno osuden za isto krivično delo, negirao je svoje učešće, navodeći da je u kritičnom periodu bio na drugoj lokaciji. Smatra da je osuđen zbog lažnih iskaza svedoka i izjave Predraga Bajića koju je dao 8. maja 2014. godine pred Kantonalnim tužilaštvom u Bihaću, u kojoj je priznao svoje učešće u izvršenju dela i naveo kao saizvršioce njega i optuženog Željka Budimira. Bajić je, na osnovu takvog iskaza, zaključio sa tužilaštvom sporazum o priznanju

¹⁵⁵ Predrag Bajić i Mladenko Vrtunić su pravnosnažno osuđeni za ovo isto krivično delo pred Kantonalnim sudom u Bihaću, i to Predrag Bajić u predmetu broj 01 O K 008800 14 K na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, a Mladenko Vrtunić u predmetu broj 01 O K 007438 13 K na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.

¹⁵⁶ Optužnica TRZ KTO 2/18 od 1. februara 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2018-03/redigovana_budimir_zeljkodoc~0.pdf, pristupljeno dana 28. decembra 2020. godine.

¹⁵⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 20. juna 2018. godine.

krivice. Kasnije je, tokom suđenja Milanu Lukiću za istovrsno krivično delo pred Kantonalnim sudom u Bihaću, svedočio sasvim drugačije, odnosno ni njega ni optuženog nije spominjao u vezi sa kritičnim događajem. Tom prilikom je naveo da su sa njim u kući oštećenog Štrkonjića bili Mijo Stančević i Draško Krajcer.¹⁵⁸

Svedokinja odbrane, supruga optuženog, navela je da je optuženi kritičnog dana slavio krsnu slavu u selu Sanici i da je u večernjim časovima došao do njene kuće i zaprosio je, te da je ostao tu u kući sve do sledećeg jutra. Njene navode potvrdio je i svedok Dane Dobrić.¹⁵⁹

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je dana 23. septembra 2019. godine presudu kojom je optuženog Željka Budimira oglasio krivim za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od dve godine.¹⁶⁰

Sud je ocenio da je tokom postupka na nesumnjiv način utvrđeno da se kritični događaj dogodio na način kako je to opisano u optužnici. Tako je utvrđeno postojanje oružanog sukoba unutrašnjeg karaktera, te da su tokom istog dve osobe lišene života u napadu na kuću Ale Štrkonjića 21. novembra 1992. godine, u naselju Mali Rejzovići u Ključu.

Iskaz oštećenog Ale Štrkonjića sud je prihvatio u celosti, dok izmenjeni iskaz Bajića, kao i iskaze svedoka odbrane nije prihvatio, ocenivši da su bili usmereni ka tome da pomognu optuženom.

Optuženi je, zajedno sa Predragom Bajićem i Mladenkom Vrtunićem, ušao u kuću Ale Štrkonjića, u kojoj se on nalazio sa suprugom Fatimom Štrkonjić i taštom Fatom Koljić.

53

Tražeći novac, Alu Štrkonjića su tukli, ubadali i sekli nožem. Kada su dobili 800 nemačkih maraka, tražili su još, nakon čega je Štrkonjić rekao da ima još novca zakopanog u bašti. Nakon što su ga Budimir i Bajić izveli u baštu, Štrkonjić je iskopao i predao im još 5.500 nemačkih maraka, a potom je iskoristio priliku da pobegne. Potom je jedan od izvršilaca ubio Fatimu Štrkonjić tako što joj je ispalio hitac u glavu, a zatim ubio i Fatu Koljić tako što joj je nožem presekao grkljan, jednjak i velike krvne sudove.

Sudsko veče je osudilo optuženog za povređivanje telesnog integriteta i pljačku, izostavljući optužbe za ubistva, te navodeći da ne postoje dokazi da ih je optuženi Budimir izvršio. Ovo iz razloga jer tužilaštvo nije preciziralo učešće optuženog u ubistvu Fatime Štrkonjić i Fate Koljić, tako da se ne može utvrditi koje je, od radnji koje su doprinele njihovom lišavanju života, optuženi preuzeo.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je od olakšavajućih okolnosti optuženom cenio činjenicu da je isti u vreme izvršenja krivičnog dela imao 21 godinu, da je porodični čovek i otac troje dece, te da je od

158 Transkript sa glavnog pretresa od 4. septembra 2018. godine.

159 Transkript sa glavnog pretresa od 24. maja 2019. godine.

160 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 1/2018. od 23. septembra 2019. godine.

izvršenja dela proteklo dosta vremena. Od otežavajućih okolnosti, sud je optuženom cenio raniju osuđivanost, obzirom da je Budimir u BiH u odsustvu osuđen na 20 godina zatvora zbog ubistva.

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine održan je samo jedan suđeći dan, tokom kojeg je ispitan jedan svedok. Četiri puta su suđenja odlagana zbog loše epidemiološke situacije, dok za vreme vanrednog stanja suđenja nisu ni zakazivana.

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu¹⁶¹ doneo je 3. marta 2020. godine rešenje kojim je ukinuo prvostepenu presudu zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjavičnog stanja, a predmet vratio prvostepenom суду na ponovni postupak i odlučivanje.¹⁶²

U trenutku pisanja ovog izveštaja nije bilo moguće detaljnije analizirati rešenje Apelacionog suda, jer isto nije dostupno javnosti. Naime, iako se FHP obratio суду sa zahtevom da mu se ono dostavi, u skladu sa odredbama Zakona o dostupnosti informacija od javnog značaja, суд nije udovoljio zahtevu.

U ponovljenom postupku pred prvostepenim sudom optuženi je ponovno izneo svoju odbranu, ponovno navodeći da se u vreme kritičnog dogadaja, odnosno 21. novembra 1992. godine, nalazio na drugoj lokaciji.¹⁶³ Ponovno je svedočila Daliborka Budimir, supruga optuženog, koja je ostala pri ranije datom iskazu tokom glavnog pretresa. Objasnila je da jasno pamti datum 21. novembar 1992. godine, obzirom da je to datum kada ju je optuženi zaprosio.¹⁶⁴

54

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progona počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je ustupio Kantonalni sud u Bihaću, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

---

¹⁶¹ Sastav veća: sudija Nada Hadži-Perić, predsednica veća, sudije dr Miodrag Majić, Rastko Popović, Aleksandar Vujičić i Omer Hadžiomerović, članovi veća.

¹⁶² Rešenje Apelacionog suda u Beogradu KŽ1 Po2 1/20 od 3. marta 2020. godine.

¹⁶³ Transkript sa glavnog pretresa od 16. juna 2020. godine.

¹⁶⁴ Ibid.

Nemogućnost praćenja toka postupka

Glavni pretresi u ovom postupku održavani su u sudnici u kojoj ne postoje tehnički uslovi da publika koristi slušalice. Stoga je za publiku praćenje iskaza svedoka koji se ispituju putem video-konferencijske veze veoma otežano, obzirom da je kvalitet zvuka veoma loš. Tonsko praćenje iskaza pomoću slušalica omogućeno je samo sudskom veću i učesnicima u postupku. S obzirom da su suđenja javna, FHP smatra da je sud u obavezi da i osobama koje se nalaze u publici kako bi posmatrale suđenja omogući korišćenje slušalica, kako bi na adekvatan način mogle da prate svedočenja putem video-konferencijske veze.

Ocena olakšavajućih okolnosti

Nije opravdano stanovište suda da se optuženom prilikom odmeravanja kazne uzme u obzir vremenski protek od izvršenja dela. Protek vremena, kao olakšavajuća okolnost pri odmeravanju kazne, načelno se može uzimati u obzir kada su u pitanju krivična dela klasičnog kriminaliteta, gde je uzdržavanje izvršioca od ponovnog izvršenja u dužem vremenskom periodu pokazatelj njegovog odnosa prema delu i resocijalizaciji. Međutim, u slučaju krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, gde je postojanje oružanog sukoba objektivni uslov inkriminacije, protek vremena nema nikakvog značaja, jer se delo nakon prestanka oružanih sukoba više ne može izvršiti. Da protek vremena nije okolnost koja se može uzimati u obzir prilikom odmeravanja kazni za ovu vrstu krivičnih dela, posredno ukazuje i univerzalna odredba o nezastarevanju ove vrste krivičnih dela. Ovakav stav suda suprotan je ustaljenoj praksi MKSJ – da se dužina perioda između kažnjivog ponašanja i presude ne može uzimati u obzir kao olakšavajuća okolnost¹⁶⁵ – kao i savremenoj sudskoj praksi.¹⁶⁶

55

Visina kazne

Sud je optuženom Željku Budimiru izrekao kaznu zatvora u trajanju od dve godine. Imajući u vidu da je kao zakonski minimum za ovo krivično delo predviđena kazna zatvora u trajanju od pet godina¹⁶⁷, za ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma neophodno je postojanje osobito olakšavajućih okolnosti. Koje okolnosti je sud cenio kao posebno olakšavajuće, u vreme pisanja izveštaja nije bilo moguće utvrditi, obzirom da prilikom izricanja presude iste nisu pomenute, a prvostepena presuda nije dostavljena FHP-u iako ju je zatražio, u skladu sa Zakonom o pristupu informacijama od javnog značaja.

165 MKSJ presuda *Dragan Nikolić* – t.273.

166 BGH, 2 StR 538/01, Presuda od 21.02.2002. godine – Savezni vrhovni sud Nemačke je, u jednom slučaju ubistva, spomenuo da je dužina vremena od kažnjivog ponašanja do presude mogući olakšavajući faktor, ali je naglasio da se, obzirom na težinu dela koje je 1943-44. tokom Drugog svetskog rata počinio optuženi, danas 90 godina star, te okolnosti ne mogu uzeti u obzir.

167 Član 142 KZ SRJ.

Nepoštovanje Zakona o pristupu informacijama od javnog značaja

FHP nije mogao da izvrši detaljnu analizu prvostepene presude i rešenja kojim je ista ukinuta zbog odbijanja Višeg suda da ih dostavi. Kao razlog za odbijanje sud je naveo da krivični postupak još uvek nije pravnosnažno okončan, te da bi njihovim dostavljanjem „eventualno moglo doći do zloupotrebe na ovaj način pribavljenih informacija i dokumenata i ometanja vođenja i okončanja ovog sudskog postupka”, bez da je konkretno naveo u čemu bi se takvo ugrožavanje vođenja postupka ogledalo i pružio dokaze u tom pravcu.¹⁶⁸

Ovakav postupak suda je suprotan Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Naime, da bi sud u konkretnom slučaju uskratio pristup informacijama od javnog značaja, obavezan je da dokaže da bi traženi pristup ozbiljno ugrozio, omeo ili otežao vođenje postupka.¹⁶⁹ Razlozi za nedostavljanje traženih odluka ne mogu biti apstraktni i hipotetički, kako to sud u svojoj odluci navodi, već moraju biti konkretni i jasni.

FHP je protiv ovakve odluke suda izjavio žalbu Povereniku za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, ali o istoj još uvek nije odlučeno.

FHP napominje da je u poslednje vreme ovakvo postupanje Višeg suda u Beogradu postalo redovna praksa, iako je u ranijem periodu Poverenik za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti doneo više odluka kojima se nalaže суду da dostavi presude i rešenja iz postupaka koji nisu pravnosnažno okončani.

---

168 Rešenje Višeg suda u Beogradu SU II 17 a br. 84/20 od 18. juna 2020. godine.

169 Član 9, tačka 2 Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

VII. Predmet Brčko II¹⁷⁰

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 22. oktobar 2018.	
Datum početka suđenja: 28. maj 2019.	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Optuženi: Miloš Čajević	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Zorana Trajković (predsednica veća) sudija Mirjana Ilić sudija Dejan Terzić
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 13	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 7
Broj ispitanih svedoka: 9	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

57

¹⁷⁰ Predmet Brčko II, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/brckoII.html>, pristupljeno dana 21. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Miloš Čajević se tereti da je, počev od polovine maja do jula 1992. godine u Brčkom (BiH), kao pripadnik Interventnog voda rezervnog sastava policije Brčko, u sastavu Vojske Republike Srpske, nečovečno postupao, silovao i primenjivao mere zastrašivanja i terora prema muslimanskim civilima. Tako je 27. maja 1992. godine najpre dovezao iz logora „Luka“ u stan Mirele Brodlić ranjenog Damira Brodlića, pa je prisutne Mirelu Brodlić, Semku Čaluković, Muhamedu Čalukoviću, Šuhretu Čalukoviću, Samira Čalukoviću, Gorana Hasanoviću, Fadila Hasanoviću, kao i tada maloletne Vedada Hasanoviću i Rusmira Hasanoviću, držeći uperenu pušku u njih postrojavao i prebrojavao, vikao na njih i pretio im da će ih pobiti ukoliko i sutradan, kada dođe, svi ne budu u stanu, dok je Gorana Hasanovića vredao i udarao ga.

Neutvrđenog dana u periodu od 10. do 12. maja 1992. godine, u prostorijama za ispitivanje pritvorenih u logoru „Luka“, zajedno sa ostalim uniformisanim licima koja su obezbeđivala logor, naredio je S.A. da zadaje udarce svom bratu M.A. pa je, nezadovoljan jačinom udaraca koje su razmenjivali, udario M.A., zatim prosuo sok i naredio mu da ga poliže sa poda, udario ga heft-mašinom i uz vredanje i pretnje da će ga zaklati, naneo mu posekotinu u predelu vrata, da bi nakon toga naredio oštećenima da jedan na drugom vrše *fellatio*.

58

U periodu maj–juni 1992. godine odveo je oštećenu N.A. koju je poznavao od ranije, u kuću Faruka Rejzovića u Brčkom, u kojoj su tada boravili pripadnici Interventnog voda, gde je oštećena provela više od dvadeset dana, čisteći i spremajući kuću, pri čemu je gotovo svakodnevno bila silovana.¹⁷¹

Odbojna optuženog

Iznoseći svoju odbojnu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Objasnio je da je bio pripadnik Interventnog voda čiji je zadatak bio da idu na liniju i čuvaju položaje, te da po gradu, u stanovima koji su bili napušteni, pošto nije bilo struje, organizuju pražnjenje zamrzivača, kao i da se od stanovnika prikupljaju podaci o oružju. Takođe su pojedine osobe koje su bile zatvorene u logoru „Luka“ vodili na saslušanja u SUP i nakon saslušanja ih vraćali u logor. Pojedini pripadnici Interventnog voda bili su smešteni u kući Faruka Rejzovića jer su neki bili iz okolnih sela, pa su tu noćili. On je živeo u gradu i u kući Rejzovića nije nikada noćio, ali je dolazio svako jutro jer su u njoj održavani sastanci. U to vreme imao je dva psa, dobermana, koje je držao na Sinkovcu – u prostoru gde je vojska držala magacine i vozila. Pretpostavlja da je poznavao oštećenu N.A. jer je Brčko mali grad pa su se verovatno videli, ali mu njeni ime ništa ne znači. Negirao je da ju je doveo u kuću Rejzovića, a ne seća se da ju je tamo vidoao. Nikoga od oštećenih ne poznaće i nije odlazio u logor „Luka“ osim kada je preuzimao

¹⁷¹ Optužnica TRZ KTO br. 7/2019 od 22. oktobra 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2019-04/kto_7_18_lat~1.pdf, pristupljeno 21. decembra 2020. godine.

lica koja je odvodio na ispitivanje. Jedan od zadatka njegovog voda bio je i da obilazi stanove, što je i sâm radio, ali tada nikoga nije udarao, vredao, niti je bilo kome pretio. U kući Rejzovića video je jednu žensku osobu staru oko 30 godina, crne kose, koja nije bila visoka.¹⁷²

Svedoci u postupku

Svedok Stevo Knežević, saborac optuženog, naveo je da su pripadnici Interventnog voda bili smešteni u jednoj kući u blizini SUP-a. U toj kući video je tri ženske osobe, ali mu nije poznato da li su one bile zlostavljanje. Smatrao je da su one tu dovedene bez ikakve potrebe, pa je zbog toga od komandira Zarića tražio da se puste. Potvrđio je da je u toj kući vidao i optuženog, ali mu nije poznato da li je optuženi tu i spavao. Zadatak Interventnog voda bio je da u gradu održava javni red i mir i da po potrebi odlazi i na liniju. Ukoliko bi dobili nalog, vršili su i privođenja lica na informativni razgovor.¹⁷³

Svedok Zoran Jović naveo je da je optuženi bio pripadnik Imterventnog voda i da je imao dva psa, dobermana, koji su slobodno šetali kraj njega, pa pretpostavlja da su ih se građani bojali. Svedok je pri susretu sa njima osećao strah, obzirom da su bili veliki i krvoločni psi. Optuženi je sa tim psima dolazio u kuću Rejzovića, u kojoj su bili smešteni pripadnici voda. Kao pripadnici voda dobili su zadatak da privode pojedina lica po naredenju komandira stanice policije. Optuženog je opisao kao problematičnu osobu koja je radila šta je htela, nikome nije odgovarala i odlazila i dolazila po vlastitom nahodenju. Pripadnici voda nisu imali obavezu da kontrolišu po nekim spiskovima ko se nalazi u stanovima u gradu. U kući Rejzovića nije video ženske osobe, ali je od nekoliko kolega čuo da su tu bile neke devojke. Oko toga se posvadao sa optuženim jer je on rekao da te ženske osobe ne treba da se dovode, a optuženi je bio suprotnog mišljenja. Jednom je išao na intervenciju jer je policija bila obaveštena da se nešto dešava u naselju Srpska Varoš. Dolaskom na lice mesta, pred policiju je istražao čovek kog je poznavao kao Murisa, koji mu se žalio da su ga napale neke maskirane osobe, ali da je prepoznao da je jedan od njih optuženi Čajević. Zbog toga su Čajevića i priveli. Prilikom privođenja pretio je i Murisu i svedoku, rekavši mu da jedan od njih dvojice neće ostati u gradu. Pripadnici Interventnog voda su odlazili u logor „Luka“ i dovodili na ispitivanje pojedine osobe. Nikada nisu imali zadatak da idu po stanovima u kojima nikoga nije bilo i da prazne zamrzivače.¹⁷⁴

Svedok Aleksandar Lajić je objasnio da je zadatak Interventnog voda bio da u Brčkom održava javni red i mir. Čuo je da je optuženi imao neke incidente, ali mu nije poznato o čemu se tačno radi. Video je nekoliko ženskih osoba u kući Rejzovića, koje su tamo održavale higijenu. Čuo je da je optuženi odlazio u logor „Luka“ i da je tamo bilo „nekih udaraca“, ali se tada nije mogao setiti od koga je to čuo.¹⁷⁵

Određeno je psihološko veštačenje oštećene N.A, kojim je utvrđeno da je ista sposobna za davanje iskaza pred sudom.

¹⁷² Transkript sa glavnog pretresa od 28. maja 2019. godine.

¹⁷³ *Ibid.*

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ *Ibid.*

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine održana su tri dana suđenja, tokom kojih je ispitano ukupno sedam svedoka – petoro oštećenih i dva saborca optuženog. Suđenja nisu održavana tokom vanrednog stanja uvedenog zbog pandemije Covid-19 virusa, a takođe su tri puta odlagana jer optuženi nije dovoden iz KPZ Sremska Mitrovica u kom se nalazi na izdržavanju kazne zatvora.¹⁷⁶ Naime, KPZ Sremska Mitrovica je prilikom svakog pogoršanja epidemiološke situacije donosio odluku da se zbog opasnosti od širenja Covid-19 virusa osuđenici do daljnog ne izvode iz ustanove.

Prilikom svedočenja oštećeni S. A. objasnio je da je 10. maja 1992. godine u njegovu kuću došlo pet maskiranih vojnika koji su ga odveli u prostorije MUP-a u Brčkom, a nakon toga je odveden u prvu halu u logoru „Luka“. Po dolasku u logor zatekao je svoj oca i brata M. A. Optuženog poznaje iz ranijeg perioda jer je bio u veoma dobrim odnosima sa njegovim ocem. U prostorije logora je došao optuženi, koji je bio naoružan i u maskirnoj uniformi. Izvadio je nož, stavio mu ga je na vrat i rekao: „Balijo, majku ti jebem, sada ču te zaklati.“ Nešto kasnije svedok je primetio krv na vratu. Optuženi je izdvojio svedoka i njegovog brata, odveo ih u drugu prostoriju, pa ih je terao da jedan nad drugim vrše *fellatio*. Za to vreme bili su, pored optuženog, prisutni i Ranko Češić i neki vojnici koje nije poznavao. Oni su posmatrali svedoka i brata i smejali se. Optuženi mu je istom prilikom razbio glavu heft-mašinom. Takođe je veoma snažno udario svedokovog brata, koji je od jačine udarca pao preko stola i razbio neku saksiju. Zatim je optuženi prosuo sok na pod i terao svedoka da ga poliže.¹⁷⁷ Identično je svedočio i njegov brat, oštećeni M.A.¹⁷⁸

60

Oštećeni Mehmed Čaluković naveo je da je u kritičnom periodu optuženi, u uniformi i naoružan bombama i automatskom puškom, dolazio u stan u kojem je svedok boravio sa više članova svoje porodice, među kojima je bila i tada maloletna Mirela Brodlić. Maltretirao je svedokovog šuraka Gorana Hasanovića, psovao ga što nosi srpsko ime i što nije uzeo pušku i otisao u rat – „nema šta mu nije rekao“. Dolazio je više puta, bio je pod uticajem alkohola i „bilo ga je strašno pogledati“.¹⁷⁹

Oštećena Mirela Brodlić izjavila je da je optuženi, prilikom boravka u stanu u kojem se nalazila sa još 10 članova svoje porodice, iz logora Luka doveo njenog tadašnjeg momka koji je bio ranjen i svima pretio da će da ih pobije, ako ih sutradan ne zatekne u istom sastavu. Tom prilikom je vređao i ošamario njenog ujaka Gorana Hasanovića. Tada je imala 17 godina. Bojala se da će je odvojiti od majke, jer su u tom periodu devojke bošnjačke nacionalnosti odvodili i silovali.¹⁸⁰

Svedok Mikica Mitrović naveo je da je i pre rata bio policajac u SUP-u u Brčkom, te da je u kritičnom periodu bio pripadnik Interventnog voda policije u kojem je bio i optuženi. Pripadnici Interventnog voda bili su smešteni u jednoj privatnoj kući, u kojoj je u prolazu video i jednu mladu, plavu žensku

¹⁷⁶ Optuženi Miloš Čajević izdržava kaznu zatvora zbog ubistva šezdesetšestogodišnje žene bošnjačke nacionalnosti, izvršenog 1993. godine u brčanskom naselju Srpska Varoš.

¹⁷⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 4. februara 2020. godine.

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 9. oktobra 2020. godine.

¹⁸⁰ *Ibid.*

osobu koja je tu spremala. To je bila oštećena N.A. koju je viđao i posle rata u Brčkom. Tada mu je pričala da je imala nekih problema, da je bila maltretirana i spominjala je optuženog. Inače, optuženi je u kuću u kojoj je bio smešten Interventni vod doveo jednom prilikom i pse. Optuženi nikome nije polagao račune – dešavalo se da ga nema na poslu, a za to nikome nije odgovarao.¹⁸¹

Svedok Dubravko Češić, saborac optuženog, potvrdio je da je u kući u kojoj je bio smešten njegov vod video visoku plavu devojku. U kući je jednom prilikom video i dva velika psa.¹⁸²

Oštećena N.A. ispitivana je u statusu posebno osetljivog svedoka, u prisustvu Ane Najman, sudskog veštaka iz oblasti medicinske psihologije. Objasnila je da optuženog poznaje iz perioda od pre rata jer su se sretali u društvu. Tokom rata ga je videla u mestu kod Brčkog – Brezovom Polju, u koje je bila izbegla, i zamolila ga je da je vrati u Brčko kod brata. Optuženi je to i učinio, ali je nakon desetak dana došao u stan u kojem se nalazila i naložio joj da podje sa njim „jer im je potrebna“. Odveo ju je u jednu porodičnu kuću u Brčkom u kojoj je bio smešten Interventni vod policije, kome je i sâm pripadao. U toj kući su bili i drugi pripadnici voda, od kojih se seća Ranka Češića, Mrkulje i osobe zvane Travolta. Njoj je naloženo da tu kuću sprema i čisti. Noću su pripadnici Interventnog voda u tu kuću dovodili ženske osobe. Optuženi joj je jednom prilikom naredio da ode u sobu i da se svuče, pa je mimo svoje volje tada imala seksualni odnos sa njim. O detaljima nije mogla da priča, ali je naglasila da je bila naterana i da ga se bojala, jer je bio naoružan – tom prilikom je držao pušku pored kreveta. Takođe se bojala i za život svog brata. Optuženi ju je zastrašivao i psima. Doveo je dva velika dobermana, rekao da su gladni i ostavio je tri dana samu sa njima.¹⁸³

61

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, Tužilaštvo Brčko Distrikta dostavilo je TRZ-u podatke i dokaze da je sada optuženi Miloš Čajević počinio krivično delo, obzirom da je isti državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, te da nije bio dostupan organima BiH.

Otkazivanje glavnih pretresa iz tehničkih razloga

Glavni pretres u ovom postupku na kojem su, putem video-konferencijske veze iz Osnovnog suda Brčko Distrikta BiH, trebala da svedoče tri svedoka optužbe, otkazivan je tri puta iz tehničkih razloga. Naime, postojali su problemi tehničke prirode zbog kojih nije bilo moguće uspostavljanje video-konferencijske veze.

---

181 Ibid.

182 Ibid.

183 Transkript sa glavnog pretresa od 6. novembra 2020. godine.

VIII. Predmet Bratunac-Suha¹⁸⁴

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 22. oktobar 2018.	
Datum početka suđenja: 5. novembar 2019.	
Postupajući tužilac: Svetislav Rabrenović	
Optuženi: Jovan Novaković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ	
Postupajuće veče	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vera Vukotić sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 300	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 0	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

62

¹⁸⁴ Predmet *Bratunac-Suha*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bratunac-suha.html>, pristupljeno dana 27. decembra 2019. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Jovan Novaković se tereti da je, kao komandir čete Moštanice TO Bratunac, dana 10. juna 1992. godine prisilno raselio oko 300 bošnjačkih civila iz sela Suha (opština Bratunac, BiH), među kojima je bilo žena i dece, tako što je prilikom napada na selo naređivao bošnjačkim civilima da izadu iz svojih kuća i učestvovao u njihovom izvođenju, preteći pojedinim civilima da će ih ubiti ukoliko ne pronađu i ne dovedu i ostale članove svojih porodica. Zatim im je naređivao da u koloni krenu do fudbalskog stadiona Bratunac, gde su pod oružanom pratnjom dovedeni i civili iz drugih mesta, odakle su žene, deca i starija lica autobusima deportovani do Kladnja, a vojno sposobni muškarci sprovedeni i zatvoreni u prostorije OŠ „Vuk Karadžić“ u Bratuncu.¹⁸⁵

Odbrana optuženog

U dosadašnjem toku postupka, optuženi nije iznosio svoju odbranu. Prvom zakazanom glavnom pretresu optuženi nije pristupio iz zdravstvenih razloga.¹⁸⁶ Sud je prihvatio predlog odbrane da se obavi medicinsko veštačenje optuženog, kako bi se utvrdila njegova procesna sposobnost. Obzirom da je predsednik Komisije veštaka, koja je trebala da obavi veštačenje, zbog zdravstenog stanja sprečen da učestvuje u njenom radu, za predsednika Komisije određen je drugi sudski veštak.¹⁸⁷

63

Nalaz Komisije veštaka biće dostavljen sudu početkom 2020. godine. Ukoliko se veštačenjem utvrdi da je optuženi procesno sposoban, postupak će se nastaviti, ali ukoliko nalaz veštaka bude negativan, sudsko veće će odbaciti optužnicu.¹⁸⁸

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine održan je samo jedan sudeći dan, tokom kojeg su ispitana dva veštaka a optuženi je izneo svoju odbranu. Za vreme vanrednog stanja uvedenog zbog pandemije Covid-19 virusa suđenja nisu zakazivana, a u kasnijem periodu ista su četiri puta odlagana zbog nedolaska svedoka i jednom zbog pogoršanja epidemiološke situacije.

---

¹⁸⁵ Optužnica TRZ KTO br. 6/2018 od 22. oktobra 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2019-12/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_6_18_%D0%9B.pdf, pristupljeno 27. decembra 2020. godine.

¹⁸⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 5. novembra 2019. godine.

¹⁸⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 16. decembra 2019. godine.

¹⁸⁸ Članom 416, st. 1, tač. 3 određeno je da će sudsko veće odbaciti optužnicu ukoliko se tokom glavnog pretresa utvrdi da optuženi nije sposoban da učestvuje u postupku.

Sudski veštaci medicinske struke dr Zoran Stanković i dr Vesna Jovanović, koji su optuženog veštačili na okolnosti njegove procesne sposobnosti, utvrdili su da je optuženi, i pored narušenog zdravlja, imajući u vidu njegove kognitivne sposobnosti, sposoban da prisustvuje glavnim pretresima i aktivno učestvuje u krivičnom postupku.¹⁸⁹

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Jovan Novaković negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da nisu tačni navodi iz optužnice da je u kritičnom periodu bio komandir čete Moštanice Teritorijalne odbrane Bratunac, već samo komandir jednog voda. Zaklinjao se u svoju decu da mu nije bilo poznato da će bošnjački civili biti proterani iz sela Suha. U odnosu na vojno sposobne muškarce iz sela Suha, koji su bili razdvojeni od žena i dece i odvedeni u prostorije OŠ „Vuk Karadžić”, izjavio je da nije znao šta se u školi sa njima dešavalo. Naglasio je da je pomogao dvojici Bošnjaka da pobegnu, od kojih jedan sada živi u SAD, a drugi u okolini Tuzle. Po njegovom saznanju, u Bratuncu su bili pripadnici „Belih orlova” i „Šešeljevcii”, koji su tu došli da pljačkaju.¹⁹⁰

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

64

Prekomerna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice”¹⁹¹, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.¹⁹² Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način”.¹⁹³ Umesto objavljivanja optužnice u

---

189 Transkript sa glavnog pretresa od 21. februara 2020. godine.

190 *Ibid.*

191 Optužnica TRZ KTO br. 6/2018 od 22. oktobra 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2019-12/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_6_18_%D0%9B.pdf, pristupljeno 27. decembra 2019. godine.

192 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2019-05/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%88%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf, pristupljeno 16. januara 2020. godine.

193 *Ibid*, član 1, stav 2.

celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“¹⁹⁴, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“¹⁹⁵. Kako je anonimizovano ime optuženog, ali i žrtava, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koje se tereti za ratni zločin čije izvršenje izaziva veliku društvenu opasnost, ali i žrtava, čije pominjanje u javnosti predstavlja vid satisfakcije za njih i njihove porodice i preduslov za priznavanje patnji koje su pretrpele, i to pre svega na osnovu svog identiteta.

---

194 *Ibid*, član 5, stav 1.

195 *Ibid*, član 5, stav 2.

IX. Predmet Vlasenica¹⁹⁶

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 17. septembar 2020.	
Datum početka suđenja: 7. decembar 2020.	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Optužena: Višnja Aćimović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ, u vezi sa članom 22 KZ SRJ	
Postupajuće veče	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vera Vukotić sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 37	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 0	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

¹⁹⁶ Predmet *Vlasenica*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na, pristupljeno dana 14. januara 2021. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optužena Višnja Aćimović se tereti da je, nakon što se priključila i bila aktivna na strani Vojske Republike Srpske (VRS), početkom juna meseca 1992. godine, na lokalitetu „Mračni dol“, Opština Vlasenica, BiH, zajedno sa sada pokojnim Perom Kostićem i drugim NN pripadnicima VRS, učestvovala u ubistvu 37 civila bošnjačke nacionalnosti. Civili, koji su bili u zatvoru u Vlasenici, autobusom su dovedeni na lokaciju „Mračni dol“, gde ih je NN vojnik izvodio iz autobusa, nakon čega su ih optužena i Kostić hicima iz vatrenog oružja ubijali.

Odbrana optužene

Iznoseći svoju odbranu, optužena je negirala izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, tvrdeći da joj nije poznato „na osnovu čega su joj pripisane te stvari“. Nikada nije učestvovala u ratnim dejstvima, niti je nosila uniformu. Živela je u porodičnoj kući u Vlasenici sa roditeljima, ali je u vreme ubistva civila bila u Bačkoj Topoli. Objasnila je da su njena braća Milinko, Stanislav, Lazar i Miroslav bili pripadnici VRS, te da je Milinko poginuo 22. maja 1992. godine. Nakon njegove pogibije, zajedno sa roditeljima, otišla je kod sestre u Bačku Topolu gde je boravila 40 dana, nakon čega se vratila u Vlasenicu. Smatra da je terete svedoci koji žele da ocrne njenu porodicu.¹⁹⁷

Nalazi FHP-a

67

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optužene ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optužena, koja je državljanka Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bila dostupna organima BiH.

Otežano praćenje početka suđenja

Praćenje početka suđenja optuženoj Višnji Aćimović bilo je otežano jer javnosti nije bilo poznato šta se tačno optuženoj, po optužnici TRZ, stavljala na teret.¹⁹⁸

Naime, optužnica protiv optužene pročitana je na pripremnom ročištu, koje se održava bez prisustva javnosti¹⁹⁹, tako da nije čitana na glavnom pretresu, niti se u tom trenutku nalazila na internet stranici TRZ-a.

---

197 Transkript sa glavnog pretresa od 7. decembra 2020. godine

198 Optužnica TRZ KTO.br. 3/20 od 17. septembra 2020. godine.

199 Član 345, stav 2 ZKP-a.

FHP se nakon glavnog pretresa Zahtevom za pristup informacijama od javnog značaja obratio TRZ-u, koje je postupilo po zahtevu i dostavilo optužnicu protiv Višnje Aćimović.²⁰⁰

---

²⁰⁰ Dopis TRZ Pl.br. 23/30 od 31.12.2020. godine.

X. Predmet Kalinovik²⁰¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 26. septembar 2019.	
Datum početka suđenja: 13. januar 2020.	
Postupajući tužilac: Ljubica Veselinović	
Optuženi: Dalibor Krstović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Zorana Trajković, predsednica veća sudija Mirjana Ilić, članica veća sudija Dejan Terzić, član veća
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu:
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 10
Broj ispitanih svedoka:	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

69

²⁰¹ Predmet *Kalinovik*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kalinovik.html>, pristupljeno dana 14. januara 2021. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se tereti da je, kao pripadnik Vojske Republike Srpske, tačno neutvrđenog dana u avgustu 1992. godine, u večernjim satima, zajedno sa NN saborcem došao do Osnovne škole „Miladin Radojević“ u Kalinoviku, u kojoj su se nalazili nezakonito zarobljeni civili bošnjačke nacionalnosti iz Kalinovika i okolnih mesta, i to uglavnom žene i deca, nakon čega je ušao u učionicu u kojoj se nalazila oštećena B1, pozvao je po imenu i rekao joj da izade napolje. Nakon što je ista izašla, vodeći sa sobom svoje maloletno dete, naredio joj je da vrati dete jer će ga u protivnom silovati, pa kada je oštećena B1 to učinila, odveo ju je u susednu učionicu u kojoj nije bilo nikoga i naredio joj da se skine. Kada je oštećena to odbila, pretio joj je da će uzeti njenu decu, pa se oštećena, u strahu za život svoje dece, skinula, nakon čega ju je optuženi silovao, preteći da nikome ne sme reći za silovanje, jer će prvo stradati njena deca, pa ona. Nakon izvršenog silovanja, optuženi joj je naredio da se ne oblači i izašao iz učionice, u koju je odmah ušao njegov NN saborac i silovao oštećenu.²⁰²

Odbojna optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je tokom oružanog sukoba bio pripadnik Vojske Republike Srpske i da je bio običan borac. U selu Rudice u opštini Kalinovik imao je rodbinu – babu i dedu, stričeve – koju je posećivao. To selo je mešovitog nacionalnog sastava – u njemu su živeli Srbi i Muslimani. Poznavao je svoje komšije Muslimane. Početkom avgusta meseca 1992. godine nalazio se na položaju koji je bio iznad sela Rudice. Počela je velika ofanziva pripadnika Armije BiH na Trnovo, pa se zabrinuo za svoju rodbinu. Došao je u Kalinovik i sa tri druga otiašao u prostorije OŠ „Miladin Radojević“, gde su se nalazili zarobljeni Muslimani, kako bi se raspitao o svojoj rodbini. Naime, zarobljene Muslimane su razmenjivali za zarobljene i poginule pa, kako mu je poginuo stric, došao je da se raspita oko razmene. Sa njim su tada bili Nenad Ćiro, Nenad Jokić i Zoran Popović, koji je kasnije poginuo. Optuženi je nosio uniformu i pancir, a bio je naoružan puškom i bombama. Dolaskom u školu primetio je nekoliko vojnika ili policajaca, kao i neke civile, žene i decu, ali ni sa kim od njih nije razgovarao, niti je među njima video nekog poznatog. Pitao je jednog od vojnika šta se dešava, i nakon petnaestak minuta otiašao je iz škole. Nikada više nije dolazio u školu po informacije, jer je već sutradan prebačen u mesto Dobre Polje, na liniju odbrane. Ime i prezime oštećene B1 nije u mogućnosti da poveže sa nekim određenim likom, jedino zaključuje po njenom prezimenu da može biti iz okoline njegovog sela.²⁰³

202 Optužnica TRZ KTO 2/19 od 26. septembra 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2019-12/%D0%9A%D1%82%D0%BE_2_19_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf, pristupljeno 14. januara 2021. godine.

203 Transkript sa glavnog pretresa od 13. januara 2020. godine.

Svedoci u postupku

Svedokinja Memna Jašarević nije imala neposrednih saznanja o kritičnom događaju, dok je prilikom ispitivanja zaštićenog svedoka B5 javnost bila isključena.²⁰⁴

Svedok Elvir Čusto o silovanju oštećene B1 zna iz iz majčine priče, pošto je ona bila zatočena u OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku zajedno sa oštećenom. Majka mu je ispričala da je jednog dana optuženi Krstović došao po oštećenu i izveo je iz učionice u kojoj su se nalazile. Kada se oštećena vratila, bila je u teškom stanju, „pa se moglo naslutiti da je bila zlostavljava“, jer se tresla i plakala.²⁰⁵

Svedok Duško Mandić je u vreme kritičnog događaja bio rezervni policajac koji je radio na obezbeđenju OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku. U školi su u prvo vreme bile smeštene Srpske koje su izbegle iz Konjica, pa potom muškarci bošnjačke nacionalnosti, a zatim Bošnjakinje sa decom. Tokom avgusta meseca 1992. godine u prostorije škole ulazili su pripadnici paravojnih jedinica. Naveo je da mu se jedno jutro, kada je došao u školu, oštećena B1 požalila da ju je silovao komšija, s tim što on tada nije znao o kome se radi, niti ga je poznavao. Kasnije je saznao ime optuženog.²⁰⁶

Svedok Milan Lalović je naveo da je tokom jula i avgusta meseca 1992. godine, kao pripadnik rezervnog sastava policije, obezbeđivao OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku. Nije video da je neko silovan, ali je kasnije čuo o tome. Nikada u životu nije video optuženog Krstovića. Predsednica veća je predočila svedoku deo njegovog iskaza od 18. oktobra 2007. godine, koji je dao pred nadležnim organima BiH, u kom je naveo da se seća silovanja oštećene B1 jer je zajedno sa Slavkom Lalovićem zvanim „Ustaša“ bio u smeni kada je u školu došao optuženi Krstović, koji je sa Lalovićem otišao do druge prostorije. Od drugih stražara je ubrzo saznao da je Krstović tom prilikom silovao ženu. Svedok je potvrdio da su ovi navodi njegovog iskaza tačni.²⁰⁷

Svedok Tahir Panjeta bio je tokom avgusta meseca 1992. godine četiri dana zatočen u prostorijama OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku. Video je da su zatočenici bili zlostavljeni. Za optuženog je čuo kasnije, od žena koje su bile zatočene – one su mu pričale da ih je optuženi maltretirao.²⁰⁸

Svedoci odbrane Nenad Jokić i Nenad Čiro, saborci optuženog, naveli su da su došli pred OŠ „Miladin Radojević“ zajedno sa optuženim i sada pokojnim Zoranom Popovićem, da bi se rasipitali o članovima svoje porodice, obzirom da nisu znali šta je sa njima nakon što su muslimanske snage preuzele kontrolu nad Trnovom. Tom prilikom su bili u uniformama i naoružani. U školu nisu mogli da uđu jer ju je čuvala policija – došli su samo do ulaznih vrata.²⁰⁹

Prilikom ispitivanja oštećene/zaštićene svedokinje B1 javnost je bila isključena.²¹⁰

204 Transkript sa glavnog pretresa od 14. jula 2020. godine.

205 Transkript sa glavnog pretresa od 6. oktobra 2020. godine.

206 *Ibid.*

207 *Ibid.*

208 Transkript sa glavnog pretresa od 3. novembra 2020. godine.

209 *Ibid.*

210 Transkript sa glavnog pretresa od 10. decembra 2020. godine.

Tokom dokaznog postupka izvršen je uvid u iskaze zaštićenih svedoka B2, B4 i B6 koje su dali pred Tužilaštvo BiH, jer ovi svedoci zbog svog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti da pristupe sudu.²¹¹

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koja je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Prekomerna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice“²¹², anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.²¹³ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okriviljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, sroдnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.²¹⁴ Umesto objavlјivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“²¹⁵, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“.²¹⁶ Kako je anonimizovano ime optuženog, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koje se tereti za ratni zločin.

72

---

211 *Ibid.*

212 Optužnica TRZ KTO br. 6/2018 od 22. oktobra 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2019-12/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_6_18_%D0%9B.pdf, pristupljeno 27. decembra 2019. godine.

213 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2019-05/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf, pristupljeno 16. januara 2020. godine.

214 *Ibid*, član 1, stav 2.

215 *Ibid*, član 5, stav 1.

216 *Ibid*, član 5, stav 2.

Ovakva anonimizacija je pored toga i nepotrebna, jer su o optužnici koju je protiv Dalibora Krstovića podiglo Tužilaštvo BiH izveštavali u ranijem periodu mediji iz BiH²¹⁷, a podaci da je optužnica protiv Dalibora Krstovića potvrđena nalaze se i na internet stranici suda BiH još od aprila meseca 2019. godine.²¹⁸

---

²¹⁷ Fokus, „Dalibor Krstović optužen da je sa 20 godina silovao Bošnjakinju“, dostupno na <https://www.fokus.ba/vijesti/dalibor-krstovic-optuzen-da-je-sa-20-godina-silovao-bosnjakinja/911585/>, pristupljeno 14. januara 2021. godine.

²¹⁸ Sud Bosne i Hercegovine, dostupno na <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/potvrena-optunica-u-predmetu-dalibor-krstovi-21093>, pristupljeno 14. jnaura 2021. godine.

XI. Predmet Teslić²¹⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 30. decembar 2019.	
Datum početka suđenja: 28. septembar 2020.	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Nebojša Mirović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Vera Vukotić, predsednica veća sudija Vinka Beraha-Nikićević, članica veća sudija Vladimir Duruz, član veća
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 36	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 0	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

²¹⁹ Predmet *Teslić*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/teslic.html>, pristupljeno dana 14. januara 2021. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Nebojša Mirović se tereti da je, tokom leta 1992 godine, na području opštine Teslić (BiH) učestvovao u nanošenju telesnog i duševnog bola ili patnje (mučenju) i telesnom povređivanju bošnjačkih civila tako što je:

1. tokom juna meseca 1992. godine u Društvenom domu u mestu Donji Ružević, zajedno sa više pripadnika Policijske stanice Teslić, prilikom ispitivanja sedam bošnjačkih civila o posedovanju oružja, iste snažno udarao po telu palicom, rukama i nogama te drvenim maljem;
2. tokom leta 1992. godine pored mesne džamije u mestu Donji Ružević, zajedno sa više pripadnika policijske stanice Teslić, prilikom ispitivanja 12 bošnjačkih civila o posedovanju oružja, iste udarao palicom po telu, usled čega je jedan civil nakon tri dana preminuo;
3. tokom jula ili avgusta 1992. godine zajedno sa tri pripadnika Policijske stanice Teslić zlostavljao jednog bošnjačkog civila, tako što su ga ispred njegove kuće u naselju Gornji Teslić snažno udarali šakama, policijskim palicama i drvenim štapovima, a kada je oštećeni pao na zemlju, nastavili da ga udaraju nogama, nakon čega su na istom mestu udarali još dva bošnjačka civila, usled čega je jedan od njih dva puta padaо u nesvest, da bi optuženi nakon par dana ponovo došao pred kuću oštećenog i udario ga nekoliko puta šakom u predelu glave;
4. tokom juna meseca 1992. godine, u mestu Barići, prilikom ispitivanja o posedovanju oružja udarao jednog bošnjačkog civila u predelu vrata, te po čitavom telu drvenom palicom;
5. tokom juna meseca 1992. godine u Društvenom domu u selu Ruževići dvojicu bošnjačkih civila, oca i sina, oko 45 minuta udarao drvenom palicom po čitavom telu, a zatim jednog od njih uhvatio i udario mu glavu u betonski šaht, usled čega se ovaj onesvestio;
6. tokom juna meseca u policijskoj stanici u Tesliću, prilikom ispitivanja jednog bošnjačkog civila, zbog čega je boravio na području opštine Tešanj, istog snažno udarao rukama i nogama u predelu glave, sve dok ga jedan policajac nije zaustavio rečima „Dosta, ubićeš ga“;
7. tokom jula meseca 1992. godine u mestu Donji Ruževići, dok su meštani bošnjačke nacionalnosti kopali kanal pored puta, jednog bošnjačkog civila snažno udarao policijskom palicom i nogama po čitavom telu;
8. tokom leta 1992. godine u selu Donji Ruževići bošnjačkog civila i njegovog maloletnog sina, koji je tada imao 14 godina, snažno udarao drvenom palicom;
9. tokom juna meseca 1992. godine u zgradi Teritorijalne odbrane Teslić, zajedno sa jednim

pripadnikom Policijske stanice Teslić, bošnjačkom civilu prilikom ispitivanja naredio da nasloni čelo na zid i podigne ruke sa po tri ispružena prsta, a potom ga u dva navrata snažno udarao drvenom palicom po leđima i zavrtao mu ruke na leđa, dok mu je policajac pritiskao prstima oči i terao ga da prizna gde je i kod koga bio;

10. tokom juna meseca 1992. godine u prostoriji Policijske stanice Teslić, sa još jednim policajcem, prilikom ispitivanja o položajima Bošnjaka, terao bošnjačkog civila da stoji uza zid i tukao ga policijskom palicom, a zatim mu naredio da sedne na stolicu, uhvatio ga rukama za kosu i povukao na dole, te snažno udario palicom preko leđa, usled čega je ovaj izgubio svest;
11. tokom leta 1992. godine na mesnom muslimanskom groblju u selu Ružević, zajedno sa jednim pripadnikom policije, šest bošnjačkih civila udarao po telu metalnom cevi od puške „pumparice“ i drvenim kocem;
12. tokom jula meseca 1992. godine u blizini mesnog groblja u mestu Donji Ruževići bošnjačkog civila udarao metalnim delom od zaprežnih kola, tzv. varigom, u predelu levog ramena i leđa, usled čega je oštećeni pao i izgubio svest.²²⁰

Obrana optuženog

Iznoseći svoju obranu, optuženi je u celosti negirao izvršenje krivičnog dela koje mu se stavlja na teret. Naveo je da je u kritičnom periodu bio u rezervnom sastavu policije, kao i da je radio na zaštiti muslimanskog stanovništva, ali i na oduzimanju oružja od njih. Naglasio je da je bio najobičniji rezervni policajac kojem je mogao da izda naređenje bilo koji aktivni policajac koji je tog dana bio u smeni. Takođe je naveo da nije poznavao nikog od svojih nadređenih niti oštećenih.²²¹

76

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

²²⁰ Optužnica TRZ KTO 4/19 od 30. decembra 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2020-08/kto_4_19_lat.pdf, pristupljeno 18. januara 2021. godine.

²²¹ Transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2020. godine.

XII. Predmet Štrpci²²²

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 10. maj 2018.	
Datum početka suđenja: 29. januar 2019.	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Optuženi: Gojko Lukić, Jovan Lipovac, Ljubiša Vasiljević, Duško Vasiljević, Dragana Đekić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Vera Vukotić (predsednica veća) sudija Vladimir Duruz sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 5	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 6
Broj žrtava: 20	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
Broj ispitanih svedoka: 34	Broj ispitanih sudskih veštaka: 1
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

77

²²² Predmet Štrpci, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/strpci.html>, pristupljeno dana 30. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Gojko Lukić, Ljubiša Vasiljević, Duško Vasiljević i Dragana Đekić, kao pripadnici jedinice „Osvetnici“ koja je bila faktički u sastavu VRS, a optuženi Jovan Lipovac kao pripadnik 1. čete 1. bataljona Višegradske brigade VRS, terete se da su 27. februara 1993. godine, zajedno sa drugim pripadnicima VRS (oko 25-30 pripadnika), bili članovi oružane grupe sa posebnim zadatkom da izvrše otmicu putnika nesrpske nacionalnosti iz brzog voza broj 671, koji je saobraćao na relaciji Beograd-Bar. Optuženi Jovan Lipovac, Ljubiša Vasiljević i Duško Vasiljević, zajedno sa drugim pripadnicima grupe, došli su do železničke stanice u mestu Štrpcu, naredili otpravniku vozova da zaustavi voz, pa kada je ovaj to i učinio, rasporedili se duž voza sa obe strane, a zatim ušli u voz i legitimisali putnike. Iz voza su izveli 20 putnika – civila nesrpske nacionalnosti, i to: Zeković Fevziju, Zupčević Halila, Ličina Ilijaza, Čorić Rasima, Kajević Nijazima, Hanić Muhedina, Babačić Ismeta, Kapetanović Esada, Đečević Senada, Preljević Safeta, Alomerović Adema, Zuličić Zvijezdana, Softić Šeća, Bekija Fehima, Husović Rafeta, Rastoder Jusufa, Topuzović Džafera, Memović Fikreta, Buzov Tomu i jedno NN lice, uz pretnju oružjem ukrcali ih u kamion i prevezli do zgrade osnovne škole u Prelovu, gde su im se pridružili optuženi Gojko Lukić i Dragana Đekić.

78

Dolaskom do škole, pripadnici ove grupe, među kojima su bili svi optuženi, isterali su oštećene iz vozila i primorali ih da uđu u fiskulturnu salu škole, pritom ih udarajući rukama, nogama i kundacima pušaka, gde su im naredili da skinu odeću sa sebe, oduzeli im novac i dragocenosti i nastavili da ih tuku.

Zatim su ih primorali da ponovo uđu u kamion, bosi, samo u donjem vešu i ruku žicom vezanih na ledima, nakon čega su ih odvezli u selo Mušići, do spaljene kuće Rasima Šehića.

Jedan broj pripadnika oružane grupe rasporedio se oko kamiona, drugi oko kuće, svi sa zadatkom da paze da neko od civila ne pobegne, dok je treći deo pripadnika oružane grupe formirao špalir od zadnjeg dela kamiona do kuće, u kom špaliru su bili optuženi, da bi tako oštećene u grupama od dva do tri lica sprovodili do kuće, gde su ih prihvatala dva pripadnika oružane grupe i pučnjima iz vatrengog oružja u potiljak ubijali. Na ovaj način ubijeno je 18 civila, dok su dva civila ubijena prilikom pokušaja bekstva, tako što je jednog ubio NN pripadnik grupe iz vatrengog oružja, a drugog, nakon što ga je ranio pripadnik grupe Nebojša Ranisavljević, koji je pravnosnažno osuđen za isto krivično delo, drugi pripadnik jedinice tako što mu je nožem prerezao vrat.²²³

Odbрана optuženih

Iznoseći svoju odbranu, svi optuženi su negirali izvršenje krivičnog dela za koje se terete. Tako je

²²³ Optužnica TRZ, KTO 1/15 od 10. maja 2018. godine, dostupna na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2019-08/kto_1_15_lat.pdf, pristupljeno 30. decembra 2020. godine.

optuženi Gojko Lukić naveo da je u kritičnom periodu radio u Beogradu, u „Službenom listu“, te da je u Rujište kod Višegrada dolazio samo da obide roditelje.²²⁴ Optuženi Ljubiša Vasiljević naveo je da je, kao pripadnik rezervnog sastava policije u Višegradu, teško ranjen 2. januara 1992. godine u levu nogu, da je prebačen u bolnicu u Užicu, te da se lečio sve do kraja maja 1993. godine. U vreme kritičnog događaja kretao se tako što se 50% oslanjao na štakе. Po završenom lečenju, proglašen je nesposobnim za vojsku u narednih pet godina.²²⁵ Duško Vasiljević je u svojoj odbrani naveo da u kritičnom periodu nije bio na području Višegrada, niti je u kritičnom događaju učestvovao. Početkom maja meseca 1992. godine otišao je na ratište, preko MUP-a Republike Srbije, iz patriotskih razloga, jer su mu roditelji iz tog kraja. Vratio se u Obrenovac 10. jula 1992. godine, jer mu je supruga bila pred porođajem, i više se u Višegrad nije vraćao.²²⁶ Optuženi Jovan Lipovac je naveo da je bio učesnik rata u BiH kao pripadnik Višegradske brigade i da je bio na položaju u svom selu Rujištu, te na položajima prema granici sa Srbijom.²²⁷ Optužena Dragana Đekić navela je da nema nikakve veze sa kritičnim događajem, sem što je u tom periodu bila u Višegradu. Od 2002. godine „trpi torturu države jer je smeštaju u sve događaje od Zvornika do Višegrada“. Progone je sve ove godine, ali ona ne želi da izjavi nešto što nije bilo. Poznaje Milana Lukića sa ratišta u Višegradu, sa kojeg se, nakon događaja u Sjeverinu (otmice iz autobusa i ubistva putnika nesrpske nacionalnosti), vratila u Beograd. Nakon što ju je Milan Lukić pozvao i rekao joj da su mu hitno potrebni borci jer je probijena linija odbrane, sakupila je dobrovoljce, grupu od oko 15 ljudi, među kojima je bio i Nebojša Ranislavljević, i odvela ih u Višegrad. Po dolasku u Višegrad, pripadala je Interventnoj brigadi.²²⁸

Svedoci u postupku

79

Svedoci/oštećeni Nail Kajević, Selma Čolović, Ragip Ličina²²⁹, Alija Kapetanović, Etem Softić, Misin Rastoder, Edin Bakija²³⁰, Islam Sinančević²³¹, Đordije Vujović i Izudin Hanić²³² nisu imali neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Svedoci Marko Palzinić i Radenko Grujičić, konduktori u vozu, kao i svedok Vladan Tucović, mašinovođa, naveli su da se kritičnog dana voz zaustavio u stanici Štrpc i da su uniformisani vojnici izvodili putnike muškarce, njih 15 do 20, i odvodili ih negde prema zgradu stanice.²³³

Svedok Zoran Udovičić koji je, kao policajac, bio pratilac voza, naveo je da se voz zaustavio u stanici Štrpc i da su oko voza bili vojnici koji su bili različito obučeni. Rekao je kolegi Miroslavu Vraniću, koji je takođe bio u pravnji voza, da ode u prednji deo voza i proveri šta hoće ti vojnici, dok se on uputio u zadnji deo voza. Tada je grupa od četiri do pet vojnika ušla u voz, i kada ih je pitao šta im treba, odgovorili su mu da „traže svoje skitnice“. Oni su bili odeveni u različite uniforme – neki su imali

224 Transkript sa glavnog pretresa od 4. marta 2019. godine.

225 Ibid.

226 Ibid.

227 Ibid.

228 Ibid.

229 Transkript sa glavnog pretresa od 3. aprila 2019. godine.

230 Transkript sa glavnog pretresa od 4. aprila 2019. godine.

231 Transkript sa glavnog pretresa od 13. maja 2019. godine

232 Transkript sa glavnog pretresa od 14. maja 2019. godine.

233 Transkript sa glavnog pretresa od 2. septembra 2019. godine.

maskirne, neki obične sivomaslinaste. Uočio je jednog vojnika koji je nosio šubar. Vojnici su otvarali kupee i legitimisali putnike, a neke od putnika i izvodili iz voza. Putnici koji su izašli iz voza odlazili su u pravcu železničke stanice. Iz dela voza u kojem se nalazio izvedeno je oko 7 do 8 putnika, a kasnije mu je kolega Vranić rekao da su iz dela voza u kojem se on nalazio izveli 12 do 13 putnika. To su sve bili muškarci, vojno sposobni, tako da je pomislio da se skidaju sa voza vojni rezervisti Republike Srpske, radi mobilizacije. Svedok je takođe naveo da je u svom patrolnom listu imao konkretni analog da se, ukoliko dođe do zaustavljanja voza, omogući vojnicima VRS da uđu i izvrše kontrolu da li među putnicima ima njihovih vojnih obveznika, što se i dešavalo ranije, pa zbog toga nije ništa posumnjao.²³⁴

Svedoci Zoran Bogetić, Zoran Pantović²³⁵, Ljubiša Radomirović i Nenad Cvetić²³⁶ svedočili su o zaustavljanju voza u Štrpcima i ulasku njima nepoznatih vojnika u voz, koji su legitimisali putnike i neke od njih izvodili iz voza.

Svedok Damljan Mitrašinović je u vreme kritičnog događaja bio komandant Goraždanske brigade VRS. Kritičnog dana kamion iz njegove brigade dat je grupi boraca iz Višegradske brigade, jer im je bio potreban da bi se prebacili do mesta Rušte, udaljenog oko 25 km od Višegrada gde je, po njihovim rečima, bila ubaćena grupa muslimanskih boraca. Zatražio je da se taj podatak proveri preko sredstava veze, što je i učinio njegov zamenik Dobro Stanišić. Nakon što je dobio potvrđan odgovor o upadu muslimanskih boraca, naložio je Mići Jakiću, svom pomoćniku, da im dâ kamion i vozače. Posle desetak dana Jakić mu je saopštio da je informacija dobijena preko radio-veze bila obmana, da nije bilo nikakvog upada muslimanskih boraca, već da je to iskorišćeno kako bi dobili kamion. Vojnici koji su došli po kamion su u mestu Dobrun izbacili iz kamiona vozače, pripadnike Goraždanske brigade, i dalje nastavili sami. Sa vozačima kamiona o tom događaju nije lično razgovarao, jer je u brigadi imao organ bezbednosti koji se time bavio. O događaju u vezi sa kamionom Jakić mu je rekao kasnije, jer se plašio Milana Lukića – plašio se za svoju porodicu.²³⁷

80

Svedok Dragoljub Čarkić, u kritičnom periodu pripadnik VRS – Višegradske brigade, bio je angažovan u Zemljoradničkoj zadruzi, kada je trebalo popravljati mehanizaciju ili prevoziti nešto za vojsku traktorom. U februaru 1993. godine pozvao ga je direktor zadruge i rekao mu da traktorom ode do Mušića, kako bi prevezao nešto za vojsku. Kada je došao u Mušiće, zaustavio ga je, kraj jedne izgorele kuće, Krsto Papić, komandant bataljona u Višogradskoj brigadi, i pokazao mu da ide prema dvorištu. Tada je video ubijene ljude koji su ležali u snegu i mnogo krvi oko njih. Rečeno mu je da njihova tela treba da prevezu do obale Drine, koja je bila u blizini. Neki drugi ljudi su mu kačili tela, a on ih je samo prevozio. Primetio je da se tu nalazi i Dušan Božić, koji je u to vreme bio vozač Krste Papića. On je sedeo na mestu vozača u vozilu „Lada Niva“, koje je bilo parkirano sa druge strane puta. Kada se vratio, pitao je direktora zadruge zašto ga je poslao na takav zadatak, a ovaj mu je odgovorio da je morao, jer je i njemu bilo naređeno.²³⁸

---

234 *Ibid.*

235 Transkript sa glavnog pretresa od 24. septembra 2019. godine.

236 Transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2019. godine.

237 *Ibid.*

238 Transkript sa glavnog pretresa od 26. novembra 2019. godine.

Svedok Dušan Božić, u vreme kritičnog događaja vozač Krste Papića, naveo je da je u februaru 1993. godine, jedno veče došao zajedno sa Papićem u Prelovo, u kuću svog tasta koja je od škole udaljena nekih 100 metara. Papić je pešice otisao do škole i ubrzo ga je „Motorolom“ pozvao da dode kolima do škole, što je svedok i učinio. Video je kamion koji je bio parkiran kod škole, a Papić mu je rekao da se vraćaju na Rujište. Potvrđio je da je svedok Dragoljub Čarkić u mestu Mušići odvlačio tela, ali je rekao da on u tome nije učestvovao, već je sve vreme sedeо u kolima. Svedok je izmenio svoj iskaz koji je ranije dao pred Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, u delu koji se odnosi na identifikaciju osoba koje je video pred osnovnom školom u Prelovu, navodeći da je iskaz dao pod pritiskom.²³⁹

Svedok Krsto Papić je u vreme kritičnog događaja bio komandant bataljona lake pešadijske Višegradske brigade. U zonu njegove odgovornosti nije spadalo selo Prelovo, u kojem se, u prostorijama osnovne škole, nalazila kuhinja i jedan deo veze. U večernjim časovima 27. februara 1993. godine došao je sa svojim vozačem, Dušanom Božićem u Prelovo, kod svog strica Koste, koga je je neko pozvao da izade iz kuće. Kada se vratio, rekao mu je da je Milan Lukić doveo neke Muslimane. Svedok se pešice uputio prema školi, ispred koje je video par automobila, kamion, neke vojнике, kuvaricu Stanicu i Mirašina Glišića, koji je bio pomoćni radnik u kuhinji. Ušao je u školu i otisao u prostoriju gde se nalazila veza. Tu je zatekao uplašenog vezistu i Milana Lukića, koji mu je, kada ga je pitao šta se dešava, rekao da gleda svoja posla. Pozvao je preko „Motorole“ vozača da dode kolima do škole, pa je otisao na Rujište. Za vreme boravka u Prelovu nije video Gojka Lukića, ali nije siguran ni da je video optuženog Jovana Lipovca. Optuženog Ljubišu Vasiljevića video je pre ovog događaja. Poznato mu je da je jedan od braće Vasiljević imao štakе, ali ne može da se seti koji od njih. Optuženu Draganu Đekić poznaje – viđao ju je u Višogradu i na Rujištu. Ona je bila sa Milanom Lukićem. Za vreme boravka u Prelovu čuo je ženski glas, ali nije umeo da objasni zašto je prilikom davanja iskaza u TRZ rekao da je prepoznao po glasu optuženu Draganu Đekić. Sa Tužilaštvo BiH sklopio je sporazum u vezi sa svojim aktivnostima vezanim za Mušiće (svedok je organizovao uklanjanje tela ubijenih putnika sa mesta pogubljenja u Mušićima, ali o tome nije svedočio tokom glavnog pretresa, već samo pred TRZ). U vezi sa ovim događajem imao je veliki broj kontakata sa tužiocima iz BiH i TRZ. Tužilac iz BiH, Džermin Pašalić, vršio je na njega pritisak, dok iz TRZ nikakvog pritiska nije bilo.²⁴⁰

81

Svedok Nebojša Ranislavljević²⁴¹ promenio je iskaz koji je dao u istrazi, iz razloga jer je navodno postupajući zamenik tužioca dolazio kod njega kući i nudio mu sve i svašta „da priča šta on hoće“. Objasnio je da je kritičnog dana, zajedno sa Mićom Jovičićem pošao u akciju u koju ih je pozvao Milan Lukić, od kojeg su „svi imali strah“ i kojem nisu smeli ništa da odbiju. Pridružili su se grupi boraca koje je tom prilikom vodio Lukić, tako da ih je bilo oko 15 do 20. Tek kad su došli na železničku stanicu u mestu Štrpcu, shvatilo je gde se nalaze. Milan Lukić je zaustavio voz, pa je svedok ušao u isti i izvodio putnike. Nakon petnaestak minuta, Lukić je rekao da je dosta, pa su izvedene putnike kamionom prevezli u Prelovu do osnovne škole, gde su ih uveli u fiskulturnu salu. Lukić ih je sve postrojio uza

239 *Ibid.*

240 Transkript sa glavnog pretresa od 9. decembra 2019. godine.

241 Nebojša Ranislavljević pravноснаžno je osuđen za isti zločin na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina presudom Višeg suda u Bijelom Polju K.br. 5/98 od 9. septembra 2002. godine, koja je potvrđena presudom Vrhovnog suda Republike Crne Gore Kž.br. 102/03 od 19. novembra 2003. godine.

zid sale i naredio im da sve izvade iz džepova. Kod jednog momka su pronašli pištolj, pa su ga tukli. Iz fiskulturne sale su izvodili putnike, i po Lukićevom naređenju žicom im vezivali ruke na leđa, a zatim su kamionom odvezeni do neke zapaljene kuće, oko koje je Lukić rasporedio svoje saborce. Dovezene ljudi su skidali sa kamiona, pa kada su dvojica počela da beže, za njima su pucali, između ostalih i svedok. Jedan od njih je bio ranjen, pa je Milan Lukić prišao istom i zatražio nož, nakon čega ga je preklao. Zatim su Lukiću dovodili jednog po jednog putnika, a svedok je čuo tupe pucnje pri zemlji. Nakon ubistva putnika vratili su se u Višegrad. Sutradan se Mićo Jovičić hvalio pokazujući krvav nož, govoreći da je on zaklao putnika koji je pokušao da beži, dok su svi drugi čitali o tom dogadaju. Od optuženih poznaje jedino Dragana Đekić, ali nju nije video tokom kritičnog događaja.²⁴²

Odredeno je sudsko-medicinsko veštačenje na okolnosti uzroka smrti oštećenih čija su tela pronađena²⁴³, kao i balističko veštačenje.

Tok postupka u 2020. godini

Tokom izveštajnog perioda održano je šest sudećih dana, tokom kojih su ispitana dva svedoka optužbe i sudski veštak medicinske struke.

Sudski veštak medicinske struke prof. dr Zoran Stanković izjašnjavao se na okolnosti trajanja lečenja i oporavka optuženog Ljubiše Vasiljevića.²⁴⁴

Svedok optužbe Mićo Jovičić²⁴⁵ naveo da je kao dobrovoljac, po nagovoru Nebojše Ranislavljevića i optužene Dragane Đekić, iz Beograda došao u Višegrad 16. januara 1993. godine. Postao je pripadnik Interventne čete lake pešadijske brigade Višegrad, koja je bila smeštena na lokaciji Okolište. Optužene Gojku Lukiću, braću Vasiljević i Jovana Lipovcu upoznao je u Višegradi, kao i Milana Lukića, i to dok je u slobodno vreme šetao po gradu. Često je sa Okolišta išao u Višegrad, jer je ono od Višegrada udaljeno svega dvadesetak minuta hoda. Dana 27. februara 1993. godine, dok se nalazio na Okolištu u društvu Nebojše Ranislavljevića, naišli su Milan Lukić i Boban Indić, inače komandir Interventne čete, i rekli im da se spreme, da idu u akciju i da će ih kamion čekati kod kapije. Radilo se o vojnom kamionu poznatom kao „150”, SMB boje sa ceradom. Svedok i Ranislavljević seli su u tovarni deo kamiona, u kojem je bilo još desetak vojnika, među kojima je prepoznao optužene Duška i Ljubišu Vasiljevića, Jovana Lipovca, zatim Ranku Drekala, braću Obrada i Novaka Polugu, kao i lica zvana „Pukovnik” i „Slovenac”. U kabину kamiona seli su Indić i Lukić, a svedok misli da je kamion vozio Dragan Šekarić. Nije mu bilo poznato gde idu. Kamion se za vreme puta zaglavio, pa je Milan Lukić vikao da ga brzo izguraju jer će zakasniti na voz.

Došli su u Štrpcu na železničku stanicu, gde je primetio da su sa kamionom došla još dva putnička vozila. Vojnici su se rasporedili u špalir oko pruge, dok je svedok sa nekoliko boraca ostao kod kamiona.

242 Transkript sa glavnog pretresa od 10. decembra 2019. godine.

243 Do sada su pronađena tela žrtava Halila Zupčevića, Rasima Čorića, Jusufa Rastodera i Ilijaza Ličine.

244 Transkript sa glavnog pretresa od 8. jula 2020. godine.

245 Svedok optužbe Mićo Jovičić je zaključio sa Tužilaštvom BiH sporazum o priznanju krivice za istovrsno krivično delo, i osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od pet godina, koju sada izdržava u Srbiji.

Primetio je da su neki od vojnika po dolasku na stanicu stavili fantomke. Video je da Milan Lukić, Boban Indić i još jedan vojnik odlaze kod opravnika vozova, pa prepostavlja da su mu naredili da zaustavi voz. Kada je voz zaustavljen, u njega su ušli Lukić, Indić, Drekalo i još jedan vojnik, a kasnije je čuo da su oni legitimisali putnike i izvodili iz voza Muslimane. Iz voza je izvedeno dvadesetak putnika – muškaraca koji su bili u civilnim odelima. Neki od njih su imali i prtljag koji su nosili sa sobom. Sve su ih smestili u tovarni deo kamiona. Među otetim putnicima primetio je jednu osobu tamnije puti, staru oko 50 godina, koja mu je ličila na Roma.

Kamionom su, u sumrak, došli do škole u mestu, za koje je kasnije čuo da se zove Prelov. Kod škole, koja je bila osvetljena, primetio je optužene Dragana Đekić i Gojka Lukića. Otetim putnicima je naređeno da siđu sa kamiona i da uđu u prostorije škole. Svedok je ostao kod kamiona i zapalio cigaretu, a kasnije je, kada je čuo krike, ušao u prostorije škole, da vidi o čemu se radi. Oteti putnici bili su sprovedeni do fiskulturne sale i postrojeni uza zid, tako da su ledima bili okrenuti prema nekim lestvama koje su bile na zidu (švedske lestve). Naspram putnika stajali su vojnici, koji su držali puške uperene u njih. Primetio je Milana Lukića kako стоји на sredini sale i raspravlja se sa jednim od otetih putnika, koji mu se verbalno suprotstavio, a koga je Milan udarao nekim kablom. Ostali oteti putnici su, ukoliko bi nešto progovorili, bili udarani puškom odnosno kundakom, rukama i nogama. Video je da optužena Dragana Đekić udara jednog od otetih putnika puškom, kao i da je optuženi Gojko Lukić prišao jednom od otetih putnika i udario ga koristeći cev od puške. Po sali su se „vrzmali“ Duško Vasiljević i braća Poluga, a video je u sali i optuženog Jovana Lipovca. Oteti putnici su se skinuli, prepostavlja po nečijoj naredbi. Bili su samo u donjem vešu i majicama, neki su bili bosi, a na tri gomile u fiskulturnoj sali video je njihove stvari, dragocenosti, satove, lančiće, prstenje i dokumenta. Zapamtio je da je među tim stvarima video i jedan pasoš zelene boje. U školi u Prelovu je oko vojnika obilazio neki sitniji čovek, za kog je kasnije saznao da se zove Glišić, kome jedan od vojnika nije dozvolio da uđe u školu.

Otete putnike su nakon nekog vremena izveli iz fiskulturne sale i vezali im ruke, žicom ili kanapom, nakon čega su ih uveli u tovarni deo kamiona. Nekoliko vojnika se popelo na kamion i pomagalo im da se popnu, obzirom da su bili vezani, a pomagao im je i svedok. Iz Prelova je svedok krenuo kamionom, sedeći u tovarnom delu, a krenula su i dva putnička vozila. Svi vojnici koji su bili u Prelovu došli su u mesto za koje je kasnije saznao da se zove Mušići, gde su se zaustavili kod jedne spaljene kuće. Boban Indić je naredio vojnicima da obezbede područje oko te kuće. Svedok je ostao kod kamiona zajedno sa jednim od braće Poluga, Mitrom Vasiljevićem zvanim „Četnik“ i vojnikom zvanim „Pukovnik“, dok su se ostali rasporedili u špalir. Oteti putnici su po dvojica-trojica izvedeni iz kamiona i odvedeni do Bobana Indića i Milana Lukića, koji su ih ubijali pucnjima u potiljak. Video je da se radi o Lukiću jer je on nosio veliku šubaru, koju je svedok primetio prilikom bljeska pri pucanju. Jedan od otetih putnika je pokušao da pobegne. U njega je pucao Nebojša Ranislavljević i ranio ga, a nakon toga mu je prišao Milan Lukić i zaklao ga. Nakon što su ubijeni svi oteti putnici, svedok se vratio na Okolište, dok su se ostali vratili u Prelov.²⁴⁶

---

246 Transkript sa glavnog pretresa od 27. januara 2020. godine.

Svedok optužbe Mitrašin Glišić²⁴⁷ naveo je da poznaje sve optužene. Gojko Lukić i njegov brat Milan Lukić, sa kojim je jedno vreme išao u osnovnu školu, živeli su u Ruištu, kao i optuženi Jovo Lipovac, čiju porodicu takođe poznaje. Poznaje Duška i Ljubišu Vasiljevića koji su iz Đurevića, a optuženu Dragana Đekić je upoznao kada je došao izvesni Riki iz Užica, jer je bila sa njim. Naveo je da je u vreme kritičnog događaja bio angažovan kao pomoćni radnik u kuhinji koja se nalazila u Osnovnoj školi u Prelovu, gde je i spavao. Na spratu škole bila je komanda Župljanske čete, čiji je komandant bio Krsto Papić, i radio veza. Vezista je bio Dragan Simić zvani „Učo”, a njega je menjao Duško Božić, vozač Krste Papića. Seća se da je bilo zimsko doba, februar mesec, oko pet sati posle podne, kada je Radomir Šušnjar rekao kuvarici Stanici Marković da ide kući jer Milan Lukić dovodi civile u školu. Izašao je da vidi o čemu se radi, i uočio da je u blizini škole, na prilaznom putu, kod česme Ajdarovac kamion sleteo sa puta. Kada je prišao kamionu video je da je tu vojska, prepoznao je Milana Lukića, Gojka Lukića, Bobana Indića, Jovu Lipovca, Ljubišu i Dušku, Dragana Đekić i Petku Indića. Milan Lukić mu je naredio da ode i pozove meštanina Kostu Ilića, da dođe sa traktorom i izvuče kamion, što je svedok i učinio. Kada je došao kod Koste, video je da su kod njega Krsto Papić i Dušan Božić, Kostin zet. Nakon što je izvučen na put, kamion je došao do škole. Sa kamionom su došla još dva putnička vozila. Oko kamiona se rasporedilo dvadesetak vojnika. Među njima su bili Niko Vujčić, Obrad Poluga, Novak Poluga, Mitar Četnik, „Neša što je bio u Crnoj Gori“, Vilaret Milovan i Vilaret Stevo, Jovo Lipovac, Radojica Ristić, Sredoje Lukić, takođe Duško i Ljubiša Vasiljević, Gojko Lukić, Dragana Đekić i Milan Lukić. Napravljen je špalir od kamiona do ulaza u školu i naređeno je civilima koji su bili u kamionu da siđu, ponesu torbe i uđu u školu. Civili su ulazili u hodnik škole i odvođeni su prema fiskulturnoj sali. Tačan broj civila svedoku nije poznat, činilo mu se da ih je dvadesetak. Dragana Đekić je vikala na civile, psovala im je majku ustašku i udarala ih kundakom puške. Video je da civile udara puškom i nogama i Jovo Lipovac. Kasnije su do škole došli Krsto Papić i Duško Božić. Oni su otišli na sprat u kancelariju gde se nalazila veza, gde je bio Dragan Simić. U kancelariju su za njima otišli Milan Lukić, Boban Indić i Obrad Poluga. Svedok je stajao ispod prozora kancelarije i čuo je da razgovaraju. Krsto je pitao Milana zašto je civile doveo u Prelovo, zašto ih nije odveo negde na drugo mesto „i tamo pobio koga je hteo“. Na to je Milan Lukić nešto psovao, nakon čega su Milan, Boban i Obrad izašli iz kancelarije i došli u fiskulturnu salu. Iz sale se čulo kukanje i vrištanje civila koje su tukli. Za to vreme svedok je bio ispred škole, a vojnici koji su bili napolju nisu mu dozvoljavali da uđe. Nakon određenog vremena iz škole su izašli vojnici i ponovno napravili špalir, kroz koji su ljudi iz fiskulturne sale sprovodeni do kamiona. Ljudi su bili goli i krvavi. Ništa na njima nije bilo od odecé osim vesla, odnosno bili su samo u gaćama, bosi. Jednom visokom čoveku bio je urezan krst na leđima. Svi vojnici koji su bili kod škole ukrcali su se u kamion i putnička vozila i otišli u pravcu Višegrada. Pre odlaska, Milan Lukić je dao svedoku kanister sa naftom i naredio mu da sve stvari iz fiskulturne sale iznesi i spali. Iznosio je garderobu i neke papire, dokumente u nekoliko tura i palio ih. Kada je iznosio četvrtu turu, vratili su se Milan Lukić i vojnici koji su bili sa njim. Prvo su otišli u fiskulturnu salu gde su podelili plen, vredne stvari koje su uzete od putnika. Neki vojnici su bili nezadovoljni, pričali su da im je Milan dao malo novca. Milan je posle toga otišao na sprat kod Krste Papića. Svedok je čuo da su se raspravljali. Milan je naredio Krsti da sutradan ode sa vojskom i da

247 Transkript sa glavnog pretresa od 8. jula 2020. godine.

„ono pokupi”, a na Krstino pitanje gde su pobijeni i bačeni Milan mu je odgovorio da su u jednoj garaži u Rasimovoju kući u Mišićima. Narednih dana bilo je rasprave između Krste Papića i komandanta Damljana Mitrašinovića iz Višegrada, oko toga kako je Milan Lukić dobio kamion. Kada je drugi dan u školu došla kuvarica Stanica, rekla je svedoku da je na televiziji bila vest o otmici ljudi iz voza u Štrpcima – javljeno je da su odvedeni u nepoznatom pravcu. Dok su njih dvoje bili u kuhinji, došao je Krsto Papić i rekao mu da ide do Drage Čarkića i kaže mu da sa traktorom ode na Mušiće. U međuvremenu su pred školu došli Božidar i Ilijan Vukajlović i Ilija Papić, pa su zajedno sa Krstom i njegovim vozačem vozilom „Lada Niva” negde otišli. Nakon njihovog odlaska došao je Milan Lukić i krenuo je da pregleda kako je svedok očistio fiskulturnu salu. Kada je video da su ostali neka čarapa i dugme, ošamario je svedoka i naredio mu da sve ponovo očisti. Sve je ponovo čistio, ali nije mogao potpuno da očisti fiskulturnu salu jer su zidovi upili krv. Kada su se istog dana Krsto Papić i ostali vratili u školu, ručali su i smeđali se pričajući kako je Čarkiću bilo muka i kako je povraćao kada je video leševe. Drago Čarkić se naljutio na svedoka i nije sa njim razgovarao, jer mu ovaj nije rekao zbog čega treba da ide na Mušiće. Pričalo se da su tela bačena u Drinu. Trećeg dana nakon odvođenja civila iz škole, dok je svedok sedeо sa vezistom Draganom Simićem, pozvo je Mile Joksimović, komandir iz Župljanske čete, čiji su vojnici čuvali Drinu, i javio da su neki leševi civila u Drini zapeli za rastinje, pa su ih onda oni čakljama odgurnuli dalje niz Drinu.²⁴⁸

Nalazi FHP-a

Prekomerna anonimizacija optužnice

85

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice”²⁴⁹, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.²⁵⁰ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljuju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način”.²⁵¹ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva istu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja”²⁵², ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog

248 Transkript sa glavnog pretresa od 19. okotbra 2020. godine.

249 Optužnica TRZ, KTO 1/15 od 10. maja 2018. godine, dostupna na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2019-08/kto_1_15_lat.pdf, pristupljeno 16. januara 2020. godine.

250 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2019-05/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf, pristupljeno 16. januara 2021. godine.

251 *Ibid*, član 1, stav 2.

252 *Ibid*, član 5, stav 1.

lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“.²⁵³ Kako su anonimizovana imena i optuženih i žrtava, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koja se terete za izvršenje ratnih zločina čije izvršenje izaziva veliku društvenu opasnost, ali i žrtava, čije pominjanje u javnosti predstavlja vid satisfakcije za žrtve i njihove porodice i preduslov za priznavanje patnji koje su pretrpele, pre svega na osnovu svog identiteta.

Nije postojao ni jedan razlog da se u optužnici vrši anonimizacija imena žrtava. Naime, ona su javnosti bila poznata mnogo pre podizanja optužnice, jer su o otmici putnika u Štrpcima ubrzo nakon događaja izveštavali mediji, skoro svi oteti putnici bili su državljeni tadašnje SRJ, i postojao je veliki pritisak javnosti na organe vlasti u Srbiji i Crnoj Gori da se rasvetlji njihova sudbina, a takođe su imena otetih pominjana i prilikom izveštavanja o obeležavanju godišnjica stradanja.²⁵⁴ Nije bilo razloga ni da se vrši anonimizacija imena optuženih, jer su i ona bila od ranije poznata javnosti, obzirom da je i samo TRZ krajem februara 2015. godine saopštilo da je završilo istražni postupak protiv pet osoba, navodeći njihova imena i prezimena²⁵⁵, a da je anonimizovanu optužnicu objavilo na svojoj internet stranici tek nakon potvrđivanja, odnosno u oktobru 2018. godine, znatno nakon što su imena i optuženih i žrtava bila objavljena u medijima.²⁵⁶

Dobra regionalna saradnja

86

Ovaj predmet je veoma dobar primer regionalne saradnje. Na osnovu Protokola tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine republike Srbije o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, koji je potpisano 2013. godine, Tužilaštvo BiH i TRZ su u ovom predmetu formirali zajednički istražni tim koji je prikupljao dokaze o zločinu izvršenom u Štrpcima, što je rezultiralo istovremenim hapšenjem 5. decembra 2014. godine petoro osumnjičenih u Srbiji i desetoro osumnjičenih u BiH.

---

253 *Ibid*, član 5, stav 2.

254 Mondo, „Godišnjica otmice u Štrpcima“, 27. februar 2010. godine, dostupno na <https://mondo.ba/Info/Region/a73400/Godišnjica-otmice-u-Strpcima.html>, pristupljeno 16. januara 2021. godine.

255 SD Danas Srbija, „Da se ne zaboravi: Pre 23 godine zaustavili voz u Štrpcima i oteli 20 putnika“, 27. februar 2016. godine, dostupno na <https://www.srbijadanas.com/clanak/da-se-ne-zaboravi-pre-23-godine-zaustavili-su-voz-u-strpcima-i-oteli-20-putnika-27-02-2016>, pristupljeno 16. januara 2021. godine.

256 Radio Televizija Vojvodine, „Osumnjičenima za zločin u Štrpcu određen pritvor od 30 dana“, 5. decembar 2014. godine, http://rtv.rs/sr_lat/hronika/osumnjicenima-za-zlocin-u-strpcu-odredjen-pritvor-do-30-dana_544211.html, pristupljeno 16. januara 2021. godine.

Neodgovorno postupanje TRZ

TRZ je krajnje neodgovorno pristupilo podizanju optužnice u ovom predmetu, obzirom da je prvu optužnicu podiglo još 3. marta 2015. godine, ali ju je sud deset puta vraćao TRZ-u pre nego što je ista potvrđena – što na ispravku zbog postojanja formalnih nedostataka predviđenih ZKP-om, što zbog postojanja potrebe za dopunom istrage. Optužnica je konačno potvrđena tek 24. oktobra 2018. godine.²⁵⁷ Vraćanje optužnice više puta TRZ-u da bi se ispravili formalni nedostaci je sramno za svako tužilaštvo, a za tužilaštvo ranga TRZ-a je nedopustivo.

257 **Hronologija kretanja optužnice u predmetu Štrpci: Prva optužnica** (KTO br.1/15 od 03.03.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K-Po2 br. 3/15 Kv-Po2 br. 14/15 od 06.03.2015. godine) da bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **druga optužnica** (KTO br.1/15 od 09.03.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K.Po2 br. 3/15 Kv.Po2 br. 16/15 od 12.03.2015.) da bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **treću optužnicu** (KTO br. 1/15 od 13.03.2015.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, vratio TRZ-u naređujući dopunu istrage, radi boljeg razjašnjenja stvari, kako bi se mogla ispitati osnovanost optužnice (Naredba K. Po2 br. 3/2015, Kv.Po2 br. 34/2015 od 09.04.2015.); **četvrtu optužnicu** (KTO br. 1/15 od 15.10.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine (K Po2 br. 3/15, Kv-Po2 br. 73/15 od 19.10.2015.), kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **petu optužnicu** (KTO 1/15 od 20.10.2015.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, vratio TRZ-u, naređujući dopunu istrage, radi boljeg razjašnjenja stvari, kako bi se mogla ispitati osnovanost optužnice (K.Po2 br. 4/2015, Kv-Po2 br. 76/2015 od 20.11.2015); **šestu optužnicu** (KTO br. 1/15 od 06.04.2017.) je potvrdio Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine (Rešenje K.Po2 br. 3/2015, Kv-Po2 br. 20/17 od 28.04.2017), ali je Apelacioni sud (Rešenjem Kž2-Po2 6/17 od 05.06.2017.) ukinuo rešenje o potvrđivanju optužnice i vratio je prvostepenom суду на ponovno odlučivanje (radilo se o pitanju mogućnosti podizanja optužnice bez ovlašćenog tužioca). Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu ponovno donosi rešenje (K.Po2 br. 3/15, Kv-Po2 br. 29/17 od 16.06.2017.) o potvrđivanju iste optužnice, ali Apelacioni sud ponovno uklada rešenje i vraća prvostepenom суду na odlučivanje (Rešenjem Kž2 Po2 8/17 od 24.07.2017). Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu i treći put donosi rešenje (K-Po2 br. 3/2015, Kv-Po2 br. 41/17 od 21.08.2017.) kojim potvrđuje optužnicu od 06.04.2017. godine, ali Apelacioni sud rešenjem (Kž2 Po2 12/17 od 02.10.2017.) preinačuje to rešenje tako što odbacuje optužnicu, jer je nije podigao ovlašćeni tužilac. **Sedmu optužnicu** (KOT br. 1/15 od 26.10.2017.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, vratio TRZ-u rešenjem (K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 45/17 od 27.10.2017.) kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. **Osmu optužnicu** (KTO br. 1/15 od 06.11.2017.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, ponovno vratio TRZ-u, rešenjem K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 47/17 od 08.11.2017., kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **devetu optužnicu** (KTO 1/15 od 20.11.2017.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine (naredbom K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 51/17 od 21.12.2017.) vratio TRZ-u sa nalogom da doneše naredbu o dopuni istrage; **desetu optužnicu** (KTO 1/15 od 10.05.2018.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine rešenjem (K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 6/18 od 14.05.2018.) vratio TRZ-u kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. TRZ se izjasnilo podneskom o ovoj odluci, nakon čega je sud našao da je optužnica sastavljena u skladu sa ZKP-om i poslao je optuženima na izjašnjavanje. Desetu optužnicu, od 10.05.2018. godine, Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, potvrdio je rešenjem (Kv-Po2 24/18 od 01.10.2018). Apelacioni sud u Beogradu doneo je rešenje (Kž2-Po2 13/18 od 24.10.2018.) kojim potvrđuje odluku, odnosno rešenje Višeg suda.

XIII. Predmet Brčko–Logor Rasadnik²⁵⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 21. februar 2020.	
Datum početka suđenja: 1. juni 2020.	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Osman Osmanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ	
Postupajuće veče	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Dejan Terzić
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 6
Broj žrtava: 4	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 8
Broj ispitanih svedoka: 8	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

²⁵⁸ Predmet Brčko–Logor Rasadnik, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/rasadnik.html> pristupljeno dana 27. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Osman Osmanović se tereti da je tokom maja i juna meseca 1992. godine u improvizovanom logoru na lokalitetu „Rasadnik“ u Gornjem Rahiću (opština Brčko, BiH), kao pripadnik bezbednosnih struktura muslimanskih oružanih formacija, nečovečno postupao, primenjivao mere zastrašivanja, protivzakonito zatvarao, mučio te vršio nasilje nad oštećenima Aleksandrom Pavlovićem, Milenkom Radušićem, Vasiljkom Todićem i Radom Simićem tako što je:

- 1) dana 6. maja 1992. godine nakon što mu je doveden oštećeni civil Aleksandar Pavlović, istog legitimisao i zadržao njegovu ličnu kartu, ispitivao ga o navodnom učešću u ratnim aktivnostima na strani srpskih snaga, kojom prilikom su drugi prisutni oštećenom pretili da će mu biti presuđeno nožem ako se utvrdi da je krv, nakon čega ga je optuženi protivzakonito zatvorio, da bi sutradan bio odveden u limeni objekat – komoru, koji je ranije služio za sušenje voća, sa betonskom podlogom bez prozora, svežeg vazduha i vode, u kojem je bio zatočen do 14. jula 1992. godine, u kom periodu je jednom prilikom došao optuženi sa jednim pripadnikom iste strane u sukobu kojem je pokazao oštećenog, nakon čega ga je ovaj pripadnik udario nogom u predelu kolena;
- 2) dana 13. maja 1992. godine prilikom ispitivanja oštećenog civila Milenka Radušića prethodno lišenog slobode, zajedno sa drugim pripadnicima iste strane u sukobu, vršio tokom čitave noći nad njim torturu, tražeći podatke o pojedinim vojno angažovanim licima u Brčkom, kojom prilikom je oštećeni udaran rukama i nogama, drvenom palicom i pendrekom po glavi i telu, pri čemu mu je udarce zadavao i optuženi, od kojih udaraca je oštećeni više puta gubio svest. Oštećeni je nakon ispitivanja prebačen u komoru iz koje je u narednom periodu više puta izvođen na ispitivanja, tokom kojih je fizički i psihički zlostavljan i telesno povređivan. Neutvrđenog dana tokom juna meseca 1992. godine optuženi je zajedno sa još jednim pripadnikom svoje jedinice izveo oštećenog iz komore, psovao mu majku i pretio mu da će ga ubiti i da živ neće izaći, udarao ga po telu više puta rukama i nogama, sve dok se oštećeni od zadobijenih udaraca nije umokrio;
- 3) neutvrđenog da tokom juna meseca 1992. godine, nakon što je iz komore doveden oštećeni Vasiljko Todić, koji je bio protivpravno zatvoren kao pripadnik srpskih oružanih formacija, prisustvovao njegovom ispitivanju koje su vršili drugi pripadnici optuženikove strane u sukobu, kada je nad oštećenim vršena tortura radi iznudivanja iskaza, kojom prilikom je oštećeni tučen usled čega je bio sav krvav, oči su mu bile skoro potpuno zatvorene, nos razbijen, a više zuba i rebro slomljeno. Optuženi je prišao oštećenom i ošamario ga uz reči „Mamu ti jebem, Četo, što lažeš“, nakon čega je oštećeni odveden u komoru u kojoj je bio zatočen 31 dan, a iz koje je povremeno izvođen radi čišćenja đubreta, vađenja neeksplođiranih granata iz zemlje i ispitivanja, tokom kojih je ponovno fizički i psihički zlostavljan;

- 4) neutvrđenog dana tokom juna meseca 1992. godine, iz komore u kojoj je bio zatočen oštećeni civil Rado Simić, istog izveo i fizički ga zlostavlja, zadajući mu brojne udarce rukama i nogama po telu i glavi sve dok oštećeni od udaraca nije klonuo, nakon čega je ponovno uveden u komoru.²⁵⁹

Odbojna optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je tokom oružanog sukoba bio pripadnik MUP-a BiH, Centra službi bezbednosti Tuzla, SJB Brčko. Nikoga nije protivzakonito zatvarao, zastrašivao ili mučio, pa ni oštećene. Samo je obavio razgovor sa oštećenima Aleksandrom Pavlovićem i Milenkom Radušićem, dok lica po imenu Vasiljko Todić i Rade Simić ne poznaje. Objasnio je da ga je rat zatekao u Brčkom kao inspektora za privredni kriminalitet u SKB Brčko. Kada su srpske snage počele da ulaze u grad, stavio se u funkciju Teritorijalne odbrane gde su pomagali izbeglicama i usmeravali ih, a formirana je i nekakva linija odbrane. Tu je i ostao sve do 5. maja 1992. godine, kada je došao u Maoču, mesto u blizini Brčkog. Dana 6. maja 1992. godine javio se u Centar sužbi bezbednosti u Gornjem Rahiću, Tahti Tanoviću, koji je tada bio imenovan za rukovodioca jedne grupe inspektora, koja će kasnije biti poznata kao operativna grupa Državne bezbednosti. Po dolasku u Gornji Rahić Tahtu ga je obavestio da je raspoređen u operativnu grupu, i tokom razgovora s istim saznao je da je privedeno jedno lice srpske nacionalnosti, pa je dobio od Tahte zadatak da vidi o čemu se radi. Kada je izašao, video je oštećenog Aleksandra Pavlovića, kojeg je od ranije poznavao. Oštećeni je bio u društvu Suada Kurtovića, pa su mu njih dvojica ispričali da su bili zaustavljeni pred vojnom komandom na Okrajcima, da su jedva izvukli živu glavu od HOS-ovaca i da ih je patrola milicije praktično spasila i sprovela, dovodeći ih u Rahić. O razgovoru sa Pavlovićem obavestio je Tahtu, a o njegovoj daljoj sudbini nema saznanja. Sa oštećenim nije nikada imao nikakav konflikt, sretali su se i razgovarali nakon rata više puta, a oštećeni je pozdravljao njegovog brata koji se odselio za Ameriku. Smatra da oštećeni Pavlović nije trebalo da bude u pritvorskoj jedinici.

90

Oštećenog Milenka Radušića takođe poznaje iz perioda pre rata kao maloletno lice koje je bilo sklono kriminalu. Dobio je zadatak da zajedno sa kolegom Senadom Jašarevićem obavi razgovor sa Radušićem. Oštećenog je dovela vojna policija, a razgovor sa njim je obavljen u periodu od 16. do 18. maja 1992. godine u prostorijama Operativne grupe u korektnoj atmosferi. Zatvorenici su kasnije premešteni u Rasadnik šumarstva u Maoči, gde je optuženi, zajedno sa Senadom Jašarevićem, tokom jula meseca 1992. godine obavio još jedan razgovor sa oštećenim Radušićem, koji je protekao skoro u prijateljskoj atmosferi.

Nije imao ovlašćenja da odlučuje ko će biti zadržan a ko ne, o obavljenom razgovoru izveštavao je svoje nadređene, koji su donosili konačne odluke, ali ih o istim nisu obaveštavali. O stanju u logoru prve informacije je dobio od Rešida Musića tokom juna 1992. godine, koji mu je rekao da u logor upadaju HOS-ovci, da policija koja obezbeđuje zatvorenike nema moć da ih zaustavi, te da oni maltretiraju zatvorenike.

²⁵⁹ Optužnica TRZ KTO 1/20 od 21. februara 2020. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2020-07/kto_1_20_lat.pdf, pristupljeno 14. januara 2021. godine.

Nije mu poznato zašto ga oštećeni terete, ali pretpostavlja da je to povezano sa parnicom za naknadu štete zbog povrede časti i ugleda koju je dobio protiv lista „Press RS“. U časopisu je bio objavljen članak u kojem ga je kolega Novalija Fazović optužio, a potpredsednik Udruženja logoraša Republike Srpske i potvrdio, da je mučio Srbe u logoru u Gornjem Rahiću. Kao razlog zašto ga terete smatra i posao koji je obavljao nakon rata. Bio je načelnik Odeljenja za borbu protiv organizovanog kriminala u MUP-u Tuzlanskog kantona, kojom prilikom je vodio istragu i protiv Vlade. Tada su predmet istrage bili ministri, načelnici opština, direktori javnih preduzeća. Vodio je istrage i u Brčkom protiv nekih šefova odeljenja dok je obavljao funkciju direktora Uprave prihoda, a jedan od njih je i procesuiran, pa mu je pretio da će se osvetiti. Ljudi protiv kojih je vodio istrage sigurno su uticali na svedoke da ga terete.²⁶⁰

Svedoci u postupku

Tokom izveštajnog perioda ispitano je osam svedoka. Oštećeni Vasiljko Todić naveo je da je bio zatvoren u Gornjem Rahiću 83 dana, kao i da su zatvorenici boravili u komori koja se nekada koristila za sazrevanje voća, gde nisu imali osnovne higijenske uslove. Za to vreme se nije ni jednom presvukao, a hrana koju su dobijali bila je loša. Zbog loše i oskudne ishrane veoma je oslabio. Seća se da su zajedno sa njim bili zatvoreni Aleksandar Pavlović, Milenko Radušić i Blagoje Vujanović koji su umrli, kao i Miko Savić, Brano Sekulić, Budimir Stanišić i Rado Simić. Optuženi je prisustvovao njegovom ispitivanju. Govorio mu je „Lažeš, Četo“ i ošamario ga je, a drugi su ga tukli, boli šilima, pa je više puta gubio svest. Za vreme boravka u logoru izvodili su ga da tovari smeće i da vadi neeksplodirane granate. Jednom prilikom, dok je tovario smeće, video je kako optuženi tuče Radušića – udarao ga je nogama u glavu i stomak. Toliko je bio pretučen da se od zadobijenih udaraca umokrio. Rado Simić mu je ispričao da je od njega oduzeto 3.500 DM, kao i „Mercedes“ koji je dat hodži u Rahiću. Kada je zatražio da mu to bude vraćeno „izlomili su ga“, a optuženi ga je najviše tukao.²⁶¹

Svedokinja Mara Vukmirović, čerka oštećenog, sada pokojnog Aleksandra Pavlovića, o kritičnom događaju saznala je iz očevih priča. Poznato joj je da on nije imao nikakvo rešenje o zadržavanju ili bilo čemu vezanom za njegov boravak u logoru, niti je protiv njega voden bilo kakav postupak. Otac je pričao da je bio zatvoren u Gornjem Rahiću u hladnjači rasadnika „Okrajci“. Tu se ranije sušilo voće, a tu „limenku“ je otac zvao „hladnjača“. Prvog dana kada je uhapšen, njen otac je priveden kod optuženog, a u istoj prostoriji je bio i Galib Hadžić koji mu je pretio nožem. Otac je bio civil, nije imao ni uniformu ni oružje. Pokušavao je da se spase, da ode iz grada zato što su pre toga jednom pokušali da ga ubiju. Krenuo je kolima sa prvim komšijom Suadom Kurtovićem, sa kojim su oduvek bili u jako dobrim odnosima, čak i danas. Kurtović je poveo njenog oca u dobroj namjeri da mu pomogne, ali su ih u mestu Gornji Rahić zaustavili HOS-ovci, nakon čega je otac odveden kod optuženog u jednu kuću. Od oca su tom prilikom oduzeta i kola, a optuženi mu je oduzeo ličnu kartu. Kurtović je pokušavao da ga tada zaštiti i garantovao je za njega. Sutradan su oca premestili u logor. Otac je pičao da je optuženog video još samo jednom, odnosno da je bio prisutan kada ga je jedan inspektor šutnuo

260 Transkript sa glavnog pretresa od 1. juna 2020. godine.

261 Transkript sa glavnog pretresa od 27. jula 2020. godine.

u koleno. Otac je pričao da je stekao utisak da su Galib Hadžić i optuženi bili osobe koje su imale autoritet nad ostalim stražarima, te da su zarobljenike najviše tukli pripadnici HOS-a i „Kobre“, a da je za svo to vreme optuženi bio prisutan.²⁶²

Svedokinja Snježana Simikić, sestra po ocu oštećenog, sada pokojnog Milenka Radušića, navela je da je njen brat bio mobilisan, te da je uhapšen sredinom maja meseca 1992. godine u Brčkom i odveden u Gornji Rahić. Pričao je da su ga tukli svaki dan, a videla je da je imao i ožiljke po telu. Iz njegove priče je saznala da su uslovi boravka u Rahiću bili loši, da su spavalni na podu, da nisu imali vode ni dovoljno hrane. Kada se brat vratio kući bio je jako mršav, a posledice prebijanja osećao je i kasnije. Nakon boravka od mesec i po dana u zarobljeništvu u Rahiću, premešten je u Maoču u logor, pa u Tuzlu, ali je govorio da je samo u Rahiću mučen. Nikada nije govorio ko ga je tukao i zlostavljaо.²⁶³

Svedokinja Zora Simić, supruga sada pokojnog Rade Simića, navela je da je njen suprug kao civil zaustavljen u svom vozilu, koje mu je tada oduzeto i koje mu nikada nije vraćeno. Odveden je u Rahić u logor, a kasnije je prebačen u Tuzlu, odakle je izašao u julu 1992. godine. Suprug joj je pričao da njega niko nije tukao dok je bio u logoru, međutim pričao je da je Vasiljko Todić tučen i da je doveden u besvesnom stanju. Takođe je pričao da je tučen i Milenko Radušić. Suprug nikada nije spominjaо optuženog.²⁶⁴

Svedok optužbe Arman Jašarević naveo je da je u kritičnom periodu bio komandir voda vojne policije, te da su sprovodili zarobljene u Gornji Rahić gde su ih ispitivali pripadnici grupe Državne bezbednosti. Državna bezbednost je, po rečima svedoka, tu bila „alfa i omega“, odnosno je to bio optuženi Osmanović. Vojna policija je samo dovodila ljudе na ispitivanje u komandu Državne bezbednosti u Gornjem Rahiću, a ispitivanje dovedenih i odlučivanje o njihovom slanju u logor „Rasadnik“ bilo je u nadležnosti Državne bezbednosti. Lica koja su ispitivana premeštana su iz Gornjeg Rahića u objekte u starom rasadniku, da bi se sklonili od javnosti. Kuća u kojoj su ispitivani u Rahiću nalazila se u centru, pa bi se čulo kako ljudi vrište dok je nad njima vršena tortura. Među licima koja su ispitivala zarobljene bio je i optuženi Osman Osmanović, Halil Tahto, Galib Hadžić i Novalija Fazlović. Komandant logora u Rasadniku bio je Selim Karamehić, sada sudija, kao i Zekerija Mujkanović, sada glavni tužilac Tužilaštva Brčko distrikta. Svedok je bio prisutan kada je optuženi ispitivao zarobljene i video je da se nad njima vrši tortura. Ljudi iz Državne bezbednosti su prilikom ispitivanja privredene skidali. Svedok je video da su samo jedan ili dvojica bili u gaćama, dok su ostali bili goli. Tukli su ih otvorenom šakom, pesnicama, šipkama i nogama.²⁶⁵

Svedok odbrane Senad Jašarević naveo je da je dobar prijatelj optuženog i da je u kritičnom periodu radio zajedno sa optuženim. Bili su pripadnici operativne grupe Državne bezbednosti koja je formirana od nekadašnjih pripadnika MUP-a i bili su smešteni u mestu Gornji Rahić. Sredinom maja meseca 1992. godine dobio je zadatak da zajedno sa optuženim obavi razgovor sa Milenkom Radušićem.

262 Transkript sa glavnog pretresa od 1. jula 2020. godine.

263 *Ibid.*

264 Transkript sa glavnog pretresa od 29. septembra 2020. godine.

265 Transkript sa glavnog pretresa od 27. jula 2020. godine.

Rečeno im je da je Radušić uhapšen u automobilu koji nije bio njegovo vlasništvo, da je u vozilu bio sakriven eksploziv i da se Radušić lažno predstavlja kao izvesni Alija Zukić. Oštećenog je dovela vojna policija, a razgovor sa njim je obavljen u prostorijama Operativne grupe u korektnoj atmosferi, i o tom razgovoru sačinjena je službena zabeleška. Svedok je primetio da je Radušić imao vidljive povrede, ali tu konstataciju nije uneo u zabelešku. Odluku o daljem zatvaranju ili puštanju privedenih donosile su vojne strukture. Pojedini ispitnici su kasnije premeštani u Rasadnik šumarstva u Maoči, gde je tokom jula meseca 1992. godine, zajedno sa optuženim, obavio još jedan razgovor sa oštećenim Radušićem koji je protekao skoro u prijateljskoj atmosferi. O tom razgovoru sačinjen je zapisnik, koji je svedok i potpisao.²⁶⁶

Svedoci odbrane Hazim Mujkić i Novalija Fazlović nisu imali saznanja da je optuženi zlostavljaо zatvorene civile.²⁶⁷

Nalazi FHP-a

Prekomerna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice“²⁶⁸, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.²⁶⁹ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodrnike, bliska lica, susede i slično, zamenuju ili izostavljaju na dosledan način“.²⁷⁰ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“²⁷¹, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“.²⁷² Kako je anonimizovano ime optuženog, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koje se tereti za ratni zločin.

266 Transkript sa glavnog pretresa od 23. novembra 2020. godine.

267 Transkript sa glavnog pretresa od 17. decembra 2020. godine.

268 Optužnica TRZ KTO br. 1/2020 od 21.februara 2020. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2020-07/kto_1_20_lat.pdf, pristupljeno 16. januara 2021. godine.

269 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2019-05%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf, pristupljeno 16. januara 2021. godine.

270 *Ibid*, član 1, stav 2.

271 *Ibid*, član 5, stav 1.

272 *Ibid*, član 5, stav 2.

Ovakva anonimizacija je pored toga i nepotrebna, jer su o optuženom, još od momenta njegovog hapšenja 2019. godine, izveštavali mediji²⁷³, a pojedini su objavili i fotografiju optuženog.²⁷⁴

Izbegavanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina

Tužilaštvo BiH zatražilo je od Srbije izručenje optuženog Osmana Osmanovića, obzirom da je on državljanin BiH, kao i da je krivično delo izvršeno na teritoriji BiH, gde se nalaze svedoci i oštećeni, međutim takav zahtev je odbijen. Nesporno je da su državni organi Republike Srbije, shodno odredbama Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine²⁷⁵, nadležni za vođenje postupaka protiv Osmana Osmanovića. Ovo iz razloga jer je pomenutim zakonom utvrđena nadležnost za postupanje za krivična dela ratnih zločina izvršenih na području bivše Jugoslavije počev od 1. januara 1991. godine, bez obzira na državljanstvo počinioca ili žrtve.²⁷⁶

Međutim, radi jačanja regionalne saradnje, koja je neophodna radi efikasnog procesuiranja svih osumnjičenih, ali i poverenja žrtava, FHP smatra da je ovaj postupak trebalo ustupiti BiH.

---

²⁷³ Novosti, „Osman Osmanović uhapšen zbog ratnih zločina nad Srbima: 'Pao' na prelazu Sremska Rača“, dostupno na <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:831995-Osman-Osmanovic-uhapsen-zbog-ratnih-zlocina-nad-Srbima-Pao-na-prelazu-Sremska-Raca>, pristupljeno 24. januara 2021. godine.

²⁷⁴ Radio Brčko distrikta BiH, „Srbijansko pravosuđe podiglo optužnicu protiv Osmana Osmanovića“, dostupno na <https://radiobrcko.ba/arhiva/srbijansko-pravosudje-podiglo-optuznicu-protiv-osmana-osmanovica/>, pristupljeno 24. januara 2021. godine.

²⁷⁵ Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Sl. glasnik RS* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015)

²⁷⁶ Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, članovi 2 i 3.

PRVOSTEPENE PRESUDE DONETE PRED VIŠIM SUDOM U BEOGRADU

I. Predmet *Bosanski Petrovac–Gaj*²⁷⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 10. oktobar 2014. godine	
Datum početka suđenja: 15. jun 2015. godine	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Optuženi: Milan Dragišić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vera Vukotić sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangiran – bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 4
Broj žrtava: 5	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 26	Broj ispitanih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena presuda u ponovljenom postupku	

95

²⁷⁷ Predmet *Bosanski Petrovac–Gaj*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanski_petrovac_gaj.html, pristupljeno 20. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Milan Dragišić se tereti da je, kao pripadnik VRS, 20. septembra 1992. godine u Bosanskom Petrovcu (BiH), u naselju Gaj, ubio bošnjačke civile Asima Kavaza, Elvira Zajkića i Safeta Terzića i pokušao da ubije Muhameda Kavaza, Asmira Lemeša i Šaćira Hujića, kojom prilikom su Muhamed Kavaz i Šaćir Hujić zadobili telesne povrede. Naime, nakon što je dovezeno telo njegovog pokojnog brata Dragana Dragišića, koji je poginuo na ratištu, optuženi je, naoružan automatskom puškom i u uniformi, izašao na ulicu i počeo da psuje „tursku i muslimansku majku“ svojim komšijama Bošnjacima, koji su se nalazili na ulici, a potom je u njih i pucao.²⁷⁸

Odbрана optuženog

Optuženi Milan Dragišić, iznoseći svoju odbranu, izjavio je da se ne oseća krivim. Naveo je da je prilikom dovoženja tela svog brata, iz gepeka automobila uzeo automatsku pušku u kojoj je bio metak u cevi. Čuo je nakon toga rafalnu paljbu, ali se ne seća šta se dogodilo. Bio je „van sebe“ i tada mu je pred očima bilo „sve crno“, jer je saznao da je telo njegovog pokojnog brata bilo potpuno izmasakrirano. Zbog toga ne zna da li je ubio svoje komšije.²⁷⁹

96

Svedoci u postupku

Tokom dokaznog postupka ispitano je ukupno 26 svedoka. Oštećeni Muhamed Kavaz opisao je kako je optuženi kritičnog dana ubio njegovog oca Asima Kavaza, a njega ranio.²⁸⁰ Da je optuženi ubio Asima Kavaza potvrdio je i svedok Branko Srdić, koji je bio očeviđac kritičnog događaja.²⁸¹

Svedoci Mirko Velaga i Edin Bašić nisu bili očevici kritičnog događaja, ali njihova posredna saznanja potvrđuju navode oštećenog Muhameda Kavaza o ubistvu njegovog oca Asima, kao i da se optuženi, nakon ubistva Asima Kavaza, kretao po naselju Gaj i pucao u civile Bošnjake.²⁸²

Svedok Milorad Radošević, koji je bio prisutan kada su tela poginulih boraca dovezena u Bosanski Petrovac, naveo je da je među okupljenim ljudima video i optuženog koji je kukao i vrištao za poginulim bratom, te da su ga prijatelji i rođaci držali i jedva uspeli da ga smeste u automobil. Svedoci Željko Kuburić i Duško Karanović, koji su došli u kuću porodice Dragišić da izraze saučešće, u svojim iskazima naveli su da je optuženi tada delovao izgubljeno, bio odsutan i da ih „nije skontao“²⁸³

278 Optužnica TRZ broj KTO 7/14 od 10. oktobra 2014. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2016-05/o_2014_10_10_lat.pdf, pristupljeno dana 20. decembra 2020. godine.

279 Transkript sa glavnog pretresa od 15. juna 2015. godine.

280 Transkript sa glavnog pretresa od 14. jula 2015. godine.

281 Transkript sa glavnog pretresa od 18. novembra 2015. godine.

282 Transkript sa glavnog pretresa od 8. oktobra 2015. godine.

283 Transkript sa glavnog pretresa od 15. septembra 2016. godine.

Svedok odbrane Milorad Dragišić, rođeni brat optuženog, naveo je da nije bio očeviđac kritičnih događaja. Čim je u gradu čuo za pogibiju brata krenuo je kući, u čijoj blizini je video telo ubijenog Asima Kavaza, njihovog komšije. Prijatelji i rođaci su mu rekli da ga je ubio optuženi, i da je tom prilikom ranio Muhameda Kavaza, sina pokojnog Asima, te da je krenuo naoružan prema gradu. Pošao je za njim i ubrzo, uz pomoć prijatelja, uspeo da ga savlada i vrati kući. Optuženi je video izmasakrirano telo njihovog poginulog brata i zbog toga je bio van sebe – svedoku je delovao „kao prepariran“. Smatra da je optuženi u trenutku kada je ubio komšiju Asima bio neuračunljiv, da nije bio ni svestan na koga puca, jer nije imao nikakvog razloga da to uradi, obzirom da su sa Kavazovima bili u jako dobroim odnosima. Čuo je da su istog dana u blizini hotela ubijena još tri lica, ali je uveren da to nije učinio optuženi, jer su ga vratili kući pre nego što je stigao do grada.²⁸⁴

Svedoci odbrane Nenad Dragišić, rođak optuženog, Brankica Dragišić, supruga optuženog i Drena Latinović, komšinica optuženog, naveli su da nemaju neposrednih saznanja o ubistvu i ranjavanju bošnjačkih civila. Optuženi im je, zbog smrti brata, delovao „potpuno izgubljeno“²⁸⁵.

Svedokinja Semira Mešić-Pašalić navela je da je u svojstvu sudskog veštaka, kao specijalista sudske medicine i patologije, pred Kantonalnim tužilaštvom u Bihaću dala svoj nalaz i mišljenje o povredama koje su zadobili oštećeni Muhamed Kavaz, Elvir Zajkić i Safet Terzić. Međutim, objasnila je da se u vreme davanja nalaza nije nalazila na spisku sudskeh veštaka, jer zbog velikog angažovanja na ekshumacijama koje je vršila pored svog redovnog posla, to nije stigla da obavi.²⁸⁶

Nakon izjašnjenja ove svedokinje, određeno je sudska medicinsko veštačenje radi utvrđivanja vrste, težine i mehanizma povreda oštećenih Asima i Muhameda Kavaza, Safeta Terzića i Eldina Zajakića, koje je povereno sudsakom veštaku dr Branimiru Aleksandriću.

97

Takođe je određeno psihijatrijsko–psihološko veštačenje optuženog na okolnost njegove uračunljivosti u vreme izvršenja krivičnog dela, koje je povereno sudsakim veštacima, neuropsihijatru dr Branku Mandiću i psihologu dr Ani Najman.

Nalazi sudskeh veštaka

Veštak medicinske struke Branimir Aleksandrić utvrdio je da su pok. Asim Kavaz, Eldin Zajkić i Safet Terzić zadobili telesne povrede nanesene projektilima ispaljenim iz ručnog vatrenog oružja – teške i po život opasne povrede koje su dovele do smrtnog ishoda. Takođe je utvrdio da je Muhamed Kavaz zadobio teške i po život opasne povrede, ali da je smrtni ishod sprečen adekvatnim lečenjem.²⁸⁷

Sudska veštaci Branko Mandić²⁸⁸ i Ana Najman²⁸⁹ utvrdili su da je okrivljeni u vreme izvršenja krivičnog dela za koje se tereti bio u stanju privremene duševne poremećenosti kao posledice sloma njegovih

284 Transkript sa glavnog pretresa od 21. juna 2017. godine.

285 Transkripti sa glavnog pretresa od 8. marta 2018. godine i 10. septembra 2018. godine.

286 Transkript sa glavnog pretresa od 20. januara 2018. godine.

287 Transkript sa glavnog pretresa od 14. januara 2019. godine.

288 *Ibid.*

289 Transkript sa glavnog pretresa od 1. marta 2019. godine.

odbrambenih psiholoških mehanizama, te da su njegove sposobnosti da shvati značenje dela i upravlja svojim postupcima bile bitno smanjene.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 24. aprila 2019. godine presudu kojom je optuženog Milana Dragišića oglasio krivim što je u stanju bitno smanjene uračunljivosti lišio života jednog, a pokušao da liši života dva civila, koji su svi bošnjačke nacionalnosti, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine.²⁹⁰

Sudsko veće je utvrdilo da je optuženi, za vreme oružanog sukoba u BiH, kao pripadnik VRS, VP 7463 Petrovac, dana 20. septembra 1992. godine u naselju Gaj u Bosanskom Petrovcu, u ulici JNA, u stanju bitno smanjene uračunljivosti, nakon što je dovezeno telo njegovog brata Dragana Dragišića koji je poginuo na bihaćkom ratištu, videvši na putu ispred svoje kuće svog prvog komšiju Asima Kavaza, obratio se istom rečima: „Jebem ti tursku majku, jebem ti muslimansku majku, ubit ću vas sviju!“ Nakon toga je iz automatske puške pucao u njega i ubio ga. Zatim je, uocivši Muhameda Kavaza, sina ubijenog Asima, koji je došao do tela svog oca, pucao u istog u nameri da ga ubije, nanevši mu pri tom više telesnih povreda. Odmah zatim nastavio je da se naoružan kreće ulicom JNA i, uocivši Asmira Lemeša, pucao u njega u nameri da ga ubije, ali je ovaj uspeo da pobegne nepovređen.

Sud je našao da se na nesumnjiv način nije moglo utvrditi da je optuženi pokušao da ubije oštećenog Šaćira Hujića, jer su iskazi svedoka koji opisuju ovaj događaj veoma uopšteni.

98

Takođe je zaključio da nema dokaza da je optuženi ubio Safeta Terzića i Eldina Zajkića, jer svedoci koji tvrde da su očevici ovog događaja, isti događaj različito opisuju. Iako je optuženi optužen da je ubio Terzića i Zajkića iz automatske puške, sud nije mogao doći do takvog zaključka. Ovo pre svega jer pojedini svedoci navode da je tog dana bilo još pucnjave po gradu, kao i narednih dana, da je bilo još ubistava, kao i da se pričalo da je neka od njih izvršila osoba zvana „Rambo“.

Zbog toga je sud ove radnje za koje se optuženi teretio, a za koje je našao da nisu potvrđene izvedenim dokazima, izostavio iz izreke presude.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je kao olakšavajuće okolnosti cenio optuženom njegovu dosadašnju neosudivanost, loše zdravstveno stanje, kao i porodične prilike. Kao otežavajuće okolnosti sud je cenio činjenicu da je optuženi, osim što je lišio života Asima Kavaza, pokušao da liši života još dva lica. Obzirom da je optuženi krivično delo učinio u stanju bitno smanjene uračunljivosti, te da zbog toga postoji zakonska mogućnost za blaže kažnjavanje²⁹¹, sud je optuženom izrekao kaznu zatvora ispod zakonskog minimuma, ocenivši da će se i takvom kaznom postići svrha kažnjavanja.

---

290 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 13/2014 od 4. aprila 2019. godine.

291 Članom 12, stavom 2 KZ SRJ propisano je da se učinilac koji krivično delo izvrši u stanju bitno smanjene uračunljivosti može blaže kazniti.

Drugostepena odluka

Odlučujući o žalbama branioca optuženog i TRZ-a, Apelacioni sud u Beogradu²⁹² doneo je 25. novembra 2019. godine rešenje kojim je ukinuo presudu Višeg suda u Beogradu zbog bitne povrede odredbi krivičnog postupka i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.²⁹³

Apelacioni sud je zaključio da su prilikom donošenja prvostepene presude učinjene bitne povrede odredbi krivičnog postupka kada su u pitanju krivično pravne radnje optuženog na štetu Asmira Lemeša, Safeta Terzića i Eldina Zajkića, odnosno da prvostepeni sud nije naveo jasne razloge iz kojih je zaključio da je optuženi pokušao da ubije oštećenog Asmira Lemeša, niti je naveo jasne razloge za tvrdnjuda nije dokazano da je optuženi ubio Safeta Terzića i Eldina Zajkića. Ovo iz razloga jer nije sa dovoljnom pažnjom analizirao izvedene dokaze u pogledu ovih radnji optuženog.²⁹⁴

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine, u ponovljenom postupku, održana su dva sudeća dana tokom kojih je optuženi ponovno izneo svoju odbranu²⁹⁵, a stranke su iznele završne reči.²⁹⁶

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud u Beogradu doneo je 1. jula 2020. godine presudu kojom je ponovno optuženog Milana Dragišića oglasio krimim što je u stanju bitno smanjene uračunljivosti lišio života jednog, a pokušao da liši života dva civila bošnjačke nacionalnosti, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine. Ponovno je, u nedostatku dokaza, oslobođen optužbe da je ubio civile Safeta Terzića i Eldina Zajkića.²⁹⁷

99

Obrazlažući donetu presudu, predsednik veća je naveo da se veće u ponovljenom postupku bavilo primedbama Apelacionog suda vezanim za pokušaj ubistva Asmira Lemeša i ubistvo Safeta Terzića i Eldina Zajkića za koje se optuženi tereti. Detaljnom analizom svih izvedenih dokaza, veće je našlo da je optuženi ipak želeo da ubije Asmira Lemeša, jer je, pored ostalog, optuženi pokušao da preskoči ogradu idući prema oštećenom, čime je pokazao jasnu nameru da ga ubije. U odnosu na ubistvo oštećenih Terzića i Zajkića, veće je ostalo na stanovištu da nema dokaza da ih je optuženi ubio, posebno imajući u vidu iskaze svedoka koji su kontradiktorni, pa se iz istih nije moglo utvrditi ni ko je, ni iz kog oružja pucao u oštećene.

---

292 Sastav sudskega veća: Sudija Omer Hadžiomerović (predsednik veća), sudije Rastko Popović, Nada Hadži-Perić, Aleksandar Vujičić i dr Miodrag Majić, članovi veća.

293 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 6/19 od 25. novembra 2019. godine.

294 *Ibid.*

295 Transkript sa glavnog pretresa od 11. februara 2020. godine.

296 Transkript sa glavnog pretresa od 22. juna 2020. godine.

297 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 4/2019 od 1. jula 2020. godine.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je TRZ-u ustupilo Tužilaštvo BiH, obzirom da optuženi, kao državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Neprihvatljivo veštačenje

Evidentan propust u radu Kantonalnog tužilaštva u Bihaću je dozvola da veštačenje obavlja osoba koja se ne nalazi na spisku sudskeih veštaka. Takav postupak narušio je ugled samog tužilaštva, a u ovom postupku imao je za posledicu njegovo odugovlačenje. Naime, glavni pretres je nekoliko puta odlagan jer navodni sudski veštak nije mogao da pristupi sudu iz zdravstvenih razloga, da bi se, nakon saznanja da se ne radi o sudskom veštaku, veštačenje moralo ponovo obaviti.

Nepoštovanje Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

Viši sud je odbio da dostavi FHP-u prvostepenu presudu, sa obrazloženjem da postupak u ovom predmetu nije pravnosužno okončan. Ovakav postupak suda je u direktnoj suprotnosti sa konačnim rešenjem Poverenika za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, koji je takav stav suda već ocenio kao nezakonit.²⁹⁸ I pored činjenice da je FHP dostavio sudu to rešenje Poverenika, postupajuće ovlašćeno lice ostalo je pri prvobitnom stavu. Ovakva praksa se ponavlja svaki put kada se u Višem судu promeni lice koje je ovlašćeno za postupanje po zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja, što ukazuje da se isti pre početka rada ne upoznaju u dovoljnoj meri sa već dostignutim standardima.

---

²⁹⁸ Rešenje Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti br.07-00-01776/2012-03 od 30.08.2012. godine; Rešenje Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti br. 07-00-00625/2012-03 od 14. oktobra 2013. godine.

II. Predmet Doboј-Kožuhe²⁹⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 13. jul 2018.	
Datum početka suđenja: 19. februar 2019.	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Nebojša Stojanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, član 144 KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Vera Vukotić (predsednica veća) sudija Vladimir Duruz sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 5
Broj ispitanih svedoka: 11	Broj ispitanih sudskih veštaka: 2
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena presuda	

101

²⁹⁹ Predmet Doboј-Kožuhe, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/doboj-kozuhe.html>, pristupljeno dana 21. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Nebojša Stojanović se tereti da je početkom maja 1992. godine u večernjim časovima u mestu Kožuhe (Opština Doboj, BiH), kao pripadnik dobrovoljačke jedinice pri srpskim oružanim formacijama, prethodno zarobljenog pripadnika HVO Ivana Sivrića izveo iz kruga fabrike „Energoinvest“ gde je bio zatvoren i odveo na lokalitet Djelovačke Bare u blizini reke Bosne, gde ga je, u ranije iskopanoj raci, ubio pucajući mu iz pištolja dva puta u glavu.³⁰⁰

Odbojna optuženog

Optuženi je u potpunosti negirao izvršenje krivičnog dela. Naveo je da je bio učesnik rata u BiH, tako što je iz Srbije kao dobровoljac otišao na ratište. Javio se u Bubanj Potok, gde je zadužio automatsku pušku, a uniformu je imao od ranije, dok je bio na ratištu u Vukovaru. Na ratištu u Bosnu je otišao u maju 1992. godine, da bi se vratio negde krajem juna ili u julu mesecu iste godine, nakon povrede ruke. U kritičnom periodu bio je u mestu Kožuhe, gde je bilo i ratnih zarobljenika, pripadnika HVO. Video je kada su dovezeni – bilo ih je između sedam i devet, a neki od njih su bili u crnim uniformama. Deo stanovnika Kožuha bio je vojno angažovan na srpskoj strani, tako što su držali straže. On je vodio smenu na stražu, ali nije imao nikakvu vojnu funkciju. Smenu je vodio na stražarsko mesto koje se nalazilo na lokaciji Djelovačke Bare, i uvek su išli pešice. Negirao je da se predstavljao kao komandant sela i kao „Neša Četnik“, kao i da je nekome od meštana naredio da iskopa grobno mesto na lokaciji Djelovačke Bare. Ni sa kim od meštana nije bio u zavadi, sa nekim je i kontaktirao, ali se u trenutku davanja iskaza nije mogao setiti njihovih imena, sem osobe zvane „Buca“. Oštećenog Ivana Sivrića nije lično poznavao – nije nikada kontaktirao sa zarobljenim pripadnicima HVO, niti je oštećenog vodio po selu. Misli da je došlo do zamene identiteta, jer je postojala osoba koja je po fizičkim karakteristikama, a posebno po frizuri, bila slična njemu.³⁰¹

102

Svedoci u postupku

Oštećena Ružica Miloš, rođena sestra ubijenog Ivana Sivrića, nije imala neposrednih saznanja o njegovom stradanju. Dugi niz godina njen sada pokojni otac je nastojao da sazna ko je ubio Ivana. Došao je do podatka da je to Dušan Pašić, zvani „Luis“. Brata je poslednji put videla nekih mesec i po dana pre nego što je ubijen. Bila je sa ocem prilikom identifikacije posmrtnih ostataka svog brata, koja je izvršena u mestu Odžaci 21. novembra 1998. godine, gde su prepoznali delove njegove odeće.³⁰²

³⁰⁰ Optužnica TRZ KTO br. 3/2018 od 13. jula 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2019-04/kto_3_18_lat~0.pdf, pristupljeno 5. decembra 2019. godine.

³⁰¹ Transkript sa glavnog pretresa od 19. februara 2019. godine.

³⁰² *Ibid.*

Svedok Miroslav Marković svedočio je o okolnostima pod kojima je ubijen Ivan Sivrić. Naveo je da se kritičnog dana sa osobom zvanom „Buca“, optuženim i zarobljenim Ivanom Sivrićem, putničkim vozilom odvezao do mesta na kome je prethodno iskopana raka. Kada su stigli na odredište, svi su izašli iz vozila. Ivan Sivrić se pozdravio sa Nebojšom Stojanovićem, koji je potom pucao u njega, ispalivši sve metke iz pištolja koje je imao. Svedok tvrdi da je kritičnom prilikom u Ivana Sivrića pucao samo Nebojša Stojanović, a da mu je osoba pod nadimkom „Buca“ dala i svoj pištolj, kako bi ga Nebojša „dokrajčio“. Nakon toga, svedok i „Buca“ su prekrili zemljom telo koje je ležalo u prethodno iskopanoj raci. Na mesto na kome je ukopan Ivan Sivrić vratili su se oko mesec dana kasnije, kako bi otkopali telo ubijenog, odnosno kako bi se uverili da je Ivan Sivrić zaista ubijen, pošto su u selu kružile priče o tome da je sve bilo namešteno i da je Nebojša Stojanović u Ivana Sivrića pucao lažnim mećima.³⁰³

Svedok Siniša Nedić je u vreme kritičnog događaja imao oko 17 godina. Po mestu se pričalo da je neko zarobljen i da je streljan u okolini. Zbog toga je, iz radoznalosti, zajedno sa prijateljima Miroslavom Markovićem i Željkom Mirkovićem, seo na traktor pa su otišli na mesto streljanja. Naime, njegov prijatelj Miroslav im je tom prilikom rekao da je on bio prisutan prilikom streljanja, pa ih je on i odveo do tog mesta. Mesto se nalazi na oko 2 kilometra od reke Bosne. Počeli su da kopaju, ali je tada naišla straža od dva–tri čoveka, pa su prestali. Njegov prijatelj Miroslav im nije pričao detalje, ali je rekao da je zarobljenika ubio neki Nebojša.³⁰⁴

Svedok Dušan Tošić zvani „Luis“ naveo je da poznaje osobu koju su zvali „Neša Četnik“, ali istu sada ne prepoznaće među licima koja su prisutna u sudnici. Takođe mu nije poznata osoba po imenu Nebojša Stojanović. Objasnio je da je u Bosnu i Hercegovinu krenuo iz Srbije, kao dobrovoljac Srpske radikalne stranke. Prilikom dolaska u Modriču, prijavili su se u štab TO. Ostao je u mestu zvanom Koprivna, gde su bili smešteni u staroj pošti. Preostali deo njegove grupe nije išao do same Modriče, već su ostali u mestu Kožuhe. Svoju grupu, u kojoj je bilo šest ljudi, snabdevao je svim potrepštinama kao što su npr. oružje, municija, cigarete. Jedan dan je vozilom „pincgauer“ prošla grupa onih koji su bili smešteni u Kožuhama, sa momkom u crnoj uniformi ZNG-a. Momak je bio mlad, mršav, sa dugom kosom vezanom u rep. Tada su sa momkom bili Neša Četnik, Bane zvani Žvaka, Dik i Tuta. Kasnije je upravo od Neše čuo da su tog momka vodili po kafićima nekoliko dana i da ga je na kraju Neša i ubio. Neša je tada bio star dvadesetak godina, imao je frizuru zvanu „čirokana“ i bio je rastom niži od svedoka. On je pripadao grupaciji iz okoline Beograda, bio je rodom iz Kučeva, i govorio je da je bio u Vukovaru. Kasnije je čuo priču da su Neša i zarobljeni momak zajedno bili u Švajcarskoj pre rata i da su se kretali u istom društvu. Tokom davanja iskaza, svedok je rekao da poznaje optuženog iz Bubanj Potoka, ali kao Nešu Četnika.³⁰⁵

Svedok Ivo Senković je naveo da je, kao inspektor u PU Odžaci (BiH), učestvovao u ekshumaciji posmrtnih ostataka žrtve Ivana Sivrića, koja je izvršena 1998. godine. Ekshumaciju je izvršila Komisija za nestala lica u BiH u mestu Kožuhe, a samu lokaciju je pokazao momak kojem je bilo naređeno da

303 Transkript sa glavnog pretresa od 16. maja 2019. godine.

304 Transkript sa glavnog pretresa od 19. septembra 2019. godine.

305 *Ibid.*

zakopa žrtvu. Posmrtni ostaci su pronađeni u jednom podvodnom šumarku, u blizini puta Dobojske Modriča. Prilikom ekshumacije, pronađeni su posmrtni ostaci sa delom uniforme. Porodica je dala opis odeće u kojoj je Ivan viđen poslednji put, pa je upravo majica koju su opisali, a koja je pronađena prilikom ekshumacije, poslužila za identifikaciju. Naime, radilo se o majici sa specifičnim šarama, koju je Ivanova sestra odmah prepoznala. Izvršena je i obdukcija, koju je vršio patolog Anto Blažanović, prilikom koje su na posmrtnim ostacima žrtve pronađene dve prostrelne rane, kao i prelom na levoj podlaktici. Patolog je utvrdio da se radi o muškoj osobi, staroj između 20 i 23 godine, visine oko 184 cm, što se poklapalo sa opisom koji je dala porodica žrtve. Takođe je pronađena koštana deformacija na jednom nožnom zglobu, a otac žrtve je naveo da je isti kao dete na tom delu noge zadobio jaku opeketinu. Pronađeni su i ostaci crne kose, pa je na osnovu svega pronađenog policija zaključila da se radi upravo o Ivanu Sivriću.³⁰⁶

Svedok Ante Blažević objasnio je da je kao patolog radio obdukciju posmrtnih ostataka ubijenog Ivana Sivrića. Prilikom pregleda telesnih ostataka, pronašao je mesto ulaska projektila na potiljačnom delu glave. Radilo se o dva projektila na desnoj potiljačnoj regiji, koja su išla gotovo paralelno. U odnosu na usta cevi, zaključio je da je cev bila okomita u odnosu na glavu oštećenog. Smrt je bila trenutačna. Razdaljinu sa koje je pucano, kalibar oružja i položaj tela u kojem se ono nalazilo prilikom ispaljenja projektila nije mogao odrediti. Radio je sa skeletnim ostacima, na osnovu kojih je zaključio da se radi o mlađoj muškoj osobi starosti oko 23 godine i visine preko 180 cm.³⁰⁷

Tok postupka u 2020. godini

104

Tokom 2020. godine održano je pet sudećih dana, tokom kojih je ispitano pet svedoka i dva sudska veštaka.

Svedoci Željko Živković i Slobodan Krulj su čuli da je u mesto doveden neki zarobljenik, da su ga doveli osoba koju je znao kao „Nešu Četnika“ i „njegova ekipa“, koji su u Kožuhe došli odnekud kao dobrovoljci. Od svedoka Miroslava Markovića saznali sušta se desilo, odnosno da su odveli zarobljenika van mesta, da su iskopali rupu i da je zarobljenika ubio Nebojša (Neša Četnik), koji je u njega pucao iz pištolja. Po mestu se pričalo da je ubijeni zarobljenik nakon ubistva negde odnet, pa su svedoci, zajedno sa Miroslavom Markovićem i Sinišom Nedićem, iz radoznalosti krenuli da provere da li je telo na mestu gde je prvobitno zakopano. Kada su počeli da otkopavaju, videli su leš koji je bio pokriven kaputom.³⁰⁸

Svedok Mira Starčević navela je da je u kritičnom periodu radila u kafiću u mestu Kožuhe, u koji je jedan vojnik doveo zarobljenika i tvrdio da će ga tu ubiti, da bi nakon toga rekao da se šali, pa je odvezao zarobljenika kako bi ovaj mogao da popije piće i zapali cigaretu. Taj vojnik je imao specifičnu frizuru – sa strana mu je kosa bila obrijana i samo ju je nosio po sredini glave.³⁰⁹

---

306 *Ibid.*

307 Transkript sa glavnog pretresa od 18. oktobra 2019. godine.

308 Transkript sa glavnog pretresa od 20. februara 2020. godine.

309 *Ibid.*

Svedok Bogdan Živković naveo je da je oštećeni doveden u Kožuhe i da je potom ubijen. Video je da su nekoga vodili – to je radio momak koji se predstavljao kao „Neša Četnik“ i još dva-tri lica koja su sa njim bila u društvu. Taj Neša je imao „malo čudnu frizuru“, izgledalo mu je kao da je imao nekakav perčin na glavi.³¹⁰

Svedok Slobodan Despotović objasnio je da je nakon rata bio član Komisije za nestala lica. Tokom ekshumacije u Modrići, koja je vršena 12. novembra 1998. godine, obratio mu se Mijo Matanović, hrvatski predstavnik, sa predlogom da se uradi i ekshumacija u Kožuhama. Matanović mu je rekao da lice Miroslav Marković iz Kožuha ima saznanja na kojoj lokaciji se nalazi telo koje treba da se ekshumira. Otišli su u Kožuhe, pa su zajedno sa Markovićem i dva policajca otišli na mesto gde se nalazilo telo. Telo je iskopano i tom prilikom su pronađena i dokumenta na ime Ivan Sivrić.³¹¹

Nalazi veštaka

Sudski veštak, specijalista sudske medicine prof. dr Zoran Stanković, utvrdio je da je oštećeni zadobio dve prostrelne rane u predelu glave, sa ulaznim ranama u potiljačnom delu i da se radi o smrtonosnim povredama. Smrt je nasilna, ali nije bilo moguće proceniti sa koje je daljine pucano u oštećenog i o kom kalibru municije se radi.³¹²

Sudski veštak balističar Milan Kunjadić utvrdio je da prilikom ekshumacije na licu mesta nije pronađeno ništa što bi moglo ukazati na vrstu oružja kojom su oštećenom nanete smrtonosne povrede. Lokaciju na kojoj su povrede nanete nije moguće utvrditi, kao ni položaj u kojem se nalazio oštećeni u vreme povređivanja. U zavisnosti od podloge na kojoj se nalazio, mogao je da stoji ili kleći. Bio je okrenut zadnjom levom stranom tela prema osobi koja mu je nanela povrede.³¹³

105

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 15. oktobra 2020. godine presudu kojom je optuženi Nebojša Stojanović oglašen krivim zbog ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz člana 144 KZ SRJ i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam godina. Ujedno mu je izrečena i mera zabrane napuštanja teritorije RS.

Po nalaženju suda, nesporno je tokom postupka utvrđeno da je u vreme kritičnog događaja postojao oružani sukob, da je optuženi bio pripadnik srpske strane u sukobu, te da je oštećeni bio ratni zarobljenik. Optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da nije poznavao oštećenog, te da je žrtva zamene identiteta. Ovakvu odbranu optuženog sud nije prihvatio, ocenivši da je usmerena ka izbegavanju krivične odgovornosti, obzirom da je ista u suprotnosti sa iskazima ispitanih svedoka. Iz iskaza svedoka, meštana Kožuha, utvrđen je identitet optuženog, te da je u kritičnom periodu bio u mestu Kožuhe. Odbrana optuženog je u suprotnosti sa iskazima Miroslava Markovića i Nedeljka Gostića –svedoka/očevidaca koji su detaljno opisali na koji način je ubijen

310 Ibid.

311 Ibid.

312 Transkript sa glavnog pretresa od 22. juna 2020. godine.

313 Ibid.

oštećeni Ivan Sivrić. Oni su naveli da je optuženi ubio oštećenog tako što je iz pištolja pucao u njega, ispalivši sve metke. Svedok Dušan Tomić naveo je da se optuženi hvalio da je ubio ustašu. Svedoci Milan Starčević i Bogdan Živković su na fotografijama koje su im pokazane prepoznali optuženog. Sud je poklonio veru iskazima svedoka, obzirom da svi prepoznaju optuženog, i opisuju ga kao osobu koja je u kritičnom periodu imala posebnu frizuru, tzv. čiroki. Svedok Mira Starčević navela je da je optuženiu vreme kritičnog događaja došao sa oštećenim u kafić u kom je radila, da je imao čudnu frizuru i da je rekao da će oštećenog ubiti. Svedok Milan Starčević naveo je da mu je optuženi naložio da ide i iskopa raku gde će ubiti „crnokošuljaša“. Da je optuženi bio zarobljen, sud je utvrdio kako iz iskaza svedoka, meštana Kožuha, tako i iz iskaza svedoka Ružice Miloš, sestre oštećenog, koja je navela da joj je Hasan Mujkić pričao da je bio zarobljen zajedno sa njenim bratom.

Sud je utvrdio da je optuženi u vreme izvršenja krivičnog dela bio uračunljiv i da je postupao sa direktnim umišljajem.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je kao olakšavajuće okolnosti optuženom cenio njegove porodične prilike, te da je neosuđivan, dok je kao otežavajuću okolnost cenio težinu izvršenog dela.

Sud je uputio oštećenu da imovinsko-pravni zahtev ostvaruje u parnici, obzirom da o istom nije mogao odlučivati jer zahtev nije bio opredeljen.

Nalazi FHP-a

106

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Prekomerna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice“³¹⁴, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.³¹⁵ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se

³¹⁴ Optužnica TRZ KTO br. 3/2018 od 13. jula 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2019-04/kto_3_18_lat~0.pdf, pristupljeno 21. decembra 2020. godine.

³¹⁵ Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2019-05/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf, pristupljeno 16. januara 2020. godine.

optužnice TRZ „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.³¹⁶ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva istu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“³¹⁷, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“³¹⁸. Kako je anonimizovano ime optuženog, ali i žrtve, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koja se terete za izvršenje ratnih zločina čije izvršenje izaziva veliku društvenu opasnost, ali i žrtava, čije pominjanje u javnosti predstavlja vid satisfakcije za žrtve i njihove porodice i preduslov za priznavanje patnji koje su pretrpele, pre svega na osnovu svog identiteta.

Efikasno vođenje postupka

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je u februaru 2019. godine, a prvostepena presuda je doneta u oktobru 2020. godine i pored zastoja u suđenju izazvanog pandemijom Covid-19 virusa. Stoga ovaj postupak predstavlja primer efikasnog suđenja u prvostepenom postupku.

Nedovoljna informisanost oštećenih

107

Prvostepenom presudom oštećena je radi ostvarivanja imovinsko-pravnog zahteva upućena na parnični postupak. Kao razlog zbog kog nije mogao da odluči u krivičnom postupku o njenom zahtevu, sud je naveo da imovinsko-pravni zahtev nije bio preciziran, odnosno da oštećena nije navela koliki tačno iznos potražuje. Naime, da bi sud u krivičnom postupku mogao da odlučuje o imovinsko-pravnom zahtevu oštećenog, takav zahtev mora biti precizno određen.³¹⁹ Ovo ukazuje na izostanak adekvatne podrške koju oštećeni imaju tokom postupka. Obaveza TRZ-a, kao i Službe za pomoći i podšku svedocima i oštećenima, jeste da informišu oštećene ne samo da imaju pravo na naknadu štete, već i da moraju do kraja postupka da opredеле i konkretni novčani iznos koji potražuju. Pasivnošću nadležnih organa oštećena u ovom postupku primorana jeda se upusti u još jedan postupak kako bi ostvarila pravo koje je mogla da ostvari i tokom krivičnog postupka, čime se ona dodatno iscrpljuje i viktimizuje.

---

316 *Ibid*, član 1, stav 2.

317 *Ibid*, član 5, stav 1.

318 *Ibid*, član 5, stav 2.

319 ZKP, član 253.

III. Predmet Ključ–Velagići³²⁰

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 27. novembra 2018.	
Datum početka suđenja: 8. marta 2019.	
Postupajući tužilac: Ognjen Đukić	
Optuženi: Željko Maričić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Vinka Beraha-Nikićević (predsednica veća) sudija Vera Vukotić sudija Vladimir Duruz
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Broj žrtava: 6	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 3
Broj ispitanih svedoka: 9	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena presuda	

108

³²⁰ Predmet *Ključ–Velagići*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kljuc-velagici.html>, pristupljeno dana 2. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Željko Maričić se tereti da je krajem maja 1992. godine, kao pripadnik VRS, došao u prostorije Osnovne škole „Nikola Mačkić“, u kojoj je bio zatvoren veći broj civila – muškaraca bošnjačke nacionalnosti iz naselja Velagići, Pudin Han, Sanica, Krasulje, te još nekoliko naselja sa područja opštine Ključ, među kojima su bili Mirsad Dervišević, Latif Salihović, Mujaga Selman, Senad Draganović, Hamdija Kumalić i Rifet Kalabić. Njih je fizički zlostavljaо tukući ih rukama, nogama na kojima je imao vojničke čizme, palicom i drugim predmetima po svim delovima tela, stavljajući Senadu Draganoviću nož ispod grla, preteći mu da će ga klati, usled čega su Mirsad Dervišević i Hamdija Kumalić u više navrata padali u nesvest, a nakon što bi došli svesti, okrivljeni je ponovo nastavljao sa sličnim zlostavljanjem. Nakon što su civili posle celodnevnog zlostavljanja smešteni u autobuse i krenuli prema logoru, okrivljeni je prišao Mirsadu Derviševiću, pa je ga nastavio tući palicom po svim delovima tela, a kada se Mirsad Dervišević pokušao skloniti pod sedište autobusa, izvadio je nož i ubo ga u leđa.³²¹

Odbrana optuženog

Optuženi je delimično priznao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da je tukao oštećene, ali ne u tolikoj meri kako je to navedeno u optužnici. Jako mu je žao tih ljudi i iskreno se kaje zbog svojih postupaka prema njima – to je učinio isključivo iz razloga što je bio pod uticajem alkohola. U tom periodu je mnogo pio, posebno kada je saznao da je njegov sin, koji je imao godinu i po, oboleo od epilepsije i autizma. U Ključu je imao dosta prijatelja Muslimana, ni sa kim nije bio u sukobu, nije imao nikakvog razloga da zlostavlja zatvorene civile, ali to je učinio jer je bio pijan i nije imao kontrolu nad svojim postupcima. Nosio je SMB uniformu i imao je automatsku pušku, dok nož i palicu nije imao. Nije umeo da objasni zbog čega je došao do Osnovne škole „Nikola Mačkić“, jer je do dolaska u školu bio u kafani i pio. Kada je ušao u školu, došao je do fiskulturne sale u kojoj je bilo oko 200 zatvorenih ljudi. Udario je zatvorene civile rukama i nogama, ali nije imao ništa u rukama, niti je nosio nož. Nije ih udarao u tolikoj meri da bi padali u nesvest. Siguran je da nije ulazio u autobus kojim su zatvorene civile poveli u logor na Manjači. Bio je ispred sale kada su ljude izvodili prema autobusima i tada je udario nekoliko ljudi nekom palicom. Poznaje neke od oštećenih – Mirsada Derviševića i Mujagu Selmana, koje je udario. Nije umeo da objasni zašto ga oštećeni Dervišević tereti da ga je ubo nožem, jer je sa njim „bio dobar“.³²²

321 Optužnica TRZ KTO br. 8/2018 od 27. novembra 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2019-04/%D0%9A%D1%82%D0%BE_8_18_%D0%9B%D0%B0%D1%82~2.pdf, pristupljeno 21. decembra 2020. godine.

322 Transkript sa glavnog pretresa od 8. marta 2019. godine.

Svedoci u postupku

Tokom 2019. godine ispitano je pet svedoka/oštećenih, koji su u svojim iskazima teretili optuženog.

Tako je svedok/oštećeni Mujaga Selman izjavio da je krajem maja 1992. godine kao civil uhapšen i doveden u Ključ, u fiskulturnu salu Osnovne škole „Nikola Mačkić“. U sali su ih fizički zlostavljali, ali tom prilikom nije video optuženog, kojeg je poznavao od ranije. Objasnio je da je tokom boravka u sali morao da drži pognutu glavu, pa iz tog razloga nije mogao dobro da vidi ko je sve bio u sali. Izveli su ih iz fiskulturne sale i poveli prema autobusima koji su se nalazili ispred škole. Od zgrade škole do autobusa bio je formiran špalir u kojem je video i optuženog, koji je takođe bio u špaliru. Optuženi je zamahnuo da bi ga udario nekim drvenim kocem u leđa, pa je svedok podmetnuo ruku i tako ublažio udarac. Nakon tog udarca, duži period je imao problem sa rukom. Uočio je oko pet do šest autobusa u kojima su ih čekali. U autobusu u kojem je bio nije primetio optuženog, ali ga je primetio kada su dovezeni u mesto Sitnica, gde su bili smešteni u prostorije fiskulturne sale u školi. Tu je ponovo video optuženog, koji je pretio njegovom kolegi. Iz Sitnice su odvezeni do logora na Manjači. Nije mu poznato da li je optuženi pre rata bio sklon konzumiranju alkohola, niti da li je kritičnog dana bio pijan.³²³

Svedok/oštećeni Mirsad Dervišević je takođe odveden u fiskulturnu salu Osnovne škole „Nikola Mačkić“. U sali je bilo puno ljudi koji su, isto kao i svedok, bili dovedeni i tučeni. Svedoka su toliko tukli da je nekoliko puta gubio svest. Najviše ga je tukao optuženi, ali su ga tukli i drugi. Dobro je video optuženog, kojeg poznaje od ranije. Siguran je da ga je on tukao u sali i to nogama, jer je od jačine udaraca padaо i tada je mogao jasno da vidi ko ga je udario. Tukao je tom prilikom i druge. Iz fiskulturne sale su uvedeni u autobuse, a u autobus u kojem je bio svedok, ušao je i optuženi i nastavio da ga tuče. Siguran je da ga je upravo optuženi ubo nožem, jer ga je pre toga tukao i psovao. Misli da ga je ubo vojničkim nožem, jer ga je imao na boku. Pokušao je da se zaštiti od njegovih udaraca tako što je pokušao da se sagne pod sedište, a tada ga je optuženi ubo nožem u bubreg. Došli su do mesta Sitnica, gde su izvedeni iz autobusa i uvedeni u fiskulturnu salu u školi. Dok su bili u sali, ušao je optuženi i rekao: „Da znate ko vas je tukao, ja sam Željko Maričić, sin Miloša i majke Mare.“ Optuženog su iz sale u Sitnici udaljili neki vojnici, a svedok je sa ostalim zatvorenim muškarcima prevezen u logor na Manjači. Nakon što je uboden nožem, obilno je iskrvario i narednih par dana nije u potpunosti bio svestan šta se događalo. Za optuženog je naveo da je bio alkoholičar.³²⁴

110

Svedok/oštećeni Senad Draganović naveo je da optuženog poznaje od ranije. Poznato mu je da je isti pio, jer je svedok radio kao konobar u ugostiteljskom objektu u koji je optuženi često dolazio. Objasnio je da je bio zatvoren u fiskulturnoj sali osnovne škole u Ključu, zajedno sa većim brojem muškaraca Bošnjaka. Optuženog je video u fiskulturnoj sali u Ključu i u Sitnici, gde im se i predstavio, rekvavši svoje ime, čak i imena svojih roditelja, a sve iz razloga „da znaju ko ih je tukao“. Za vreme boravka u fiskulturnoj sali u Ključu optuženi mu je stavljaо nož pod grlo dva puta i pitao ga u koliko

---

323 Transkript sa glavnog pretresa od 11. aprila 2019. godine.

324 Transkript sa glavnog pretresa od 22. maja 2019. godine.

sati hoće da ga kolje. Prepostavlja da je optuženi tada bio pijan. Mirsada Derviševića video je tek u sali u Sitnici – tada je bio sav krvav i dezorjentisan.³²⁵

Svedok/oštećeni Latif Salihović naveo je da optuženog poznaje od ranije, te da ga je isti kritičnog dana tukao u autobusu kojim su svedoka i druge zatvorene civile Bošnjake iz osnovne škole u Ključu prevozili do logora na Manjači.³²⁶

Svedok/oštećeni Safet Kabrić izjavio je da je bio zatvoren u fiskulturnoj sali Osnovne škole „Nikola Mačkić“ u Ključu, zajedno sa većim brojem muškaraca Bošnjaka. Zatvorene su za vreme boravka u toj sali prebjijali, kao i kasnije, dok su autobusima prevoženi do logora na Manjači. Tukli su i svedoka, ali ne zna ko ga je tukao. Video je oštećenog Mirsada Derviševića krvavog i čuo je da ga je optuženi tukao i ubō nožem.³²⁷

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine održano je pet sudećih dana, tokom kojih su ispitana tri svedoka.

Svedok Rifet Kalabić naveo je da ne poznaje optuženog, dok je svedok Hamdija Kumalić naveo da on nije video ko ga je tukao u fiskulturnoj sali OŠ „Nikola Mačkić“ u Ključu, ali da sumu kasnije komšija i brat ispričali da ga je tukao optuženi.³²⁸

Svedok odbrane, Ljiljana Maričić, supruga optuženog, navela je da se optuženi, nakon što su saznali da im je sin oboleo od teške bolesti, prosto „predao alkoholu“ i da se to tokom rata pogorsalo. Takođe je navela da joj je optuženi ispričao da je u fiskulturnoj sali maltretirao pojedine Muslimane, ali da se događaja u autobusu, za koji se takođe tereti, ne seća.³²⁹

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 7. jula 2020. godine presudu kojom je optuženog Željka Maričića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od dve godine.³³⁰

Veće je utvrdilo da je optuženi krajem maja 1992. godine, kao pripadnik VRS, došao u prostorije Osnovne škole „Nikola Mačkić“ u Ključu, u kojoj je bio zatvoren veći broj civila – muškaraca bošnjačke nacionalnosti iz naselja sa područja opštine Ključ, među kojima su bili Mirsad Dervišević, Mujaga Selman, Senad Draganović, Hamdija Kumalić i Rifet Kalabić. Njih je fizički zlostavljaо tukуći ih rukama, nogama na kojima je imao vojničke čizme, palicom i drugim predmetima po svim delovima tela, stavljajući Senadu Draganoviću nož ispod grla, preteći mu da će ga klati, usled čega su Mirsad

325 *Ibid.*

326 Transkript sa glavnog pretresa od 4. novembra 2019. godine.

327 *Ibid.*

328 Transkript sa glavnog pretresa od 22. janura 2020. godine.

329 Transkript sa glavnog pretresa od 18. februara 2020. godine.

330 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 10/2018 od 7. jula 2020. godine.

Dervišević i Hamdija Kumalić u više navrata padali u nesvest, a nakon što bi došli svesti, okriviljeni je ponovo nastavljao sa sličnim zlostavljanjem. Nakon što su civili posle celodnevnog zlostavljanja smešteni u autobuse i krenuli prema logoru, okriviljeni je ušao u autobus, prišao Mirsadu Derviševiću, pa je ga nastavio tući palicom po svim delovima tela, a kada se Mirsad Dervišević pokušao skloniti pod sedište autobusa, izvadio je nož i ubio ga u leđa. Tokom postupka nesporno je utvrđeno postojanje oružanog sukoba, da je optuženi bio pripadnik VRS kao jedne od strana u sukobu, te da su oštećeni bili civili.

Optuženi je delimično priznao izvršenje krivičnog dela, navodeći da je pojedine oštećene telesno povređivao, ali je negirao da je na nogama imao cokule i da je imao nož.

Zbog nedostatka dokaza da je optuženi telesno povređivao Latifa Salihovića, ovaj oštećeni je izostavljen iz izreke presude.

Optuženi je, po oceni suda, prilikom izvršenja krivičnog dela postupao sa direktnim umišljajem.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je optuženom kao olakšavajuće okolnosti cenio dosadašnju neosuđivanost, da je porodičan čovek, te da je otac dvoje dece od kojih je jedno bolesno. Pritome je sud vodio računa o svim olakšavajućim okolnostima i našao da su ispunjeni uslovi za primenu instituta ublažavanja kazne, nalazeći da postoje osobito olakšavajuće okolnosti, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od dve godine.³³¹

112

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Prekomerna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice“³³², anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka

---

331 *Ibid.*

332 Optužnica TRZ KTO br. 8/2018 od 27. novembra 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2019-04/%D0%9A%D1%82%D0%BE_8_18_%D0%9B%D0%B0%D1%82~2.pdf, pristupljeno decembra 2020. godine.

o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.³³³ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.³³⁴ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva istu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku, kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“³³⁵, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“.³³⁶ Kako je anonimizovano ime optuženog, ali i žrtava, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koja se terete za ratne zločine čije izvršenje izaziva veliku društvenu opasnost, ali i žrtava, čije pominjanje u javnosti predstavlja vid satisfakcije za žrtve i njihove porodice i preduslov za priznavanje patnji koje su pretrpele, pre svega na osnovu svog identiteta.

Efikasno vođenje postupka

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je u martu 2019. godine, a prvostepena presuda je doneta je već u julu 2020. godine. Stoga i ovaj postupak predstavlja primer efikasnog suđenja u prvostepenom postupku, posebno kada se ima u vidu zastoj u suđenjima zbog pandemije Covid-19 virusa.

---

333 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2019-05/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf, pristupljeno 26. decembra 2020. godine.

334 *Ibid*, član 1, stav 2.

335 *Ibid*, član 5, stav 1.

336 *Ibid*, član 5, stav 2.

IV. Predmet Hrasnica³³⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 24. decembar 2018.	
Datum početka suđenja: 22. mart 2019.	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Optuženi: Husejin Mujanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Postupajuće veće	sudija Dejan Terzić (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić sudija Zorana Trajković
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Broj žrtava: 8	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 11	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena presuda	

³³⁷ Predmet *Hrasnica*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/hrasnica.html>, pristupljeno dana 25. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Husejin Mujanović se tereti da je u vremenskom periodu od 8. jula pa do 15. oktobra 1992. godine, kao pripadnik Armije BiH i upravnik vojnog pritvora u Hrasnici (opština Iličići, BiH) u pritvoru držao oko 30 srpskih civila koji su nezakonito lišeni slobode, te prema njima nečovečno postupao jer im nije obezbedio elementarne uslove smeštaja, već su boravili u prostorijama bez vode i toaleta. Izdavao je naredbe da se zatvorenici pretuku, usled čega je šest zatvorenika podleglo zadobijenim povredama. Učestvovao je u telesnom povređivanju zatvorenika, pa je tako u svojoj kancelariji tukao zatočenog Mirka Vukovića, a zatvorenog Savu Pejića tukao je u atomskom skloništu.³³⁸

Optuženi Husein Mujanović, koji je državljanin BiH, uhapšen je 30. jula 2018. godine na graničnom prelazu Priboj–Uvac između Srbije i BiH, i od tada se nalazi u pritvoru.

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje dela za koje se tereti. Objasnio je da su u zatvor dovođena lica koja je dovodila vojna policija, čiji je komandir bio Munir Hodžić, i njemu je bilo naređeno da ih čuva. Naredbe je izdavao komandant brigade. U tim naredbama je navođeno da se dovode zbog izdaje, izbegavanja da se odazovu mobilizaciji i nekih drugih razloga, ali su svi bili vezani za rat. Srbi su dovođeni jer su bili vojno sposobni. Identitet dovedenih nije proveravao. Bilo je i žena, koje su dovođene zbog kolaboracije sa neprijateljem. Bilo je zatočenih i Hrvata i Muslimana. Niko nije izašao iz zatvora bez dobijenog naloga. Funkcionisanje zatvora bilo je teško organizovati, jer nije bilo ničega. U Hrasnici nije bilo ni struje ni vode, a ni hrane nije bilo dovoljno. Nikoga nije tukao, a svedok Vuković ga u svojoj ranijoj izjavi nije pominjao. Napominje da ga niko od svedoka nije prepoznao 1994. i 1995. godine, a 2018. godine su ga svi prepoznali. Nije preuzeo ni jednu od radnji za koje se optužnicom tereti.³³⁹

Svedoci u postupku

Oštećeni Savo Pejić naveo je da je uhapšen 18. avgusta 1992. godine i odveden u zatvor u garaže koje su bile pregrađene ciglom na manje ćelije. U tim ćelijama je bio potpuni mrak, ležao je na betonu i postojalo je samo jedno čebe kojim se pokriva zajedno sa zatvorenim Radovanom Unkovićem. Nisu postojali ni minimalni higijenski uslovi, jer su vodu za piće dobijali tako što bi je natočili u jednu flašu, a nuždu su vršili u ćeliji i za to koristili konzerve. Od zatvaranja prvi put se okupao tek u novemburu mesecu, kada su izvođeni na prinudni rad da bi pravili most na reci Železnici. Na svedokovu molbu,

³³⁸ Optužnica TRZ KTO br. 10/2018 od 24. decembra 2018. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/11/Optuznica_24.12.2018._-_Husejin_Mujanovic.pdf, pristupljeno 25. decembra 2019. godine.

³³⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 22. marta 2019. godine.

stražar mu je dozvolio da se okupa u reci Železnici. Hrana je u zatvoru bila nedovoljna i veoma loša, a dobijali su je jednom dnevno. Za vreme boravka u zatvoru jednom je, tokom septembra meseca 1992. godine, pretučen. Iz ćelije ga je izveo stražar Senad Gadžo i pretukao ga ispred vrata, a stražar Zaim Laučić ga je, kada je pao na tlo, udario nogom u bubreg. Tada je bio prisutan i optuženi kojeg je prepoznao po glasu, koji je govorio: „Udri četnika, udri, tuci!“³⁴⁰

Nepostojanje elementarnih uslova smeštaja u zatvoru potvrdili su u svojim iskazima i svedoci/oštećeni Dušan Stanić i Mirko Vuković. Takođe su potvrdili da su zatvorenici bili fizički zlostavljeni, dok je svedok/oštećeni Mirko Vuković naveo da ga je optuženi lično tukao.³⁴¹

Oštećena Ljeposava Stojanović, čiji je suprug podlegao povredama u zatvoru, kao i Branislav Nikolić i Zoran Stjepanović, čiji su očevi takođe podlegli povredama nakon premlaćivanja u zatvoru, o kritičnim događanjima nisu imali neposrednih saznanja.³⁴²

Tok postupka u 2020. godini

Tokom 2020. godine održana su četiri sudeća dana, tokom kojih je u dokaznom postupku vršen uvid u pismene dokaze koji se nalaze u spisima predmeta i iznete su završne reči stranaka.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 6. jula 2020. godine presudu kojom je optuženog Huseina Mujanovića 116 oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.³⁴³

Sud je utvrdio da je optuženi vršio nezakonita zatvaranja, nečovečno postupao, naredivao, ali i sâm nanosio telesne povrede zatočenim civilima. U ponašanju optuženog stekla su se sva bitna obeležja krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 KZ SRJ, kao što su: postojanje oružanog sukoba, teško kršenje pravila međunarodnog humanitarnog prava, postojanje veze između radnji optuženog i oružanog sukoba, te da je krivično delo počinjeno protiv osoba koje nisu aktivno učestvovali u oružanim sukobima, odnosno protiv zaštićenih lica, kako je to predvideno Ženevskim konvencijama. U vreme izvršenja krivičnog dela optuženi je bio upravnik pritvora, što svojim iskazima potvrđuju i svedoci, kao npr. Dušan Stanić, a u spisima predmeta postoje i pisani dokumenti. To su službene zabeleške i naredba o razrešenju okrivljenog sa mesta upravnika pritvora. U inkriminisanom periodu bilo je pritvoreno oko 30 lica srpske nacionalnosti koja su bila pritvorena samo zbog svoje nacionalne pripadnosti. Niko od njih nije dobio nikakvu odluku o pritvaranju, niti takve odluke postoje. Odluke o napuštanju pritvora zbog odlaska na rad, nisu dokaz da su postojale i odluke o pritvaranju, već su one samo mera obezbeđenja optuženog, obzirom da je vodio brojno stanje zatvorenih. O lošim uslovima u pritvoru svedočili su svi svedoci koji su bili zatvoreni. Svi su naveli da nisu imali dovoljno

340 Transkript sa glavnog pretresa od 6. maja 2019. godine.

341 Transkript sa glavnog pretresa od 10. juna 2019. godine.

342 *Ibid.*

343 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 11/18 od 6. jula 2020. godine.

hrane i vode, da je hrana bila loša i oskudna. Sud je poklonio veru svedocima koji su u svojim iskazima navodili da tokom zatočeništva nisu imali ni adekvatnu medicinsku pomoć. I pored loših uslova u Hrasnici, optuženi je ipak bio dužan da pritvorenicima obezbedi bolje uslove. Postojanje loših uslova, uz činjenicu da je optuženi i lično nanosio zatvorenima telesne povrede, govori o njegovom odnosu prema njima. U tom pravcu su i iskazi svedoka koji navode da su se, dolaskom novog upravnika, uslovi poboljšali. Svedok Obrad Milović je posebno govorio o lošim uslovima, navodeći tako da je jedan od zatvorenih pojeo njegovu usirenu krv, jer je bio toliko gladan. Sud je poklonio veru svedocima koji su veoma verno opisali svoja saznanja o događajima vezanim za nanošenje telesnih povreda zatvorenima. Sud nije prihvatio odbranu optuženog da u kritičnom periodu nije bio upravnik pritvora jer je ista opovrgнутa iskazima brojnih svedoka: Vukovića, Stanića, Medića i drugih. Svedok Savo Pejić je detaljno opisao kako je izведен i tučen i kako se u tim trenucima ponašao optuženi. Kako nije bilo dokaza koji bi doveli u pitanje iskaze svedoka, sud je na istim zasnovao svoju odluku o krivici optuženog.³⁴⁴

Nalazi FHP-a

Izigravanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina

Iako je Zakonom o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine određeno da su državni organi Republike Srbije nadležni za vođenje postupaka za ratne zločine počinjene na prostoru cele bivše Jugoslavije, bez obzira na državljanstvo učinioца ili žrtve (princip univerzalne nadležnosti)³⁴⁵, FHP smatra da je optuženog Mujanovića trebalo izručiti BiH, čiji je državljanin, kako bi se protiv njega tamo vodio krivični postupak.³⁴⁶ Ovo tim pre jer se protiv njega u BiH odranije vodi postupak za istovrsno krivično delo, što je i sâm optuženi potvrđio.³⁴⁷ Svaka država nastala raspadom bivše Jugoslavije treba primarno da procesuira sopstvene državljane za počinjene ratne zločine, jer se na taj način šalje poruka da je svaka država nastala raspadom bivše Jugoslavije spremna da se suoči sa zločinima koje su počinili njeni državljanini, da ih procesuira, ali i da je zainteresovana za uspostavljanje i održavanje dobrih odnosa u regionu. Primena načela univerzalne nadležnosti oslikava nepoverenje među tužilaštima koja procesuiraju ratne zločine, predstavlja izigravanje proklamovane spremnosti na regionalnu saradnju i dovodi do opterećivanja odnosa između zemalja i nadležnih tužilaštava, kao što je to bio slučaj Veljka Marića, koji je dugo opterećivao odnose između Srbije i Hrvatske.³⁴⁸

344 Ibid.

345 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015), član 2 i 3.

346 Tokom 2018. godine odbijena je molba Ministarstva BiH za izručenje optuženog Huseina Mujanovića.

347 Transkript sa glavnog pretresa od 22. marta 2019. godine.

348 Veljko Marić je nekadašnji pripadnik hrvatskih oružanih snaga, državljanin Hrvatske, uhapšen u Srbiji 2010. godine i pravносnažno osuden na 12 godina zatvora zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva presudom Višeg suda u Beogradu K.Po2 47/2010 od 23. septembra 2011. godine, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 10/11 od 5. marta 2019. godine.

Prekomerna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ-a u okviru odeljka „Optužnice“³⁴⁹, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.³⁵⁰ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljuju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.³⁵¹ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva istu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datumi mesto rođenja“³⁵², ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“.³⁵³ Kako je anonimizovano ime optuženog, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika, u potpunosti zanemarujući interes javnosti, tim pre jer je identitet optuženog javnosti bio poznat i pre podizanja optužnice, odnosno od trenutka njegovog hapšenja, o čemu su izveštavali mediji³⁵⁴, koji su takođe odmah izvestili i o podizanju optužnice.³⁵⁵ Stoga je u interesu javnosti bilo da se i na internet stranici TRZ-a, radi upoznavanja sa svim navodima optužnice, ista pojavi bez anonimizacije podataka o imenu optuženog.

118

Efikasno vođenje postupka

Ovo je još jedan efikasno vođen i okončan postupak pred prvostepenim sudom. Naime, glavni pretres u ovom predmetu počeo je u martu 2019. godine, a prvostepena presuda je doneta već u julu 2020. godine, mada je postojao i zastoj u suđenju zbog pandemije Covid-19 virusa.

349 Optužnica TRZ KTO br. 6/2018 od 22. oktobra 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2019-12/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_6_18_%D0%9B.pdf, pristupljeno 27. decembra 2020. godine.

350 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2019-05/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf, pristupljeno 26. decembra 2020. godine.

351 *Ibid*, član 1, stav 2.

352 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine, član 5, stav 1.

353 *Ibid*, član 5, stav 2.

354 RTS, 31.07.2018., „Pritvor za Huseina Mujanovića zbog zločina nad Srbima“, dostupno na <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/region/3216550/pritvor-za-huseina-mujanovica-zbog-zlocina-nad-srbima.html>, pristupljeno 26. decembra 2020. godine.

Telegraf, 31.07.2018. godine, „Na graničnom prelazu uhapšen nekadašnji upravnik ratnog logora u Sarajevu: Tereti se za zločine prema srpskim civilima“, dostupno na <https://www.telegraf.rs/vesti/jugosfera/2979617-na-granicnom-prelazu-uhapsen-nekadasnji-upravnik-ratnog-logora-u-sarajevu-tereti-se-za-zlocine-prema-srpskim-civilima>, pristupljeno 26. decembra 2020. godine.

355 RTS, 20.01.2019. godine, „Nove optužnice zbog zločina nad Srbima“, dostupno na <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/hronika/3402508/nove-optuznice-zbog-zlocina-nad-srbima.html>, pristupljeno 26. decembra 2020. godine.

Primerena kazna

Izrečena kazna zatvora u trajanju od 10 godina može se smatrati primerenom, imajući u vidu brojnost oštećenih i činjenicu da je zadobijenim povredama podleglo šestoro zatočenih civila.

V. Predmet Bogdanovci³⁵⁶

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 24. decembar 2018.	
Datum početka suđenja: 16. januar 2020.	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Boško Soldatović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Dejan Terzić (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić sudija Zorana Trajković
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 6
Broj žrtava: 9	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 5
Broj ispitanih svedoka: 5	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena presuda	

³⁵⁶ Predmet *Bogdanovci*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bogdanovci.html>, pristupljeno dana 25. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka u 2020. godini

Optužnica

Optuženi Boško Soldatović se tereti da je dana 11. novembra 1991. godine u mestu Bogdanovci u Republici Hrvatskoj, kao pripadnik čete vojne policije iz sastava Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade JNA, oko podneva, samovlasno i bez ičje naredbe i odobrenja, iz zgrade mesne zajednice izveo civile Ljulju Barlecaj, Veru Barlecaj, Kriste Lešaj, Manike Lešaj, Mrike Barlecaj, Đulju Barlecaj, Prenu Krasnići, Zefa Paljušaj i Nikolu Paljušaj, odveo ih iza navedene zgrade, poredao ispred zida i potom rafalnom paljbom iz automatskog oružja sve usmrtio.³⁵⁷

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je u potpunosti negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je u kritičnom periodu bio u Bogdanovcima kao pripadnik JNA, i to vojne policije u jedinici iz Valjeva, da je nosio SMB uniformu i da je bio naoružan automatskom puškom i pištoljem. Međutim, u vreme ubistva civila nije bio u mesnoj zajednici, već se nalazio na sasvim drugoj lokaciji. Za vreme boravka u Bogdanovcima nije kontaktirao sa civilima. Nije mogao da se seti imena ni jednog pripadnika svoje jedinice. Imena Lazar Aleksić, Gojko Lazić i Dušan Vukajlović mu ništa ne znače.³⁵⁸

121

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Gojko Lazić naveo je da je 31. oktobra 1991. godine mobilisan u vojnu policiju Valjevske brigade, te da je i optuženi takođe bio u vojnoj policiji. Otišli su u Hrvatsku, na područje mesta Marinci, a zatim su nekih 8 do 9 dana pre pada Vukovara upućeni na Bogdanovce, gde su se vodile borbe. Prvu noć su proveli u jednoj kući, preko puta koje se nalazila pošta – radilo se o objektu na sprat. Ujutru je, oko 10 časova, pozvan da zajedno sa drugim vojnicima ode i pomogne potporučniku Laziću, koji je sa nekoliko vojnika bio blokiran u objektu koji se nalazi na udaljenosti od oko 100 metara od mesta gde su bile pošta i prodavnica. Kada se nakon dva sata vratio, video je na platou kod prodavnice tela ubijenih civila. Bilo ih je više, ali se ne seća koliko. Među njima je zapazio jednu staru ženu i jednog veoma niskog muškarca. Kasnije je čuo, vojnici su pričali, da je te civile pobio optuženi.³⁵⁹

Svedok optužbe Dušan Vukajlović naveo je da je 4. novembra 1991. godine u Valjevu mobilisan u vojnu policiju Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade, čiji je komandant bio Dušan Lončar. Došli su u Hrvatsku 8. novembra 1991. godine, na područje sela Petrovci. Sutradan im je rečeno da se spremi napad na selo Bogdanovce, koje je bilo strateški važno mesto. Rečeno im je da će selo biti branjeno i

357 Optužnica TRZ KTO 1/18 od 21.12.2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2019-09/kto_1_19_lat.pdf, pristupljeno 25. decembra 2020. godine.

358 Transkript sa glavnog pretresa od 16. januara 2020. godine.

359 Transkript sa glavnog pretresa od 9. februara 2020. godine.

da je cilj njegovog zauzimanja presecanje snabdevanja Vukovara. Napad je počeo 10. novembra 1991. godine, oko osam časova. Tog dana su došli do centra sela, gde su i ostali tokom noći. Sutradan, 11. novembra 1991. godine, skupili su se u centru sela kod jedne zgrade koja je svedoku ličila na Mesnu kancelariju, koja se nalazila na raskrsnici puteva za Bršadin i Petrovce. Dobili su zadatku da obilaze kuće i vrše proveru da li u istima još uvek ima neprijateljskih vojnika, a neko je zatražio da se civili dovedu u centar sela, kako se ne bi ugrožavali pri eventualnim vojnim akcijama. Između 10 i 11 časova doveli su jednu grupu civila u kojoj je bilo sedam do devet ljudi, pretežno starijih – više muškaraca nego žena. Bio je potpuno siguran da se radi o civilima, što je zaključio po njihovoj odeći i ponašanju. Naime, oni su bili mirni i bez ikakvog znaka negodovanja prihvatali su da idu u centar sela. Jedan od civila, Albanac, što je zaključio po njegovom govoru, nosio je košulju hrvatske policije, ali je govorio da je košulja od njegovog sina. Civili su u grupi stajali kraj Mesne kancelarije – bili su u svedokovom vidnom polju, nekako polulevo. Bio je udaljen od njih desetak metara. Čuo je repetiranje oružja i odmah je usledila rafalna paljba. Prvo je video gomilu ljudi koja se tetura i pada, a zatim i čoveka koji je imao automatsku pušku – video je osobu koja je pucala u civile. Ta osoba nije bila u klasičnoj uniformi, nosila je neku smedu jaknu, i bila je stara oko 30 godina. Tog dana je više nije video. U vreme ovog događaja, u blizini zgrade bilo je oko pedesetak vojnika, jer su čekali da im dođe smena i da se vrate u Petrovce. Među njima su bili i vojnici Miodrag Marković i Lazar Aleksić. Pitao je tada šta se desilo, pa mu je neko od vojnika rekao da je ta osoba koja je pucala na civile „Sole“. O tome se pričalo među vojskom. Neposredno nakon pucnjave, civilima niko nije prilazio, niti je bilo neke reakcije po pitanju intervencije prema počiniocu. Sledeći put je osobu koja je pucala na civile sreo nakon par dana, u četi vojne policije. Neko iz čete je rekao svedoku da se on preziva Soldatović. Svedok je isključio mogućnost da je na civile pucala neka druga osoba, a ne optuženi. Svedoku supokazana dva foto-albuma sa fotografijama više lica, među kojima je svedok u oba albuma prepoznao optuženog.³⁶⁰

Svedok optužbe Lazar Aleksić objasnio je da je mobilisan u JNA 8. novembra 1991. godine, kada se javio u kasarnu u Valjevu, odakle je prebačen u Hrvatsku, u selo Petrovce. Tu se priključio četi vojne policije pri Valjevskoj brigadi. U jutarnjim časovima 10. novembra 1991. godine njegova jedinica je učestvovala u napadu na selo Bogdanovce. Borbe su se vodile čitav dan, tako da su u Bogdanovcima proveli i noć. Sledećeg jutra nije više bilo borbi, pa su meštani Bogdanovaca počeli da izlaze iz svojih kuća, a vojnici su vršili njihovo privođenje. Njih su privodili u zgradu Mesne kancelarije. Čuo je da optuženi, u prostorijama koje su se nalazile na spratu Mesne kancelarije, više na civile – pitao ih je koliko vojnika ima u selu i pretio im je da će ih ubiti. Optuženi je izveo jednu grupu civila iz zgrade. U toj grupi bilo je i žena – jedna od njih je bila mlada, a uočio je i jednog veoma niskog muškarca. Imao je osećaj da će se „dogoditi to što se dogodilo“, pa je okrenuo glavu na drugu stranu, jer nije želeo da tu sliku nosi u sećanju. U tom trenutku, u blizini optuženog nije bilo drugih vojnika. Čuo je da optuženi nareduje civilima da idu u jedan ugao i da kleknu, a zatim je čuo rafal. U vreme ovog događaja u neposrednoj blizini nalazio se i svedok Dušan Vukajlović. O ovom događaju je kasnije pričala vojska – pričalo se da je civile u Bogdanovcima ubio optuženi. Nikoga drugog nisu spominjali kao izvršioca.³⁶¹

---

360 Transkript sa glavnog pretresa od 2. juna 2020. godine.

361 *Ibid.*

Svedoci/oštećeni nisu imali neposrednih saznanja o stradanju članova svojih porodica. Tako je svedok/oštećeni Atler Antonio Paljušaj naveo da nije bio u Bogdanovcima kada su mu stradali otac Nikola Paljušaj i brat Zef Paljušaj. Bio je prisutan kada je vršena ekshumacija posmrtnih ostataka žrtava iz masovne grobnice u Bogdanovcima. Video je telo svog brata Zefa, kao i njegovu ličnu kartu koja je pronađena u grobnici.³⁶²

Svedok/oštećeni Mreco Barlecaj naveo je da su mu u Bogdanovcima stradale majka Mrika Barlecaj i baka po ocu Đulja Barlecaj. Bio je prisutan kada je vršena ekshumacija posmrtnih ostataka žrtava iz masovne grobnice u Bogdanovcima, među kojima su pronađene i njegove majka i baka.³⁶³

Sud je u dokaznom postupku pročitao iskaz svedoka Miodraga Markovića³⁶⁴ u kojem je svedok naveo da je bio u četi vojne policije pri Valjevskoj brigadi, te da je bio u selu Bogdanovci u prvoj polovini novembra meseca 1991. godine. Video je da grupu civila, među kojima je bilo žena i jedan veoma nizak muškarac, ispituju vojnici među kojima je bio i optuženi Soldatović. Civilima je prečeno da će ih ubiti, ukoliko ne kažu da li u selu ima pripadnika hrvatskih oružanih snaga. Nije bio prisutan kada su ti civili pobijeni, ali se među vojskom pričalo da je to učinio optuženi.³⁶⁵

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 7. decembra 2020. godine presudu kojom je optuženog Boška Soldatovića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.³⁶⁶

123

Na osnovu izvedenih dokaza tokom postupka sud je utvrdio da je optuženi dana 11. novembra 1991. godine u mestu Bogdanovci u Republici Hrvatskoj, kao pripadnik čete vojne policije iz sastava Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade JNA, oko podneva, samovlasno i bez ičije naredbe i odobrenja, iz zgrade mesne zajednice izveo devet civila i potom rafalnom paljbom iz automatskog oružja sve usmrtio.

Sud je poklonio veru iskazima svedoka, saboraca optuženog, jer pored očevidaca samog događaja, drugi svedoci potvrđuju da se među vojskom pričalo da je civile pobjio optuženi, i da ni jedno drugo ime, vezano za ubistvo civila, nije pominjano.

Sud nije prihvatio odbranu optuženog jer je ocenio da je ista u suprotnosti sa svim izvedenim dokazima.

---

362 Transkript sa glavnog pretresa od 22. septembra 2020. godine.

363 *Ibid.*

364 Svedok Miodrag Marković se nalazi u inostranstvu, pa zbog svog posla, kao i zbog pandemije Covid-19 virusa, nije mogao da pristupi sudu.

365 *Ibid.*

366 Presuda Višeg suda u Beogradu KPo2 3/14 od 2020. godine.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je kao olakšavajuće okolnosti optuženom Bošku Soldatoviću cenio lične i porodične prilike, a kao otežavajuće cenio je okolnosti pod kojima je delo izvršeno, ispoljenu bezobzirnost prilikom izvršenja dela, kao i raniju osuđivanost.³⁶⁷

Nalazi FHP-a

Efikasno vođenje postupka

Postupak protiv Boška Soldatovića je takođe veoma efikasno vođen i okončan pred prvostepenim sudom. Naime, glavni pretres u ovom predmetu počeo je u januaru, a prvostepena presuda je doneta već početkom decembra meseca 2020. godine, mada je postojao i zastoj u sudenju zbog pandemije Covid-19 virusa.

Primerena kazna

Kaznu zatvora u trajanju od 15 godina na koju je Boško Soldatović osuđen, FHP smatra primerenom težini izvršenog dela, imajući u vidu da je ubijeno devet civila, među kojima je bilo pet žena.

Neprocesuiranje visokorangiranih pripadnika JNA

Zbog zločina izvršenog u Bogdanovcima TRZ je procesuiralo samo neposrednog izvršioca, Boška Soldatovića, iako je FHP u julu 2019. godine podneo krivičnu prijavu protiv komandanta njegove brigade Dušana Lončara, jer nije preuzeo ništa kako bi utvrdio ko je ubio civile, iako se na dan ubistva čak i fizički nalazio u Bogdanovcima.

Ovo je druga krivična prijava koju je FHP podneo protiv Dušana Lončara. Naime, 2016. godine podneta je krivična prijava za zločin koji je počinjen u hrvatskom mestu Lovas tokom oktobra 1991. godine, kada je Dušan Lončar kao komandant Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade JNA izdao pismeno naređenje u kojem je, pored ostalog, naredio da se selo Lovas „očisti od neprijateljski nastrojenog stanovništva”.

Do kraja 2020. godine, TRZ nije pokrenulo istragu protiv Dušana Lončara ni za jedan od ova dva zločina, čime je nastavilo praksu izbegavanja procesuiranja visokorangiranih pripadnika vojske i policije.

---

367 Ibid.

PRAVOSNAŽNO OKONČANI POSTUPCI

I. Predmet Bratunac³⁶⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravosnažno okončan postupak	
Datum podizanja optužnice: 14. april 2016. godine	
Datum početka suđenja: 29. jun 2016. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Dalibor Maksimović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	

Postupajuće veće	sudija Rastko Popović (predsednik veća) sudija Omer Hadžiomerović sudija dr Miodrag Majić sudija Nada Hadži-Perić sudija Aleksandar Vujičić	125
-------------------------	---	-----

Broj optuženih: 1	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1		
Rang optuženih: nižerangirani			
Broj žrtava: 5	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0		
Broj ispitanih svedoka: 20	Broj ispitanih veštaka u izveštajnom periodu: 0		

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Pravosnažno okončan postupak
--

³⁶⁸ Predmet *Bratunac*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bratunac.html>, pristupljeno dana 21. decembra 2020. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optužnicom TRZ od 14. aprila 2016. godine, Dalibor Maksimović se tereti da je 9. maja 1992. godine, kao pripadnik VRS, u mestima Repovac i Glogova (opština Bratunac, BiH), zajedno sa nepoznatim (NN) pripadnicima VRS ubio četiri bošnjačka civila – Husu Salkića, Omera Salkića, Nezira Salkića i Muju Šaćirovića, dok je dve Bošnjakinje, zaštićene svedokinje VS1 i VS2, nezakonito zatvorio, a VS1 više puta silovao.³⁶⁹

Odbojka optuženog

Optuženi Dalibor Maksimović negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da je u kritičnom periodu bio na drugoj lokaciji. Na predočavanje predsednika veća da je zaštićena svedokinja VS1 u svom iskazu detaljno opisala porodičnu kuću okrivljenog u Bratuncu (navodeći da je u njoj silovana) i ukućane, te da se taj opis umnogome poklapa sa njegovim, okrivljeni nije mogao da objasni zašto je to tako.³⁷⁰

Medicinsko veštačenje

126

Pre svedočenja oštećene/zaštićene svedokinje VS1, obavljeno je njeno psihijatrijsko veštačenje na okolnost njene procesne sposobnosti, tokom kojeg je utvrđeno da je svedokinja sposobna da svedoči u ovom postupku. Međutim, sud je odbio predlog TRZ-a da se u isto vreme obavi veštačenje kojim bi se utvrdio stepen duševnog bola i patnje koji je oštećena pretrpela, te da li kod oštećene postoji postraumatski stresni sindrom kao posledica traumatičnog dogadaja, kao i uzročno-posledična veza između štetne radnje i posledice koja je nastala u njenoj duševnoj sferi, a koja joj sada otežava život.³⁷¹ Predlog je odbijen jer je sudski veštak objasnio da bi ovakvo veštačenje zahtevalo određeno vreme, odnosno da nije u mogućnosti da ga odmah obavi, pa se sud pozvao na odredbu člana 252 ZKP-a (kojom je određeno da će se imovinsko-pravni zahtev raspraviti u krivičnom postupku, ako se time ne bi odugovlačio postupak), kao i druge odredbe koje nalažu da je krivični postupak hitan. Stav suda je bio da ovakva odluka ne znači da oštećena neće moći u nekom momentu da ostvaruje svoj imovinsko-pravni zahtev „i naravno, shodno tome, [da će] biti veštačena možda u nekom drugom postupku“.³⁷²

---

³⁶⁹ Optužnica TRZ KTO br. 4/16 od 14. aprila 2016. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2016-05/o_2016_04_14_lat.pdf, pristupljeno 21. decembra 2020. godine. Ovaj predmet TRZ-u je ustupio Sud BiH, na osnovu odredbi Zakona o pružanju međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, obzirom da je Dalibor Maksimović državljanin Republike Srbije, gde ima i prebivalište.

³⁷⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 29. juna 2016. godine.

³⁷¹ Transkript sa glavnog pretresa od 9. septembra 2016. godine.

³⁷² *Ibid.*

Tokom postupka i punomoćnik oštećene-zaštićene svedokinje VS1 predložio je da se izvrši medicinsko veštačenje zaštićene svedokinje, kojim bi se utvrdio stepen pretrpljenih duševnih patnji prilikom kritičnog događaja, kao i posledice koje su nastupile, imajući u vidu da oštećena želi da istakne imovinsko-pravni zahtev, koji mora da opredeli i za koji je, prema odredbama ZKP-a, dužna da ponudi i dokaze.³⁷³

Obzirom da sud nije odlučio o predlogu da se obavi medicinsko veštačenje oštećene/zaštićene svedokinje VS1, oštećena je, kako bi mogla da podnese opredeljen imovinsko-pravni zahtev i uz isti pruži sudu dokaze o njegovoj osnovanosti, morala da privatno angažuje veštace. Preciziran i dokazima potkrepljen imovinsko-pravni zahtev oštećene podnet je sudu 7. septembra 2017. godine.

Svedoci u postupku

Oštećena/zaštićeni svedok VS1 detaljno je opisala kako su u Repovcu ubijeni Huso Salkić, seoski hodža, Nezir Salkić i Omer Salkić. Njih je ubio optuženi pucajući u njih, a Husu Salkića je nakon toga i prekao.³⁷⁴ Tada ga nije poznavala, ali je čula da ga drugi vojnici zovu „Dača“. Bio je mlad, srednjeg rasta, u maskirnoj uniformi, sa trakom oko glave. Kasnije je došao autobus koji je trebalo da ih odveze u Kladanj, ali su oštećenu, kao i oštećenu VS2, Dača i još jedan nepoznat vojnik zaustavili i naredili im da uđu sa njima u jedno putničko vozilo kojim su krenuli iza autobusa. Kada je autobus došao do mesta Glogova i zaustavio se kako bi ušli čovek i žena sa decom, okriviljeni je izašao iz vozila i ubio tog čoveka, koji se zvao Mujo Šaćirović. Zatim su nastavili put.³⁷⁵ Negde između Milića i Vlasenice skrenuli su sa glavnog puta u šumu, gde su se zaustavili i naredili njoj i oštećenoj VS2 da izađu iz vozila. Vojnik koji je bio sa okriviljenim odveo je njenu rođaku VS2 u šumu, a nju je Dača na tom mestu silovao. Zatim su nastavili put kroz šumu, sve dok se vozilo nije zaglavilo. Tada su se razdvojili, tako što je drugi vojnik sa VS2 otisao u nepoznatom pravcu, a ona sa Dačom prema Milićima. Rekao joj je da idu kod njega kući.³⁷⁶

Kuću okriviljenog opisala je kao dvospratnicu koja je bila zidana od blokova, u kojoj je prilikom dolaska videla dva čovjeka, dva dečaka i majku okriviljenog. On ju je odveo u jednu sobu na spratu i zapretio joj je da iz sobe ne sme izlaziti bez njegovog odobrenja. U toku noći ju je još dva puta silovao, a ujutro joj je rekao da ide na autobusku stanicu jer ima autobus za Bratunac.³⁷⁷

Prilikom davanja iskaza pred nadležnim organima BiH, oštećena je na fotografijama koje su joj predočene prepoznala okriviljenog.³⁷⁸

Zaštićena svedokinja VS3, supruga ubijenog Muje Šaćirovića, opisujući kritični događaj, navela je da je nju, supruga i troje dece dok su se kretali putem prema Glogovi sustigao autobus, iza kojeg je išlo

373 Transkript sa glavnog pretresa od 15. decembra 2016. godine.

374 *Ibid.*

375 *Ibid.*

376 *Ibid.*

377 *Ibid.*

378 *Ibid.*

putničko vozilo. Autobus se zaustavio, kao i putničko vozilo, iz kojeg je izašao muškarac u šarenoj uniformi sa trakom oko glave, srednje visine, i rekao joj da sa decom uđe u autobus, a njenom suprugu da ostane. Kada je njen suprug htio da uđe u autobus, taj muškarac ga je ubio. Misli da su u vozilu bili još jedan muškarac i žena, koju je prepoznala kao svoju komšinicu, a koja se u ovom postupku pojavljuje kao svedokinja VS1.³⁷⁹

Ubistvo Huse Salkića, Omera Salkića i Nezira Salkića opisale su svedokinje Zuhra i Zumra Salkić, koje su bile očevici. One su na fotografijama koje su im predložene prepoznale upravo optuženog kao počinjoca.³⁸⁰

Svedoci Mensur Salkić, sin ubijenog Omera Salkića, Amir Salkić³⁸¹, te Nermin Salkić³⁸² na isti sunačin opisali ubistvo i izvršioca kao i svedokinje Zumra i Zuhra Salkić.³⁸³

Svedoci odbrane, Aleksandar Cvetković, Jovica Tešanović, Mile Lalić³⁸⁴ i Ranko Đukanović³⁸⁵, saborci i bliski prijatelji optuženog, svedočili su da se u vreme kritičnog događaja iz Milića nikako nije moglo ići prema Bratuncu i okolnim selima, jer su tu teritoriju kontrolisale bošnjačke snage.

Odbacivanje optužnice i nastavak postupka

Sudsko veće je 1. novembra 2017. godine donelo rešenje kojim se odbacuje optužnica, imajući u vidu da istu nije podigao ovlašćeni tužilac.³⁸⁶ Naime, u periodu od 1. januara 2016. godine pa do 31. maja 2017. godine nije bilo tužioca za ratne zločine, niti vršioca te funkcije, a predmetna optužnica podignuta je upravo u tom periodu, odnosno 14. aprila 2016. godine.³⁸⁷ Sudsko veće je, nakon zahteva ovlašćenog tužioca (izabranog novog tužioca za ratne zločine), 12. januara 2018. godine donelo rešenje da se krivični postupak nastavi.³⁸⁸

128

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu³⁸⁹ doneo je 23. septembra 2019. godine presudu kojom je optuženog Dalibora Maksimovića oglasio krivim i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, dok je oštećene uputio na parnicu radi ostvarivanja imovinsko-pravnog zahteva.³⁹⁰

379 Transkript sa glavnog pretresa od 5. oktobra 2016. godine.

380 Transkript sa glavnog pretresa od 15. decembra 2016. godine.

381 Transkript sa glavnog pretresa od 20. januara 2017. godine.

382 Transkript sa glavnog pretresa od 9. marta 2017. godine.

383 Transkript sa glavnog pretresa od 20. januara 2017. godine.

384 Transkript sa glavnog pretresa od 21. aprila 2017. godine.

385 Transkript sa glavnog pretresa od 31. maja 2017. godine.

386 ZKP, član 416, stav 1, tačka 2.

387 Transkript sa glavnog pretresa od 1. novembra 2017. godine.

388 Transkript sa glavnog pretresa od 12. januara 2018. godine.

389 Satav sudskega veća: sudija Vladimir Duruz, predsednik veća, sudije Vinka Beraha-Nikićević i Vera Vukotić, članice veća.

390 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 8/2017 od 23. septembra 2019. godiine.

Sud je utvrdio da je optuženi Dalibor Maksimović, kao pripadnik VRS, VP 7296 Milići, dana 9. maja 1992. godine u mestu Repovac, zajedno sa još nekoliko NN pripadnika VRS, iz grupe zatočenih civila izdvojio Husu, Nezira i Omera Salkića, odveo ih iza parkiranog kamiona i lišio ih života pucajući u njih iz automatske puške, nakon čega je prišao Husi Salkiću i preklao ga. Istog dana, krećući se putničkim vozilom iza autobusa koji je stao radi preuzimanja svedoka VS3, njenog supruga Muje Šaćirovića i troje dece, izašao je iz vozila i iz automatske puške ubio Muju Šaćirovića.

Sud je takođe utvrdio da je optuženi istog dana, zajedno sa NN pripadnikom VRS, u mestu Repovac naredio oštećenim VS1 i VS2 da uđu u njihovo putničko vozilo. Odvezli su se u šumu iznad Milića где je silovao oštećenu VS1, a potom ju je odveo u svoju kuću u Miliće, zatvorio u jednu sobu i tokom noći je ponovo silovao, da bi sutradan pustio da ode u pravcu autobuske stanice Milići.

Optuženi je postupao sa umišljajem, pa je tako konačnu odluku o lišenju života optuženi i potvrđio kada je preklao Husu Salkića.

Prilikom odmeravanja kazne sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio da je porodičan čovek, otac dvoje dece, te da je u vreme izvršenja dela imao nepunih 20 godina, dok je kao otežavajuće okolnosti cenio broj smrtno stradalih žrtava, ispoljenu bezobzirnost prilikom izvršenja dela koja se posebno manifestuje klanjem Huse Salkića, kao i upornost koju je ispoljio prilikom silovanja oštećene VS1.

Sud je poklonio veru iskazu oštećene VS1 jer je, između ostalog, prilikom prikaza lica mesta, prepoznala kuću optuženog iz panoramske perspektive, gde je zapazila da je ista ranije bila samo od cigle, a u trenutku prepoznavanja sa roze fasadom. Sud je cenio iskaze svedoka u kojima postoje određene razlike i nedoslednosti u pogledu određenih činjenica, kada je u pitanju opis optuženog, ali je posebno cenio činjenicu da su ga svedokinja Zumra i Zuhra Salkić prepoznale na fotografijama koje su im predočene tokom glavnog pretresa. Ovo je posebno značajno jer je sud formirao novi album tako što je izmenio raspored fotografija u odnosu na redosled koji je ranije postojao. Stoga su iskazi svedoka, iako u nekim delovima različiti, u bitnom uverili sud da je optuženi izvršilac krivičnog dela za koje se tereti.

Obrazlažući svoju odluku da oštećenu uputi da imovinsko-pravni zahtev ostvaruje u parnici, sud je zaključio „da podaci krivičnog postupka nisu pružili pouzdan osnov ni za delimično ni za potpuno presuđenje“³⁹¹

---

391 *Ibid*, str.74.

Tok postupka u 2020. godini

Drugostepena presuda

Apelacioni sud u Beogradu³⁹² doneo je dana 17. septembra 2020. godine presudu kojom je odbio kao neosnovanu žalbu branioca optuženog Dalibora Maksimovića i potvrdio prvostepenu presudu kojom je isti oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.³⁹³

Istom presudom odbačena je kao nedozvoljena žalba punomoćnika oštećene izjavljena zbog nedosuđivanja imovinsko-pravnog zahteva.

Ustavna žalba oštećene

Oštećena je preko punomoćnika 5. februara 2020. godine podnela ustavnu žalbu, ukazujući da joj je presudom Višeg suda u Beogradu, kojom je upućena da svoj imovinsko-pravni zahtev ostvaruje u parnici, povredeno pravo na pravično suđenje iz člana 32 Ustava RS (član 5 EKLPJ), pravo na pravno sredstvo iz člana 36 Ustava RS (član 13 EKLPJ), pravo na poštovanje ljudskog dostojanstva i pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života iz člana 8 EKLJP.³⁹⁴

Nalazi FHP-a

130

Regionalna saradnja

Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je TRZ-u ustupilo Tužilaštvo BiH, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Primerena kazna

Sud je optuženom Daliboru Maksimoviću izrekao kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, koju FHP smatra pravičnom i primerenom težini izvršenog krivičnog dela.

Imovinsko-pravni zahtev žrtve seksualnog nasilja

FHP smatra da je sud pogrešio što u ovom krivičnom postupku nije odlučivao o imovinsko-pravnom zahtevu oštećene VS1. U dosadašnjim postupcima za ratne zločine, iako su bili isticani, sud nikada nije

³⁹² Sastav sudskega veća: sudija Rastko Popović, predsednik veća, sudije Omer Hadžiomerović, dr Miodrag Majić, Nada Hadži-Perić i Aleksandar Vujičić, članovi veća.

³⁹³ Presuda Apelacionog suda u Brogradu Kž1 Po2 4/20 od 17. septembra 2020. godine.

³⁹⁴ Ustavna žalba Už – 1915/2020 od 5. februara 2020. godine.

odlučivao o imovinsko-pravnom zahtevu oštećenih, već ih je uvek upućivao na parnicu³⁹⁵, uopšteno navodeći da bi to dovelo do „odugovlačenja postupka”³⁹⁶ ili bi paušalno uputio na članove ZKP-a koji govore o imovinsko-pravnom zahtevu, bez obrazloženja odluke. Iako je ZKP-om određeno da će se pred sudom raspraviti o imovinsko-pravnom zahtevu „ako se time ne bi znatno odugovlačio postupak”³⁹⁷, čime se jasno ukazuje da bi odlučivanje trebalo da bude pravilo, a da je mogućnost da se ne raspravi izuzetak od tog pravila, sud se ponašao upravo suprotno. U ovom postupku, zbog pribavljanja dokumentacije iz BiH koja se odnosila na vođenje postupaka za proglašenje smrtno stradalih žrtava umrlim, a čije pribavljanje nije bilo od značajnijeg uticaja na odlučivanje u ovoj pravnoj stvari, odlagani su osam puta zakazani glavni pretresi, odnosno u periodu od 7. maja 2018. do 12. juna 2019. godine.³⁹⁸ U tom periodu bilo je više nego dovoljno vremena da se do detalja rasprave sve pojedinosti iz preciziranog i dokazima potkrepljenog imovinsko-pravnog zahteva oštećene, zaštićene svedokinje VS1, obzirom da je isti podnet суду 7. septembra 2017. godine.

Ovo ukazuje da je sud imao vremena, ali da nije smatrao potrebnim da se bavi i odlučivanjem o imovinsko-pravnom zahevju. Tim pre jer je, umesto da obrazloži svoju odluku o upućivanju oštećene, kao žrtve silovanja, da imovinsko-pravni zahtev, iako je bio preciziran i obrazložen, ostvaruje u parnici, potpuno proizvoljno i arbitrarно zaključio, i to u odnosu na sve oštećene, da „podaci krivičnog postupka nisu pružili pouzdan osnov ni za delimično ni za potpuno presuđenje”.

Ovakva odluka suda je pogubna za oštećenu jer se radi o žrtvi seksualnog nasilja koja je u krivičnom postupku imala odredenu meru zaštite, odnosno prikrivanje identiteta, pošto Zakon o parničnom postupku ne poznaje mogućnost vođenja postupka bez otkrivanja identiteta stranaka. Stoga, kada krivični sud upućuje oštećenu na parnicu, on zapravo žrtvu stavlja pred nemoguć izbor – lična zaštita naspram pripadajuće naknade štete.

Upućivanje oštećenih, koji svedoče pod merama zaštite prikrivanja identiteta, na parnični postupak, kako bi ostvarili pravo na naknadu štete, a što podrazumeva da bi oni u tom slučaju bili primuđeni da otkriju svoj identitet, predstavlja povredu njihovog prava na pravično sudenje³⁹⁹, prava na delotvorno pravno sredstvo⁴⁰⁰, prava na poštovanje ljudskog dostojanstva⁴⁰¹, kao i prava na poštovanje privatnog i porodičnog života.⁴⁰²

³⁹⁵ Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Sotin*, K.Po2 2/14 od 26.06.2015. godine; Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Podujevo*, K.Po2 44/2010 od 22. septembra 2010. godine; Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Zvornik II*, K.Po2 28/2010, od 22. novembra 2010. godine.

³⁹⁶ *Ibid.*

³⁹⁷ ZKP, član 252, stav 1.

³⁹⁸ Transkript sa glavnih pretresa zakazanih za: 7. maj 2018, 22. jun 2018, 3. septembar 2018, 22. oktobar 2018, 3. decembar 2018, 14. januar 2019, 25. februar 2019, 10. april 2019. godine.

³⁹⁹ Ustav RS, član 32.

⁴⁰⁰ *Ibid.*, član 36.

⁴⁰¹ *Ibid.*, član 23.

⁴⁰² Evropska konvencija, član 8.

Nasuprot domaćoj sudske praksi, BiH je prepoznala probleme sa kojima se suočavaju žrtve seksualnog nasilja u ratu prilikom ostvarivanja prava na naknadu štete van krivičnog postupka, te je izmenila sudske prakse i počela da im dosuđuje imovinsko-pravne zahteve u krivičnom postupku.⁴⁰³

Dosadašnja sudska praksa u pogledu izbegavanja dosuđivanja dosuđivanja imovinsko-pravnog zahteva u krivičnom postupku, ne samo Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, već uopšteno krivičnih sudova u Srbiji, pokazala se kao neodgovarajuća za žrtve. Ovakva praksa je ujedno suprotna ratifikovanim međunarodnim ugovorima i prihvaćenim međunarodnim standardima, pa je potrebu promene iste prepoznao i Vrhovni kasacioni sud Republike Srbije, koji je u avgustu 2019. godine doneo Smernice za unapređenje sudske prakse u postupcima za naknadu štete žrtvama teških krivičnih dela u krivičnom postupku.⁴⁰⁴ Stoga FHP očekuje da se u najskorije vreme dosadašnja praksa u pogledu odlučivanja o imovinsko-pravnim zahtevima promeni, posebno kada su u pitanju žrtve seksualnog nasilja i žrtve koje se u postupcima pojavljuju pod merama zaštite.

---

403 Prvostepena presuda Suda Bosne i Hercegovine S1 1 K 012024 14 Kri u predmetu *Ostoja i Bosiljko Marković*; Prvostepena presuda Suda Bosne i Hercegovine S1 1 K 019771 15 Kri u predmetu *Krsto Dostić*; Drugostepena presuda Suda Bosne i Hercegovine S1 1 K 017213 14 Krž u predmetu *Slavko Savić*.

404 *Smernice za unapređenje sudske prakse u postupcima za naknadu štete žrtvama teških krivičnih dela u krivičnom postupku*, dostupno na <https://www.podrskazrtvama.rs/media/domaci/Smernice.pdf>, pristupljeno 1. novembra 2019. godine.

II. Predmet Brčko⁴⁰⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan postupak	
Datum podizanja optužnice: 12. septembar 2018.	
Datum početka suđenja: 3. decembar 2018.	
Postupajući tužilac: Svetislav Rabrenović	
Optuženi: Nikola Vida Lujić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.	
Postupajuće veće	Sudija dr Miodrag Majić (predsednik veća) Sudija Omer Hadžiomerović Sudija Nada Hadži-Perić Sudija Aleksandar Vujičić Sudija Rastko Popović
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 12	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Pravnosnažno okončan postupak	

133

⁴⁰⁵ Predmet Brčko, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/brcko2.html>, pristupljeno dana 16. oktobra 2019. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Optuženi Nikola Vida Lajić se tereti da je, kao pripadnik jedinice „Crvene beretke”, dana 20. juna 1992. godine u Brčkom (BiH), zajedno sa još dvojicom NN vojnika, uniformisan i naoružan, došao u porodičnu kuću žrtve, ženske osobe bošnjačke nacionalnosti kojoj je, uz pretnju oružjem, naredio da mu predala zlato i novac koje ima, pa je nakon što je to i učinila, istu više puta silovao.⁴⁰⁶

Odbojna optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje dela za koje se tereti. Naveo je da tokom rata u BiH nije bio pripadnik ni jedne oružane formacije, da oštećenu ne poznaje, te da nikada nije bio u njenoj kući.

Svedoci u postupku

Tokom 2019. godine ispitano je 12 svedoka, među kojima i oštećena, tokom čijeg ispitivanja je javnost bila isključena. Suprug oštećene naveo je da je dana 20. juna 1992. godine u njegovu kuću u Brčkom došla grupa srpskih vojnika, koja ga je odvela na ispitivanje. Prepoznao je optuženog koji je bio u uniformi, i koji je u to vreme bio pripadnik jedinice „Crvenih beretki“. Nakon što se vratio, komšinica mu je rekla da mu je supruga u međuvremenu silovana.

134

Svedok Joca Rakić naveo je da ga je, kao pripadnika policije, kritičnog dana pozvao poznanik Zeir zvani Željko i zamolio da dođe do kuće oštećene. Kada je došao, zatekao je poznanika, oštećenu i njenog supruga, i oni su mu rekli da su tu bili pripadnici „Crvenih beretki“ i da je oštećena silovana.⁴⁰⁷ Svedoci Radojica Božović, Dragoslav Popović i Goran Pantić naveli su da su u kritičnom periodu bili pripadnici jedinice „Crvene beretke“ koja je bila stacionirana na carini u Brčkom i da je optuženi bio njihov saborac.⁴⁰⁸ Svedok Zeir Salihović naveo je da je kritičnog dana bio kod komšije Zvonka Katanića na kafi, kada mu je Zvonkova supruga rekla da se pred njegovom kućom nalazi vojni kombi. Izašao je i otišao da vidi o čemu se radi, pa je među prisutnim vojnicima prepoznao i optuženog koji mu je rekao da uđe u kombi, što je i učinio. Tada je jedan momak zapitao zbog čega je svedok u kombiju kada se zove Željko, nakon čega mu je rečeno da izade. Posle toga je otišao do oštećene da vidi šta je sa njenim bratom. Dok je bio kod nje u kući, ušla su tri uniformisana lica, među kojima je bio i optuženi koji mu je rekao da izade napolje, pa je otišao kući. Nakon sat vremena vratio se do kuće oštećene, i tada je video optuženog da izlazi iz njenog dvorišta. Optuženi ga je primetio i oterao ga, nakon čega

⁴⁰⁶ Optužnica TRZ KTO br. 4/2018 od 12. septembra 2018. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/2018-10/redigovana_optuznica_kto_4_18_lat.pdf, pristupljeno 20. decembra 2020. godine.

⁴⁰⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 25. marta 2019. godine.

⁴⁰⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 27. maja 2019. godine.

se svedok vratio svojoj kući. Ubrzo je u njegovu kuću došla oštećena i ispričala da ju je maltretirao i silovao „Vidin sin“. Bila je veoma uzrujana i plakala je. Naišao je Joca, policajac u rezervi, kojem je rekao šta se dogodilo, pa je Joca pozvao policiju koja je ubrzo došla. Policijski inspektor Dragiša je tom prilikom uzeo izjave od svih prisutnih.⁴⁰⁹

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu⁴¹⁰ doneo je dana 10. septembra 2019. godine presudu kojom je optuženog Nikolu Vida Lujića oglasio krivim i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od osam godina.⁴¹¹

Sud je utvrdio da je optuženi izvršio krivično delo za koje se tereti, na način kako je to navedeno u optužnici. Naime, ispunjeni su svi bitni elementi krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, odnosno da je u inkriminisanom periodu postojao oružani sukob, da je u konkretnom slučaju postojalo teško kršenje pravila međunarodnog humanitarnog prava, da je postojala veza između radnji optuženog i oružanog sukoba, odnosno da je optuženi delo izvršio koristeći kontekst oružanog sukoba i da je krivično delo izvršeno protiv lica koje nije aktivno učestvovalo u neprijateljstvima, odnosno protiv lica zaštićenog odredbama međunarodnog humanitarnog prava. Postojanje oružanog sukoba omogućilo je optuženom da nosi uniformu i oružje, što su u svojim iskazima potvrdili saborci optuženog, svedoci Radojica Božović i Goran Panić, a to je optuženi iskoristio kao veliku nadmoć nad oštećenima. Postojanje teškog kršenja odredbi međunarodnog humanitarnog prava u konkretnom slučaju postoji, jer se optuženi tereti za ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 KZJ, koji proističe iz člana 3 Ženevske konvencije, a u kojem je silovanje izričito predviđeno kao radnja izvršenja ovog krivičnog dela. Za postojanje silovanja nije neophodno da se nad žrtvom primeni fizička sila, a u konkretnom slučaju je dokazano da je žrtva bila pod psihičkom prinudom, obzirom da je optuženi, u cilju da je zastraši, pred njom punio pištolj.

Sud je u celosti prihvatio iskaz oštećene. Ona je odmah po izvršenju dela, i pored činjenice da se radi o maloj i patrijarhalnoj sredini, smogla snage da u prvim satima nakon dogadaja prijavi šta joj se desilo svim licima na koje je naišla. To je rekla svedoku Zeiru Salihoviću, svom suprugu, komšinici, policajcu Joci Rakiću koji je prvi došao na lice mesta, kao i inspektoru Dragiši Tešiću. Konačno, smogla je snage da ode i na lekarski pregled. Njen iskaz potvrđen je iskazima svedoka Salihovića i Rakića, kao i supruga oštećene. Optuženog su na licu mesta prepoznali svedok Salihović, koji ga opisuje kao osobu koja je ušla u kuću oštećene i identifikovao ga je kao Vidinog sina. Suprug oštećene je takođe identifikovao optuženog kao Vidinog sina koji ga je odveo iz kuće na ispitivanje pre kritičnog događaja. Optuženog je u izvesnoj meri identifikovala i oštećena, kada je na suđenju primetila detalj koji optuženog izdvaja od drugih lica, odnosno da na licu ima izvesni grč, jer mu „jedno oko žmiga“. Svedok Radojica Božić potvrdio je ove navode oštećene, rekavši da je optuženom jedna strana lica bila ukočena.

Prilikom odmeravanja kazne sud je našao da na strani optuženog nema olakšavajućih okolnosti,

409 *Ibid.*

410 Sastav sudskega veća: sudija Dejan Terzić, predsednik veća, sudije Mirjana Ilić i Zorana Trajković, članice veća.

411 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 5/18 od 19. septembra 2019. godine.

dok je kao otežavajuće okolnosti cenio njegovu raniju osuđivanost za istovrsno krivično delo, posledicenastale po oštećenu, kao i bezobzirnost optuženog prilikom izvršenja dela. Naime, optuženi je, nakon što je silovao oštećenu, mimikom lica pokazivao i drugom vojniku da učini isto, što je ovaj odbio. Sud je smatrao da je taj potez optuženog posebno ponižavajući za oštećenu i da je jedino bio usmeren na to da se povredi njeno dostojanstvo.

Tok postupka u 2020. godini

Apelacioni sud u Beogradu doneo je 31. januara 2020. godine presudu kojom je odbio kao neosnovane žalbe optuženog i njegovog branioca i potvrdio prvostepenu presudu.⁴¹²

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je ustupio Okružni sud u Doboju, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

136

Procesuiranje seksualnog nasilja

Ovo je tek druga optužnica koja je podignuta isključivo zbog seksualnog nasilja izvršenog u oružanim sukobima. U dosadašnjoj praksi domaćeg pravosuđa, seksualno nasilje je procesuirano retko i to najčešće kao ratni zločin koji se pojavljuje uz ubistva i druge vrste fizičkog nasilja.⁴¹³ Pre ove, podignuta je samo jedna optužnica isključivo za seksualno nasilje – silovanje, u predmetu *Bijeljina II*.⁴¹⁴

Efikasno vođenje postupka

Ovo je jedan od najbrže završenih postupaka pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda. Glavni pretres počeo je 3. decembra 2018. godine, a prvostepena presuda doneta je 19. septembra 2019. godine. Uz ispitivanje 12 svedoka i dva odlaganja zakazanih glavnih pretresa zbog izostanka svedoka, prvostepeni postupak je okončan za devet meseci. Imajući u vidu da je postupak pravnosnažno okončan u januaru 2020. godine, ovaj postupak se može smatrati jednim od najbrže okončanih postupaka. U dosadašnjoj praksi Višeg i Apelacionog suda, u kraćem roku postupak je okončan samo u predmetu *Čelebići*.⁴¹⁵

---

412 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 7/19 od 31. januara 2020. godine.

413 Videti predmete *Lekaj, Skočić, Ćuška, Bratunac* itd.

414 Optužnica TRZ od 4. juna 2014. godine protiv Miodraga Živkovića, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2016-05/o_2014_06_04_lat.pdf, pristupljeno 5. januara 2019. godine.

415 Predmet *Čelebići*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/celebic.html>, pristupljeno 16. oktobra 2019. godine.

Adekvatna zaštita oštećene tokom svedočenja

Predsednik sudskog veća je, tokom svedočenja oštećene, imajući u vidu stepen osjetljivosti iste kao svedoka, veoma odlučno reagovao u sprečavanju njene dodatne retrraumatizacije tako što je zabranjivao optuženom i braniocu postavljanje pitanja koja bi do toga dovela. Ovakav način zaštite oštećenih trebalo bi da postane redovna praksa, koja je u nekim ranijim postupcima izostajala.

Primerena kazna

Prvostepeni sud je optuženom izrekao kaznu zatvora u trajanju od osam godina, koja je pravična i primerena. Istom se, a posebno ocenom olakšavajućih i otežavajućih okolnosti, pokazuje stav na koji način ova vrsta krivičnih dela mora biti sankcionisana.

III. Predmet Lovas⁴¹⁶

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan postupak	
Datum podizanja optužnice: 28. novembar 2007. godine	
Datum početka suđenja: 17. april 2008. godine	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Milan Devčić, Željko Krnjajić, Darko Perić, Radovan Vlajković, Radisav Josipović, Jovan Dimitrijević, Saša Stojanović i Zoran Kosijer	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, član 142 KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Aleksandar Vujičić, predsednik veća sudija Rastko Popović sudija Omer Hadžiomerović sudija dr Miodrag Majić sudija Nada Hadži-Perić
Broj optuženih: 8 Rang optuženih: niže i srednje rangirani Broj žrtava: 70 Broj ispitanih svedoka: 195	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Pravosnažno okončan postupak	

⁴¹⁶ Viši sud u Beogradu, predmet *Lovas*, K.Po2 1/14, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/lovash.html>, pristupljeno dana 26. januara 2021. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2020. godine

Optužnica

Prvobitnom optužnicom, 14 optuženih je terećeno da su, kao pripadnici različitih formacija, tokom oktobra i novembra meseca 1991. godine, na području i u mestu Lovas (Republika Hrvatska) izvršili napad na civilno stanovništvo, prema njima nečovečno postupali, mučili ih, telesno povređivali i ubijali, što je imalo za posledicu smrtno stradanje ukupno 69 civila, a 12 civila je zadobilo teške i luke telesne povrede.

Optuženi su: Ljuban Devetak, Milan Devčić i Milan Radojičić kao pripadnici samostalno uspostavljene lokalne civilno-vojne vlasti; Željko Krnjajić kao komandir Stanice milicije (SM) Tovarnik; Miodrag Dimitrijević, Darko Perić, Radovan Vlajković i Radisav Josipović kao pripadnici Teritorijalne odbrane (TO) Valjevo, čije su jedinice prepočinjanjem ušle u sastav Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade (2. pgmbr) JNA i Petronije Stevanović, Aleksandar Nikolajidis, Dragan Bačić, Zoran Kosijer, Jovan Dimitrijević i Saša Stojanović kao pripadnici dobrovoljačke grupe „Dušan Silni”.⁴¹⁷

Izmenjenom optužnicom od 28. decembra 2011. godine, broj smrtno stradalih civila smanjen je sa 69 na 44.⁴¹⁸

139

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu⁴¹⁹ doneo je 26. juna 2012. godine presudu kojom je sve optužene oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva u saizvršilaštvu i osudio ih na kazne zatvora u rasponu od četiri do dvadeset godina.⁴²⁰ Detaljnu analizu prvostepene presude FHP je dao u *Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini*.⁴²¹

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu⁴²², odlučujući u žalbenom postupku, doneo je 9. decembra 2013. godine rešenje kojim je ukinuo presudu Višeg suda i predmet vratio na ponovni postupak i odlučivanje.⁴²³

417 Optužnica TRZ, KTRZ 7/07 od 28. novembra 2007. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2016-05/o_2007_11_28_lat.pdf, pristupljeno dana 28. januara 2021. godine.

418 Precizirana optužnica TRZ, KTRZ 7/07 od 28. decembra 2011. godine.

419 Sastav veća: sudija Olivera Andelković, predsednica veća, sudije Tatjana Vuković i Dragan Mirković, članovi veća.

420 Presuda Višeg suda u Beogradu, K.Po2 22/2010 od 26. juna 2012. godine.

421 Detaljnu analizu prvostepene presude videti u: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini* (Beograd, FHP, 2013),str. 53-63.

422 Sastav veća: sudija Sonja Manojlović, predsednica veća, sudije mr Sretko Janković, dr Miodrag Majić, Omer Hadžiomerović i Vučko Mirčić, članovi veća.

423 Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Po2 3/13 od 9. decembra 2013. godine.

FHP je dao detaljnu analizu rešenja Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u *Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini*.⁴²⁴

Ponovljeni postupak

Ponovljeno suđenje⁴²⁵ počelo je 4. marta 2014. godine, pred novom predsednicom veća, ali je do okončanja ponovljenog postupka još dva puta došlo do promene predsednika veća.⁴²⁶ Postupak je obustavljen u odnosu na optužene Ljubana Devetaka, Aleksandra Nikolaidisa, Petronija Stevanovića, Dragana Bačića i Milana Radojičića, koji su u međuvremenu preminuli. U odnosu na optuženog Miodraga Dimitrijevića postupak je razdvojen iz razloga celishodnosti postupka.

TRZ je 5. januara i 28. marta 2017. godine izmenilo optužnicu. Zbog smanjenog broja optuženih, izmenjenom optužnicom smanjen je i broj žrtava, tako da je obuhvaćeno samo 27 smrtno stradalih žrtava. TRZ je takođe iz optužnice izostavilo da je napad na selo Lovas izvršen po naredbi komandanta 2. pgmbr JNA Dušana Lončara u čiji sastav su, prilikom napada, bile uključene TO Tovarnik i dobrovoljački odred „Dušan Silni“.⁴²⁷

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud u Beogradu⁴²⁸ doneo je 20. juna 2019. godine u ponovljenom postupku presudu kojom je optužene oglasio krivim za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ih na kazne zatvora: Milana Devčića na osam godina, Sašu Stojanovića na sedam godina, Zorana Kosijera, Željka Krnjajića i Jovana Dimitrijevića na po šest godina, Darka Perića i Radovana Vlajkovića na po pet godina, a Radisava Josipovića na četiri godine.⁴²⁹

140

Sud je utvrdio da je 10. oktobra 1991. godine izvršen napad na Lovas koji se odvijao po naređenju Dušana Lončara, komandanta Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade JNA, od 9. oktobra 1991. godine. Tokom napada, okriviljeni Željko Krnjajić komandovao je pripadnicima oružane grupe sastavljene od pripadnika SM Tovarnik, TO Tovarnik i dobrovoljačke oružane grupe „Dušan Silni“, koji su svi bili u sastavu snaga brigade. On im je naređivao da otvaraju vatru iz pešadijskog naoružanja i bacaju bombe na kuće meštana hrvatske nacionalnosti, usled čega su zapaljene kuće Ivana Ostruna, Vida Krizmanića, Amalije Martinović, Josipa Kraljevića, Ivana Conjara i Ivica Gračanca, a pučnjima iz vatre nog oružja ubijeni su Vid Krizmanić, Ivan Ostrun, Mirko Grgić, Cecilija Badanjak, Danijel Badanjak, Josip Poljak i Pavo Đaković. Okriviljeni Krnjajić lično je primenjivao mere zastrašivanja prema civilima hrvatske nacionalnosti tako što je uperio pušku u Tomislava Šelebaja, pretio mu da će ga ubiti i gurao ga, a takođe je uperio pušku i u leđa Marice Hodak i tukao Josipa Jovanovića udarajući ga nogama.

⁴²⁴ Detaljnju analizu videti u: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini* (Beograd, FHP, 2014), str. 66-75.

⁴²⁵ Viši sud u Beogradu, predmet *Lovas*, ponovljeni postupak, broj predmeta: K. Po2 1/14.

⁴²⁶ Detaljnju analizu razloga za odugovlačenje postupka FHP je dao u: FHP, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji* (Beograd, FHP, 2019) str. 54-64.

⁴²⁷ Optužnica TRZ KT 7/07 od 5. januara 2017. godine.

⁴²⁸ Sastav sudskega veća: sudska Zorana Trajković, predsednica veća, sudije Mirjana Ilić i Dejan Terzić, članovi veća.

⁴²⁹ Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 1/2014 od 20. juna 2019. godine.

U odnosu na okriviljenog Milana Devčića sud je utvrdio da je isti u periodu počev od 10. pa do kraja oktobra meseca 1991. godine u Lovasu, u svojstvu komandira milicije Lovas i predstavnika samovlasno uspostavljene lokalne vlasti civilno–vojnog karaktera, zajedno sa okriviljenim Ljubanom Devetakom, komandantom sela i direktorom Zemljoradničke zadruge Lovas i Milanom Radojičićem, komandantom TO Lovas, prema kojima je krivični postupak obustavljen usled smrti, nečovečno postupao prema civilnom stanovništvu hrvatske nacionalnosti. On je učestvovao u njihovom zatvaranju i zadržavanju u improvizovane, nehigijenske i prostorno neuslovne zatvore koje je formirala samovlasno uspostavljena lokalna vlast, dok su tela zatvorenih Marka Filića, Petra Badanjka, Josipa Jovanovića, Ivana Vidića, Andrije Devčića, Marka Damjanovića, Zorana Krizmanića, Đure Krizmanića, Alojza Krizmanića, Darka Pavlića, Željka Pavlića, Stipe Dolačkog i Franje Pande nakon 18. oktobra 1991. godine pronađena na različitim lokacijama u Lovasu.

Okriviljeni Milan Devčić nečovečno je postupao prema civilima hrvatske nacionalnosti i tako što je naređivao primenu ponižavajućih i diskriminatorskih mera prema Branki Balić, Ani Conjar i Josipu Luketiću, naređivši im da svoje kuće obeležavaju belim tkaninama i oko ruku nose bele trake. U prostorijama SM u Lovasu telesno je povređivao privedene i zatvorene Petra Vuletu, Marka Gračca i Đuru Antolovića, tako što ih je udarao nogama, rukama, gumenom palicom i metalnim bokserom.

Sud je utvrdio da je okriviljeni Darko Perić, u svojstvu komandanta Protivdiverzantskog odreda TO Valjevo, naredio da se nečovečno postupa prema civilnom stanovništvu tako što je 17. oktobra 1991. godine sebi potčinjenim starešinama, okriviljenim Radovanu Vlajkoviću i Radisavu Josipoviću, izdao naređenje da se dana 18. oktobra 1991. godine u pretres terena kao živi štit povedu prethodne noći zatvoreni i mučeni civili, koje naređenje je dobio od potpukovnika Miodraga Dimitrijevića, najvišeg po činu vojnog starešine u Lovasu, u odnosu na koga je krivični postupak razdvojen. Okriviljeni Radovan Vlajković i Radisav Josipović nečovečno su postupali prema civilima tako što su, postupajući po dobijenom naređenju, poveli pedesetak pripadnika Protivdiverzantske čete i zajedno sa okriviljenim Zoranom Kosijerom, Sašom Stojanovićem i Jovanom Dimitrijevićem kao pripadnicima odreda „Dušan Silni“, te drugim pripadnicima istog odreda, od zatvorenih civila formirali kolonu i krenuli u pretres terena prema pogonu fabrike „Borovo“. Prilikom kretanja kolone, jedan od pripadnika oružane pratinje ubio je ranije teško povređenog Boška Bođanca. Dolaskom do polja deteline koje je bilo minirano, NN lica su naredila civilima da skrenu u polje i da se, držeći se za ruke, po istom kreću i razgrću nogama detelinu, dok su se okriviljeni Vlajković, Josipović, Dimitrijević, Kosijer i Stojanović naoružani kretali iza njih na bezbednom rastojanju. Nakon što je civil Ivan Kraljević pao preko postavljene mine koja se aktivirala, jedan broj pripadnika oružane pratinje otvorio je na civile puščanu paljbu usled koje su smrtno stradali Marijan Marković, Tomislav Sabljak, Darko Solaković, Ivan Palijan, Zlatko Panjik, Slavko Kuzmić, Ivan Sabljak, Mijo Šalaj, Ivan Kraljević, Petar Badanjak, Zlatko Božić, Antun Panjik, Marko Vidić, Marko Sabljak, Mato Hodak, Ivan Conjar, Slavko Štrangarević, Josip Turkalj i Luka Balić, dok su Stjepan Peulić, Stanislav Franjković, Ivan Mujić, Zlatko Toma, Ljubo Solaković, Josip Gerstner, Mato Kraljević, Josip Sabljak, Emanuel Filić, Milko Keser, Milan Radmilović i Marko Filić ranjeni. Okriviljeni Stojanović je, nakon prestanka eksplozija i puščane paljbe, civilima Đuki Radočaju, Tomislavu Šelebaju i Dragutinu Krizmaniću naređivao da razminiraju preostale neeksplodirane mine, iako za to ovi nisu bili obučeni, tako što im je davao uputstva kako da to urade.

FHP je dao detaljnu analizu ove presude u *Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2019. godini*.⁴³⁰

Tok postupka u 2020. godini

Drugostepena presuda

Apelacioni sud u Beogradu, odlučujući po žalbama TRZ, optuženih i njihovih branilaca, doneo je 20. novembra 2020. godine presudu kojom je preinačio prvostepenu presudu u ponovljenom postupku Višeg suda u Beogradu, tako što je oslobođio od krivične odgovornosti okrivljene Željka Krnjajića i Milana Devčića, a ostalim okrivljenim ublažio kazne, osudivši ih: Darka Perića i Radovana Vlajkovića na četiri, Radisava Josipovića, Jovana Dimitrijevića i Zorana Kosijera na tri, a Sašu Stojanovića na šest godina zatvora.⁴³¹

Apelacioni sud je zauzeo stanovište da je, u odnosu na okrivljenog Željka Krnjajića, optužba prekoračena, obzirom da se optužnicom teretio da je naredbu izdao isključivo pripadnicima svoje oružane grupe koja se tokom napada kretala pojedinačno navedenim ulicama u Lovasu, dok je u prvostepenoj presudi navedeno da je naredbu izdao pripadnicima svih oružanih snaga koje su učestvovali u napadu.

Takođe, Apelacioni sud je zauzeo stanovište da nema dovoljno dokaza da je upravo okrivljeni Krnjajić naredio pripadnicima grupe da bacaju bombe na kuće meštana hrvatske nacionalnosti i otvaraju vratu iz pešadijskog naoružanja, te da je i lično primenjivao mere zastrašivanja prema hrvatskim civilima. Ovo iz razloga jer se na osnovu izvedenih dokaza ne može utvrditi da radnje koje se okrivljenom Krnjajiću stavlju na teret, imaju nivo ozbiljnosti i težinu posledica koje su neophodne za karakterisanje istih kao primenjivanje mera zastrašivanja.

142

Apelacioni sud je i u odnosu na okrivljenog Milana Devčića zauzeo stanovište da je prvostepenom presudom prekoračena optužnica jer je u presudi, za razliku od optužnice, dodato da je zavore formirala samovlasno uspostavljena lokalna vlast vojno-civilnog karaktera, te da su „tela lica nakon 18. oktobra 1991. godine pronađena na različitim lokacijama u selu Lovasu”. Time je, po oceni suda, na štetu okrivljenog uvećana kriminalna količina činjeničnog opisa krivičnog dela. Pored ovoga, sud je našao da nema dokaza da je okrivljeni Devčić učestvovao u zadržavanju civila u improvizovanim i neuslovnim zatvorima i nečovečno postupao tako što je naredio primenu ponižavajućih i diskriminatornih mera, niti da je telesno povredio privredna lica.⁴³²

U odnosu na okrivljene Darka Perića, Radovana Vlajkovića, Radisava Josipovića, Sašu Stojanovića, Jovana Dimitrijevića i Zorana Kosijera, Apelacioni sud je takođe našao da je prvostepenom presudom prekoračena optužba, jer je u izreci presude navedeno da su kolonu civila „kao oružana pratrja

⁴³⁰ Detaljnu analizu videti u: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2019. godini* (Beograd, FHP, 2020), str. 103-111.

⁴³¹ Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 2/20 od 20. novembra 2020. godine.

⁴³² *Ibid.*

sproveli od zemljoradničke zadruge do minskog polja”, iz čega proizilazi da je naredba glasila da se civili sprovedu i koriste kao živi štit upravo do minskog polja deteline, a što ni optužba ne tvrdi, čime su okrivljeni oglašeni krivim za veću kriminalnu delatnost od one za koju su optuženi.

Po nalaženju suda, ovi optuženi nisu znali za postojanje minskog polja, niti ima dokaza da je postojao drugi zadatak koji je izdalo NN lice da se civili koriste za razminiranje minskog polja, pa su stoga oglašeni krivim za nečovečno postupanje prema civilima jer su isti korišćeni kao živi štit, što predstavlja ozbiljnu povredu ličnog dostojanstva.

Iz izreke presude izostavljeni su navodi da je na minskom polju, nakon detonacije mine, oružana pratrna na civile otvorila vatru iz pešadijskog naoružanja, usled kojih dejstava je smrtno stradalo 19, a ranjeno 12 civila.

Prilikom odmeravanja kazni Apelacioni sud je kao olakšavajuće okolnosti okrivljenom Darku Periću cenio da je porodičan čovek, oženjen, otac dvoje punoletne dece, neosudivanost, a kao otežavajuće da je u kritičnom periodu bio po činu rezervni kapetan prve klase, komandant odreda, te time bio dužan da poštuje pravila međunarodnog humanitarnog prava, i da se stara da ista poštuju njegovi potčinjeni. Okrivljenom Radovanu Vlajkoviću kao olakšavajuće okolnosti sud je cenio da je porodičan čovek, otac dvoje dece, neosuđivan, dok je kao otežavajuću okolnost cenio težinu nastale posledice, u vidu broja civila kojima su nanete teške duševne patnje. Okrivljenom Radisavu Josipoviću kao olakšavajuće okolnosti sud je cenio da je porodičan čovek, otac jednog deteta, neosuđivanost, kao i zdravstveno stanje, korektno držanje pre sudom i činjenicu da je prilikom izvršenja dela za koje je osuđen po komandnoj liniji imao iznad sebe još troje starešina, te da je njegova uloga, obzirom na prisustvo njegovog komandira čete, bila malo veća od uloge običnog vojnika, dok je kao otežavajuće okolnost cenio težinu nastale posledice u vidu broja civila kojima su nanete teške duševne patnje. Okrivljenom Jovanu Dimitrijeviću sud je kao olakšavajuće okolnosti cenio činjenicu da je neosudivan, dok je kao otežavajuću okolnost cenio težinu nastale posledice u vidu broja civila kojima su nanete teške duševne patnje. U odnosu na okrivljenog Sašu Stojanovića sud je kao olakšavajuće okolnosti cenio da je porodičan čovek, otac jednog maloletnog deteta i neosuđivan, dok je kao otežavajuće okolnosti cenio težinu nastale posledice, odnosno broj civila kojima su nanete teške duševne patnje, kao i preduzimanje dodatne inkriminisane radnje, u vidu davanja instrukcija civilima za razminiranje neeksplođiranih mina. Sud je okrivljenom Zoranu Kosijeru kao olakšavajuće okolnosti cenio činjenice da je otac dvoje punoletne dece i neosuđivanost, dok je kao otežavajuću okolnost cenio težinu nastale posledice u vidu broja civila kojima su nanete teške duševne patnje.

Sud je takođe, pored svih navedenih okolnosti, cenio i protek vremena od izvršenja krivičnog dela, pa je olakšavajućim okolnostima vezanim za okrivljene Darka Perića, Radovana Vlajkovića, Radisava Josipovića, Jovana Dimitrijevića i Zorana Kosijera, pridao značaj osobito olakšavajućih okolnosti, nalazeći da se i ublaženim kaznama može postići svrha kažnjavanja.⁴³³

---

433 Ibid.

Nalazi FHP-a

Dugo trajanje postupka

Suđenje u predmetu *Lovas* trajalo je 12 godina. Naime, glavni pretres počeo je 28. aprila 2008. godine, da bi se pravnosnažno okončao tek 20. novembra 2020. godine. Ovaj postupak je jedan od najsloženijih i najobimnijih postupaka za ratne zločine koji je voden pred domaćim pravosudjem. Obuhvatao je 14 optuženih koji su pripadali različitim oružanim formacijama, više različitih događaja i skoro 200 svedoka. Uprkos kompleksnosti predmeta, koja sama po sebi dovodi do njegovog dužeg trajanja, ovaj postupak je dodatno prolongiran propustima u radu TRZ-a i suda.

Prvobitnom optužnicom TRZ-a bilo je obuhvaćeno 69 smrtno stradalih žrtava, ali nije bilo obezbeđeno dovoljno dokaza o načinu njihovog stradanja. Zbog toga je sud tokom glavnog pretresa po službenoj dužnosti pozivao i ispitivao veliki broj svedoka, sa ciljem utvrđivanja okolnosti stradanja pojedinih žrtava. TRZ je moralno mnogo bolje da rasvetli činjenice o okolnostima stradanja svih žrtava i odgovornosti optuženih i da u pogledu njih obezbedi dokaze. Tek nakon više od tri godine trajanja suđenja, TRZ je u decembru 2011. godine preciziralo optužnicu i broj žrtava smanjilo na 44, čime je i formalno priznalo da je njegov posao, koji je trebalo da završi u toku istrage, radio sud tokom glavnog pretresa.

Nepotrebnom odugovlačenju postupka doprinelo je i postupanje sudske komisije, koja je u jednom periodu bila predsednica sudske većine. Ona je podnela zahtev za svojim izuzećem tek pet meseci nakon preuzimanja predmeta, iako su razlozi za njeno izuzeće postojali već u trenutku dodeljevanja predmeta. Zbog toga je predmet morao biti dodeljen novom predsedniku većine, i glavni pretres je morao početi iznova. Međutim, ovaj predsednik većine je kasnije promenjen jer ga je predsednik suda Godišnjim rasporedom poslova prenestio u drugo odeljenje.⁴³⁴

Odluka predsednika suda da promeni predsednika većine u predmetu koji već traje osam godina, i to pred iznošenje završnih reči u ponovljenom postupku, može se shvatiti kao neodgovorno postupanje, ako se ima u vidu odredba Sudskog poslovnika kojom je predviđeno da prilikom pripreme Godišnjeg rasporeda poslova, predsednik suda treba da brine o „efikasnosti i troškovima postupka“.⁴³⁵

Tokom trajanja postupka petorica optuženih su preminuli, pa je u odnosu na njih krivični postupak obustavljen⁴³⁶, dok je u odnosu na jednog optuženog krivični postupak razdvojen iz razloga celishodnosti, jer optuženi zbog zdravstvenog stanja nije više bio sposoban da učestvuje u postupku.⁴³⁷ Zbog obustavljanja postupka u odnosu na preminule optužene, TRZ je moralno iz optužnice izostaviti sve one žrtve za čije stradanje su ovi optuženi bili terećeni, tako da je poslednjom preciziranom optužnicom bilo obuhvaćeno samo 27 smrtno stradalih žrtava. U isto vreme, žrtve i njihove porodice,

434 Sudski poslovnik (*Službeni glasnik RS* br. 110/09, 70/11, 19/12 i 89/13), član 46, stav 3.

435 Krivični postupak je obustavljen u odnosu na optužene Ljubana Devetaka, Petronija Stevanovića, Dragana Bačića, Milana Radojičića i Aleksandra Nikolajidisa.

436 Optuženi Miodrag Dimitrijević.

kao i veliki broj svedoka iz Lovasa, zbog dugog trajanja postupka, već početkom ponovljenog postupka izgubili su poverenje u domaće pravosuđe, pa u ponovljenom postupku nisu želeli da svedoče.

Postupak je pravnosnažno okončan na način da drugostepenom presudom nije obuhvaćena ni jedna smrtno stradala žrtva, što je kod preživelih žrtava, kao i kod porodica smrtno stradalih, učvrstilo uverenje da se pravosuđu Republike Srbije, kada su u pitanju suđenja za ratne zločine, ne može verovati.

Selektivna optužnica

TRZ nikada nije optužnicom u ovom postupku obuhvatilo nadređene starešine JNA, iako su tokom postupka izvedeni dokazi koji ukazuju na takvu odgovornost, posebno komandanta Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade JNA, pukovnika Dušana Lončara, čijoj su brigadi bili prepričinjeni pripadnici Protivdiverzantskog odreda TO Valjevo, i koji je izdao naređenje za napad na Lovas.

Optužnicom u ovom predmetu nisu obuhvaćeni slučajevi silovanja u Lovasu, kao ni proterivanje hrvatskog civilnog stanovništva, iako je tokom postupka bilo svedočenja i o takvim događajima.

FHP je dao detaljnu analizu selektivnosti optužnice u *Izveštaju o sudenjima za ratne zločine u Srbiji u 2019. godini*.⁴³⁷

Stručni savetnik

145

U predmetu *Lovas* prvi put je u postupcima za ratne zločine primenjen institut stručnog savetnika koji je uveden novim ZKP-om. Stručnog savetnika iz oblasti vojne struke angažovao je optuženi Miodrag Dimitrijević.⁴³⁸ Stručni savetnik je lice koje raspolaže stručnim znanjem iz oblasti u kojoj je određeno veštačenje. Njegova uloga je da tokom postupka omogući stranci koja ga je angažovala da sa veštakom vodi delotvornu raspravu o njegovom nalazu i mišljenju i time pomaže u njegovoj oceni.

Tendenciozni zaključci Apelacionog suda

Po nalaženju Apelacionog suda, prvostepenom presudom prekoračena je optužba u odnosu na optužene Željka Krnjajića i Milana Devčića, jer im je presudom „uvećana kriminalna količina činjeničnog opisa“. Ovakav zaključak rezultat je tendencioznog i veoma rigidnog tumačenja prvostepene presude. Prvostepenom presudom nije prekoračena optužba jer je izreka presude ostala u granicama činjeničnog osnova optužbe, odnosno u granicama onih činjenica i okolnosti na kojima se optužba zasnivala.

⁴³⁷ Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o sudenjima za ratne zločine u Srbiji u 2019. godini* (Beograd, FHP 2020), str. 103-112, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2020/03/Izvestaj_o_sudjenjima_za_ratne_zločine_u_2019._godini.pdf, pristupljeno 1. februara 2021. godine.

⁴³⁸ ZKP, član 125.

Razlozi za oslobođanje optuženih Krnjajića i Devčića, po oceni Apelacionog suda su nedostatak dokaza da su neposredno preduzimali radnje izvršenja krivičnog dela. Tako u odnosu na optuženog Krnjajića, po oceni suda, nema dokaza da se u konkretnom slučaju radi o merama zastrašivanja, kao radnji izvršenja krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Ovo iz razloga jer je za postojanje krivičnog dela neophodno da je došlo do teškog kršenja norme muđunarodnog humanitarnog prava. Odnosno, nema dokaza da radnje koje je optuženi preduzimao imaju dovoljan nivo i ozbiljnosti i težinu posledica da bi se mogle okarakterisati kao mere zastrašivanja. Optuženi Krnjajić je oštećenoj Marici Hodak uperio pušku u leđa i pitao je gde krije ustašu, dok je u oštećenog Tomislava Šelebaja takođe uperio pušku, psovao ga i pretio da će ga ubiti. Imajući u vidu okolnosti samog događaja – da je u toku oružani sukob u mestu, da se po ulicama puca, bacaju bombe na kuće, da je pre toga selo granatirano, da se u takvoj situaciji oštećena zajedno sa porodicom sklonila u podrum, i da joj optuženi uperi pušku u leđa i kaže da dete dâ suprugu – ovakvo ponašanje okrivljenog je kod oštećene sigurno stvorilo veoma visok intenzitet straha za vlastiti život. Visok intenzitet straha sigurno je doživeo i oštećeni Šelebaj kada mu je pod istim okolnostima uperena puška u telo uz pretnju ubistvom. Stoga se opravdano može dovesti u pitanje zauzeto stanovište Apelacionog suda, jer se ponašanje optuženog u datim okolnostima svakako može kvalifikovati kao zastrašivanje.

Ocena olakšavajućih okolnosti i odmeravanje kazni

Prilikom odmeravanja kazni Apelacioni sud je optuženim Darku Periću, Radovanu Vlajkoviću, Radisavu Josipoviću, Jovanu Dimitrijeviću i Zoranu Kosijeru, kao olakšavajuće okolnosti cenio porodične i lične prilike kao što su „porodičan čovek“, „oženjen“, „otac dvoje punoletne dece“, „neosuđivan“, a svima je kao olakšavajuću okolnost cenio i protek vremena. Zatim je svim olakšavajućim okolnostima pridao značaj osobito olakšavajućih okolnosti, što je sudu poslužilo kao osnov za ublažavanje kazne.

FHP smatra da nije opravdano stanovište suda da se optuženim prilikom odmeravanja kazni uzme u obzir protek vremena od izvršenog krivičnog dela. Da protek vremena nije okolnost koja se može uzimati u obzir prilikom odmeravanja kazni za ovu vrstu krivičnih dela, posredno ukazuje i univerzalna odredba o njihovom nezastarevanju. Ovakav stav suda suprotan je ustaljenoj praksi MKSJ da se dužina perioda između kažnjivog ponašanja i presude ne mogu uzimati u obzir kao olakšavajuća okolnost⁴³⁹, kao i savremenoj sudskej praksi.⁴⁴⁰

Takođe, nije bilo opravdano pridavanje običnim olakšavajućim okolnostima značaja osobito olakšavajućih okolosti. Ovo iz razloga jer reč „osobitost“ označava da se radi o izuzetnim okolnostima, koje su po svom karakteru specifične i koje se razlikuju od običnih olakšavajućih okolnosti, jer izvršenom krivičnom delu daju poseban olakšavajući oblik, što utiče i na odmeravanje kazne. Ovaj

439 MKSJ presuda *Dragan Nikolić* –t.273

440 BGH,2 StR 538/01, Presuda od 21.02.2002. godine –Savezni vrhovni sud Nemačke je, u jednom slučaju ubistva, spomenuo da je dužina vremena od kažnjivog ponašanja do presude mogući olašavajući faktor, ali je naglasio da se, obzirom na težinu dela koje je 1943-44. tokom Drugog svetskog rata počinio optuženi, danas 90 godina star, te okolnosti ne mogu uzeti u obzir.

jezički termin u KZ SRJ je logično i jezički neprecizan, što omogućava veoma široko i proizvoljno tumačenje istog, a što je sud u konkretnom slučaju i iskoristio.

U isto vreme sud je kao otežavajuću okolnost navodio broj civila kojima su nanete teške duševne patnje, a njih je, po navođenju suda, bilo 52, od kojih je na minskom polju smrtno stradalo 19 a ranjeno 12. Upravo ta brojnost i konačna posledica – smrtno stradanje velikog broja civila, koje su optuženi poveli kao živi štit – jeste okolnost koja isključuje mogućnost da se olakšavajućim okolnostima daje značaj osobito olakšavajućih. Naime, Apelacioni sud je utvrdio da su optuženi poveli civile kao živi štit, svesni svoje radnje, pa su samim tim mogli i morali biti svesni da se, korišćenjem civila kao živog štita, oni izlažu, pored ogromnih duševnih patnji, i opasnosti da smrtno stradaju, što se konačno većem broju i desilo. Stoga nije bilo mesta ublažavanju kazni ispod zakonskog minimuma. Ublaženom kaznom sud izražava blagonaklonost društva prema izvršiocu, što je u slučaju ove vrste krivičnih dela nedopustivo, posebno kada se radi o izvršiocima koji su u vreme izvršenja dela bili rezervne vojne starešine.

Minimiziranje uloge JNA u zločinu od strane TRZ-a i Apelacionog suda

Od početka ovog postupka, odnosno još u fazi istrage, postojali su brojni i nepobitni dokazi koji ukazuju na odgovornost komandanta Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade JNA, pukovnika Dušana Lončara, koji je izdao naredbu za napad na Lovas u kojoj je, između ostalog, naređeno da se Lovas „očisti od neprijateljski nastojenog stanovništva”. U Lovasu su, u danu napada, ubijena 22 civila. Međutim, TRZ do danas nije procesuiralo ni Dušana Lončara, niti bilo kog od pripadnika JNA u lancu komandovanja. Željka Krnjajića, koji je prvostepenom presudom u ponovljenom postupku bio osuđen zbog toga što je tokom napada na Lovas, koji se odvijao po naređenju komandanta 2. pgmbr JNA, komandujući oružanom grupom koja je bila u sastavu te brigade, naredio da se izvrši napad na civilno stanovništvo, a tokom napada i lično primenjivao mere zastrašivanja civila hrvatske nacionalnosti, Apelacioni sud je oslobođio od optužbe. Apelacioni sud je time uklonio svaku vezu između naređenja komandanta brigade JNA u kojem je naređeno da Lovas „treba očistiti od neprijateljski nastojenog stanovništva” i stradanja civila tokom napada. Isto tako, Apelacioni sud je takođe utvrdio da nema dokaza ni da je Krnjajić primenjivao mere zastrašivanja nad civilima. Na ovaj način, drugostepeni sud je uklonio svaku vezu između JNA i zločina koji je počinjen u Lovasu, odnosno da je zločin u Lovasu unapred isplaniran od strane JNA i da je za to postojalo pismeno naređenje visokorangiranog oficira JNA.

147

Osuđenima, među kojima su pripadnici JNA Darko Perić, Radovan Vlajković i Radisav Josipović, svi rezervne vojne starešine, kao i pripadnici dobrovoljačkog odreda „Dušan Silni” Zoran Kosijer i Jovan Dimitrijević, odlukom Apelacionog suda izrečene su kazne zatvora ispod zakonskog minimuma. Time je dodatno umanjena uloga pripadnika JNA u zločinu, a isti je, izostavljanjem broja smrtno stradalih civila koje su osuđeni koristili kao živi štit, prikazan kao minorni incident.

Godišnji izveštaj o suđenjima za ratne zločine pred sudovima u Srbiji – 2020. godina

Prvo izdanje

Izdavač:

Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12, Beograd

www.hlc-rdc.org

Autorka:

Marina Kljačić

Urednica:

Ivana Žanić

Lektor:

Predrag Ivanović

Grafičko oblikovanje:

Milica Dervišević

Tiraž:

100

148

Štamparija:

Instant System, Beograd

ISBN 978-86-7932-114-5

Godišnji izveštaj o suđenjima za ratne zločine pred sudovima u Srbiji – 2020. godina

